VERSCHEYDE VOORNAAME
REYSEN,
NA
WEST-INDIEN,
EN ANDERE GEWESTEN,
gedaan door den Hoog-agtbaren

GEORG, GRAAF VAN CUMBERLAND,
of op ſijn koſten , en onder ſijn Beleyd , van het
Jaar 1586. tot 1598.

Breeder op de volgende bladzijde vermeld.

Waar in veele aanmerkenswaardige ſaken op die Voyagien voorgevallen, verhaald werden.

Vercierd met ſchoone kopere Platen , en volkomen Regiſters.

Nu aldereerſt uyt het Engels vertaald.

TE LEYDEN.
By PIETER VANDER AA, Boekverkoper, 1706.
Met Privilegie.

KORTEN INHOUD
DESER
REYSEN,
MET DE AFDEELINGEN.

Uytgevoord te LEYDEN door PIETER VANDER AA met Privilegie. Graaf van Cumberland.

Uytgevoord te LEYDEN door PIETER VANDER AA met Privilegie. Thomas Candisch.

VERSCHEYDE REYSEN,

Onder andere na

WEST-INDIEN

Gedaan door den Hoog-agtbaren

GEORG, Graaf van CUMBERLAND,

Of op sijn kosten, en onder sijn beleyd, van het Jaar 1586. tot 1598.

Cumberlands eerste Reys na de *Zuyd-zee.*

DE eerste Reys, die de Graaf van Cumberland ondernam/ wierd aangelegd/ om na de Zuyd-zee te varen. Tot dien eynde voer hy van Gravesande den 26. Juny 1586. met drie scheepen/ en een Pinas of Fregat, te weten/ de roode Draak Admiraal/ groot 260. tonnen/ en op hebbende 130. man/ daar Robert Widrington op commandeerde; De Bark Clifford, als Vice-admiraal van 130. vat en 70. man/ onder den Capiteyn Christoffel Lijster; Het Ree, als Schout-by-nagt onder Capiteyn Hawes, en een kleyn Fregat van d' Heer Walter Raleigs.

Rio del Oro.

Den 7. September quamen sy op de kust van Barbaryen, en wel op de ree van Santa Cruce; Sy wierpen hun anker in de mond van Rio del Oro, en bevonden/ dat de rivier veertien of vijftien mijlen hooger op so breed was/ als in de mond/ daar se wel twee mijlen breed was.

Sierra Liona.

Den 30. September voeren sy na Sierra Liona, en van daar den 7. November. Anno 1587. den 4. January, quamen sy op de kust van America, 30. graden en 40. minuten/ zuyder breedte/ met een getemperd weder.

Rio de Plate.

Den 10. dito waren sy niet verre van de rivier de Plate, daar sy een kleyn Portugijs schip vermeesterden/ daar op sy vonden Abraham Cock van Leigh by Londen/ die al in dit land getrouwd was/ welken de Admiraal weder t' huys bragt:

Ontdekking van het Gewest daar ontrent.

Sy kregen van den selven kondschap/ dat op die rivier/ vijf steden waren/ elk van 70. huysgesinnen of wel meer: Buenos Aires vijftig mijlen de rivier op/ de andere elk veertig of vijftig mijlen t' elkens hooger/ en Tuccaman het verst binnenwaards/ en also 230. mijlen van de mond der rivier; en dat in deselve ruymte van koorn/ veel vee en vrugten was/ maar geen Goud of Silver. Op die bark vonden sy vijf en veertig Negers.

Buyt van hen gemaakt.

Den 11. namen sy wederom een schip/ waar in sy vonden vijf en dertig Negerinnen, en vier of vijf Moniken/ waar van een een Yr was; Hunne Boeken/ Paternosters en Schilderyen waren meer als duysend Ducaten waardig; Dese waren van den Bisschop van Tuccaman ontboden/ om aldaar een Klooster te besetten:

Berigt van *Johan Drake* en andere.

Hier hoorden sy/ dat Johan Drake, met Capiteyn Fenton uytgevaren/ ontrent de rivier de la Plate vergaan/ sijn volk van de Wilde gevangen of dood/ en hy met Richard Fairweather neffens twee of drie andere in een kanoë ontkomen was/ en hy dus lang onder de Spaansche geleeft had: Hier kregen sy ook weder Miles Philips, die van de Heer Johan Hawkins hier agter gebleven was.

Sy komen op de Kust van *Brasilien.*

Na gehouden scheeps-raad namen sy haar koers na Brasilien, daar sy den 3. April op de hoogte van 16. graden/ en een derde-deel/ op de ree van Camana quamen:

Voor *Bahia de Todos los Santos.*

Hier van daan setteden sy voort/ en wierpen hun anker voor de stad Bahia de Todos los Santos, daar sy agt scheepen en een karveel sagen leggen.

Daar sy 4. *Portugijse* scheepen nemen.

Den 4. dito dwongen sy de Portugijsen vier van hunne beste scheepen te verlaten/ die sy/ hoewel 'er van het land en de scheepen ongemeen sterk op hen geschoten wierd/ weg sleepten; een der selven had 24. stukken Kanon op/ en het kleynste was van 130. ton;

En nog een ander Schip.

Sy dwongen den schipper van 't gemelde schip hen te volgen/ als ook een karveel met vijftig aamen wijn. Sy haalden ook in weerwil van ontallijke Indianen, en alle tegenweer hunner vyanden/ hun verversing van het Land.

Sy keeren weder na huys.

Den 24. Mey namen sy een schip van 120. ton met meel en suyker geladen: Maar de Reys na de Zuyd-zee bleef agter/ door dien veele weder na huys verlangden. Op hun te rug-reys vermeesterden sy een kleyn Fregatjen:

Brand van een hunner Scheepen.

Maar sy hadden het ongeluk/ dat het Vlaamsche schip/ welk met het volk van een ander schip/ dat niet meer zee kon houden/ bemand was/ schielijk in brand raakte/ en so met menschen/ en al het geen 'er in was/ verging.

Sy komen t' huys.

De overgeblevene quamen den 29. September na een schadelijke en ongelukkige reys op de kust van Engeland.

II. Reys, om *Sluys* te ontsetten,

In 't Jaar 1587. als Sluys in Vlaanderen door den Hertog van Parma belegerd was/ en Roger Williams Gouverneur daar binnen was/ ondernam de Graaf van Cumberland derwaards te komen/ en sijn dapperheyd tot bewaring van die plaats te toonen/

dog quam te laat.

maar daar komende/ was de stad reeds aan den Hertog overgegaan/ also Roger deselve niet langer hadde konnen houden.

Andere ondernemingen tegen de *Spaanse* Vloot.

Dies hy in 't Jaar 1588. op het naderen van de Spaansche Vloot hem selven op het schip Bonadventure (gelijk veele van den Adel op andere scheepen van hare Majesteyten) begaf/ daar hy neffens andere sulken eer behaalde/ dat geen water van de Zee/ nog verloop van tijd/ deselve verdooven sal. Dit gaf sulken genoegen aan de Koningin/ dat sy hem/ om sijn grooten naam en bequaamheyd een van de Koninklijke scheepen/ de Gulde Leeuw, gaf/ om het selve als Admiraal te commanderen/ en met commissie onder het groot Zegel van Engeland, getekend den 4 October 1588. om na de Spaansche kusten sijn reys voort te setten; welk hy op sijn eygen kosten en perijkel victualieerde/ uytruste/ en met veele wakkere mannen bemande. Hier mede ging hy in Zee ontrent het eynde van October.

Neemt een Schip in 't Kanaal.

In het Kanaal quam hem te gemoed een Koopvaardy-schip van Duynkerken, om na Spanjen te gaan/ welk hy na een kort gevegt nam en opsond.

Moet door storm na huys keeren.

Maar hy wierd door tegen-winden/ en vervolgens door een storm (waar door sy genoodsaakt wierden de groote mast af te kappen/ en over boord te setten) belet sijn Reys voort te setten/ en sijn groote oogmerken te bereyken.

III. Reys met vier Scheepen.

Sijn moed egter sterker sijnde als de winden/ en hy tegen de stormen gehard/ verkreeg in 't Jaar 1589. van haar Majesteyt weder een van de

Koninklijke scheepen / genaamd de Victorie, nevfens twee kleynder scheepen / de Meg en de Margariet, en een karveel; Hy rustede deselve op sijn eygen kosten uyt / en bemande deselve met 400. Bootsgesellen en Soldaten; Hy commandeerde op den Admiraal / en onder hem Capiteyn Christoffel Lijster; Op de Meg was Capiteyn William Mounson, Vice-admiraal; Op de Margariet was de Schout-by-nagt Capiteyn Eduard Careles, genaamd Write, en op de Karveel Capiteyn Pigeon.

Nemen 2. Fransche Scheepen. Den 18. Juny voeren sy uyt van Pleymuyden, en vonden op den derden dag drie Fransche scheepen van Nieupoort en S. Malo, geladen met Terraneufsche Visch / waar van hy 'er twee nam / die hy met het schip de Margariet, dat onbequaam was de Reys te doen / na Engeland opsond.

Buyt van een Portugijschen Jood. Den 13. July ontmoeteden sy elf Duytsche scheepen / die in 't eerst een gevegt scheenen te willen afwagten / maar na eenige scheuten sig overgaven / en hunne Schippers aan boord sonden / die hunne Paspoorten van Hamburg, Lubeek, Bremen, Pomeren en Callice toonden / edog bekenden goederen van een Jood tot Lissabon in te hebben / die vier duysend vijf honderd Ponden waard waren; Dit goed wierd aanstonds overgelevert / en onder de scheepen verdeeld sijnde / voer de Graaf na de Azores of Vlaamsche Eylanden.

S. Michiel. Den 1. Augusti had hy S. Michiel in 't gesigt / en hy settede / om onbekend te sijn / een Spaansche Vlag op: *Vermeesteren daar verscheyde Spaansche Scheepen.* Vier scheepen op de Ree ontdekkende / nam hy voor in de nagt derselver Kabels af te kappen / en deselve weg te sleepen / gelijk hy ook / eer sy hem gewaar wierden / in 't werk stelde. De Spanjaarden op drie der selven sprongen in Zee / en maakten sulken geschreeuw / dat die van de stad in alarm raakten / en verscheyden schooten dog te vergeefs / alsoo het donker was / na de Boot deeden: De drie Spaansche scheepen waren van Sivilien gekomen / en geladen met Wijn en Boom-oly; het vierde schip was de Valk van Londen, en had de naam van een Schots schip / daar een Schots Stuurman op was. Het Fregat vermeesterde ook een kleyn schip / geladen met dertig vaten Maderasche Wijn / Lakens / Sijde en Tafferas. Hy bemande daar op sijne booten of sloepen / en haalde daar verversing mede tot *Flores.* Flores, onder voorgeven / dat hy een Vriend van hun Koning Don Antonio was: Dog als sy weder na scheepsboord roeyden / volgde haar wel twee *Ongemeen slag van een visch.* mijlen ver een ongemeene groote visch / wiens vinnen somtijds vier of vijf ellen boven 't water uyt quamen / en die met sijn bek anderhalf el wijd gaapte / welke deed vreesen / dat hy de boot omverhalen / en d'een of d'ander van die in de boot waren verslinden soude; maar sy raakten eyndelijk daar van vry.

Hier quamen by den Graaf / en wierden in sijn geselschap aangenomen / Capiteyn Davis met sijn schip en Pinas; als ook een schip van de Heer Walter Raleigh, daar Markesbury Capiteyn op was / en de Bark Lime.

Als de Graaf verkondschapt wierd / dat de Kraaken tot Tercera waren / quam hy den 27. Augusti op de Ree van Fyal; *Fyal.* Siende / dat hier eenige *Daar sy goede buyt maken.* scheepen digt onder het Land op Anker lagen / sond hy sijne booten daar op af / die een schip van 250. ton met veertien stukken aan-klampten / daar sy so lang mede vogten / tot dat hen uyt de Vloot andere te hulp gesonden wierden / en dus wierden sy 'er meester van. De Spanjaarden sprongen alle (uytgenomen Johan de Palma) over boord om na land te swemmen / welk so naby was / dat het schip aan het Kasteel gesnoerd was / waar uyt / so lang het gevegt duurde / lustig met het Kanon gespeeld wierd / maar het was voor den Schipper van het Karveel geen spel / alsoo hem het dikke van sijn been afgeschoten wierd. Dit schip was van Porto Rico gekomen / en geladen met Suyker / Gengber en Huyden. De scheeps-booten haalden ook van de Ree nog eenige andere kleynder scheepen / komende uyt Guinea met Olyphants tanden / Greyn / Kokos noten en Geyte vellen / die hy meest na Engeland opsond.

Engelsche met een Boot van Tercera ontkomen. Den 28. dito quamen agt Engelsche uyt het Gevangen-huys op Tercera ontkomen by ons aan boord met een kleyn Bootje / hebbende geen ander Mast of Zeyl / als twee staven van een wijnvat. Dese boodschapten sijne Genade / dat de Kraaken reeds voor een week vertrokken waren / welk hem bewoog Fyal aan te doen / en het innemen van die plaats te ondernemen.

Fyal ingenomen; Den 10. September settede hy sijn volk aan land / waar op uyt het Bolwerk eenige scheuten gedaan wierden / maar nader komende / vonden sy het selve / en de geheele stad van de Spaansche verlaten / en namen de plaats in besit. In dese stad sijn wel 500. huysgesinnen / en de huysen hegt en sterk van kalk en steen; Men is 'er wel voorsien van water / van aangenaam Fruyt / en allerley soort van Druyven: Daar wierd ten eersten een wagt uyt geset / om de Kerken en Kloosters te bewaren / tot dat het randsoen tot 2000. Ducaten soude worden opgebragt: *De Buyt aldaar bekomen.* Hy haalde van het Bolwerk na scheepsboord 58. stukken yser Kanon. De Gouverneur van Graciosa sond sijn Excellentie sestig aamen Wijn / en excuseerde hem selven / dat hy geen vers water te senden had.

Een Spaansche Prijs. Daar quam ook een schip van Weymouth met een Spaansche prijs / sestig duysend Ponden waardig / met tijding / dat de West-Indische Vloot eerstdaags stond over te komen. Tusschen beyde namen sy een schip van S. Malo met Terraneufsche visch. *En een Schip van S. Malo.* Na dat hy nu drie of vier dagen op die Vloot gepast / en in quaad weder herwaards en derwaards gevaren had / kreeg hy kondschap / dat deselve / vijftien Zeylen sterk / tot Angra op Tercera was ingeloopen / so datse te ver lij-waards van hem af sijnde / hy deselve / nu onder het Fort leggende / niet konde aan doen / te meer / alsoo hy door een uytgesonden Pinas berigt kreeg / dat deselve hare Zeylen gestreken en af genomen hadden / waar uyt besloten wierd / datse wat langer stonden te blijven.

Hy zeylde derhalven na S. Michiel, daar hem het water halen belet wierd / en van daar na S. Maria, daar hy twee Brasilische scheepen vond geladen met Suyker / welke die van het Eyland sogten te bergen / maar Capiteyn Lijster viel in het gesigt der Vyanden / en onder het gedurig schieten van het Land op het buytenste aan / kapte de kabel-touwen af / en sleepte het weg / en Capiteyn Davis enterde het tweede / maar alsoo het op de grond sat / moest hy het verlaten / met verlies van twee mannen en sestien gequetste: *S. Maria. Nemen daar 2 Brasilische Scheepen.* Maar hier op volgde een grooter ramp; Want de Graaf *Cumberland word gequetst.* willende het selve aandoen / raakte op de baar vast in 't midden der Vyanden / daar hy 80. so doode als gequetste kreeg; Hy kreeg selfs drie scheuten op sijn Schild / en een vierde in sijn zijde / dog die niet door ging; Ook was hy in sijn hoofd so gequetst / dat sijn geheele aangesigt bebloed was.

De Meg lek sijnde / wierd met de Prijs na Engeland gesonden / en de Graaf selfs wendde het na Spanjen. *Maakt een kostelijke Buyt.* Onderwegen nam hy een Portugijs schip / dat geladen uyt Brasilien quam / en naderhand een ander / sijnde een van de vijftien / die tot Angra waren ingeloopen / groot 400. tonnen / geladen tot Mexico en S. Jan de Ulva met 700. Huyden / ses kisten Cochenilje, eenige kisten Suyker / en een deel Silver. De Capiteyn was een Italiaan, en had binnen boord voor hem selven voor vijf en twintig duysend Ducaten aan goed.

Keerd na huys. Hier op besloten sy vol vreugde na huys te keeren / maar het geluk van de Zee is wankelbaar / alsoo het van twee veranderlijke elementen / water en lugt / afhangd. *Ramp en verlies van een Schip.* Capiteyn Lijster wierd met de Mexicaansche Prijs gesonden na Portsmuyden, maar hy leed schipbreuk by Helcliff in Cornwal, waar door hy met al sijn volk / uytgenomen vijf of ses / verdronk. *Groot gebrek van water.* De Graaf was genoodsaakt door tegen-winden / en gebrek van drinken d'een of d'ander plaats van Yrland te soeken / maar wierd t'elkens door het harde weder afgeset / en onder-

01

dertusschen waren sy ten eynde van haar Bier en water. Elk mensch wierden over Maal gegeven drie lepels Asijn / en 't geen sy uyt de Hef van de wyn-vaten parssen konden ; Dit duurde veertien dagen lang / in welke tijd sy geen verversing kregen / als de droppels van hagel en regen / die sy ten besten / als sy konden / met hunne hembden en in bakken opsamelden. Sommige dronken het water uyt alle holligheden van het schip / andere lekten aan de vogtige masten en geteerde touwen / gelijk als Honden. Maar het regenwater was door de holle Zee sodanig met zee-schuym vermengd / dat het geheel ongesond was / selfs dronken sommige haar selven met de pot in de hand aan het zout water dood. In dese uyterste verlegentheyt egter liet de Graaf van het weynige / dat 'er was / een gelijke portie uytdeelen / so wel aan de gevangene / als aan sijn eygen volk ; Ondertusschen hoorde men in alle hoeken van het schip de sieke en gequetste deerlijk om drinken roepen / so dat door gebrek van drank meer menschen (tien of twaalf elke nagt) stierven / als door de rampen van de geheele Reys. Hier by quam nog een ander ongemak / dat het schip door het aanhouden van de storm so reddeloos wierd / dat de Kajuyt / de eetplaats en het half Verdek een wierd / en de Graaf een ander verblijf in het ruym soeken moest ; Sijn moed egter begaf hem niet / en hy bleef wel getroost.

Waar door veele stierven.

Den 30. November sprak hy met een Engelsch schip / welk hem daags daar aan twee vaten wijn beloofde te brengen / maar dat raakte ten eersten ongelukkig aan de grond. Op den volgenden dag kreeg hy eenige laaffenis van bier / maar niet genoeg / om 'er de Reys na Engeland op te konnen doen. Derhalven settede hy het met een goede wind na de Haven Ventre in het Westen van Yrland, daar van daan hy na genoegsame verversing den 20. December na Engeland onder Zeyl ging / daar hy eyndelijk aan quam. Hy had op dese Reys dertien Prijsen gekregen / maar de kostelijkste van allen was vergaan. Tot Londen komende / kreeg hy de bedroefde tijding / dat sijn oudste Soon overleden was.

Komt in Yrland.

En van daar tot Londen.

Dese eersugtige drift wierd door de voorgaande ramp nog meer aangeset ; Hy verkreeg dan van haar Majesteyt een nieuw schip van 600. tonnen / genoemd de Garland, daar hy sijn eygen schip / de Samson, groot 260. tonnen by nam tot Vice-admiraal / en tot Schout-by-nagt de Gulden Nobel, neffens een ander / genaamd Alagarta, en een kleyn Fregat / de Discoverie (de Ontdekking) Dese rustede hy op sijn eygen kosten uyt / en voer met dese Vloot in 't Jaar 1591. na de kust van Spanjen, alwaar hy goede winst deed / want hy nam een schip komende van S. Thomas geladen met Suyker / maar also het selve lek was / en niet konde geholpen worden / moest hy het laten sinken ; Hy nam ook een tweede schip / welk egter in het varen na Engeland door gedurige tegen-winden / door gebrek van levensmiddelen in een Spaansche Haven moest in loopen: Maar nog ongelukkiger was hy met twee sijner scheepen: Want Capiteyn Mounson, neffens het schip de Gulden Nobel, afgesonden om de goederen uyt de genomene scheepen weg te brengen / konden door de stilte niet veel vorderen ; Ondertusschen quamen de Galeyen van Penecha op hen af ; De Graaf konde het schieten wel hooren / maar door de stilte haar niet te hulp komen / so dat die twee scheepen genomen wierden. Capiteyn Bayly bleef dood / Capiteyn Mounson en al het volk wierden gevangen gebragt na Penecha, en van daar na Lissabon. De Graaf van Cumberland schreef aan den Aardshertog Albertus, thans Vice-Roy, dat hy de gevangene wel tracteeren soude / of dat hy op alle / die hy van hen kreeg / gelijk hy vast stelde eerlang te sullen doen / sulks soude verhalen ; Waar op het gemeene volk weynige dagen / nieuw gekleed / te rug gesonden wierd / dog de Capiteyn Mounson met ses andere bleef gevangen. De Graaf ver-

IV. Reys.

De Uytrusting tot deselve.

Neemt twee Scheepen op de kust van Spanjen.

En verliest 'er twee.

Sorg voor de Gevangene.

[Hy waarschouwd *Thomas Howard.*]

stendigd / dat in de Groyne een groote Vloot wierd toegerust / om die tegen den Heer Thomas Howard, thans Admiraal van haar Majesteyt omtrent de Azores, daar hy op de West-Indische Vloot paste / uyt te senden / veerdigde 't schip de Maanschijn af / om den Admiraal te waarschouwen / die anders niet beter soude gevaren hebben / als Richard Greenville, die sijn schip en leven dus verloor / of liever het eene voor sijn eer opofferde / en het ander den Spaanschen duur genoeg betaald settede. Door dese toevallen verswakt / was de Graaf genoodsaakt weder na Engeland te keeren.

[En keerd na *Engeland.*]

[V. Reys.]

Maar als hy het ongemak van de order der Koningin overwoog / waar by hem verboden was / een Spaans schip met de scheepen van haar Majesteyt aan te klampen / uyt vrees / dat het een so wel als het ander soude konnen in brand raken / nam hy voor liever sig met de Kooplieden aan te leggen / als de scheepen der Koningin meer te gebruyken / en huurde een schip van 600. tonnen (van de Reeders van alles voorsien) voor drie honderd Ponden ter Maand ; Hier op ging hy voor sijn persoon / en nam by sig sijn eygen schip / de Samson en de Gulden Nobel, met nog twee andere kleynder scheepen.

[Toerusting.]

[Slegt begin.]

Met dese nam hy de Reys aan in het Jaar 1592. dog wierd so van de Winden overdwarst / dat sy drie Maanden provisie consumeerden / eer sy uyt dese / en geene Havens ten Westen voorby Pleymuyden komen konden / waar door hem de hoop van de Spaansche scheepen in het uytvaren te overvallen / (een sijner voornaamste oogmerken) en de gelegentheyt om na West-Indien te gaan afgesneden wierd; Dit bewoog hem / als hy geen kans sag om sijn oogmerk te bereyken / na Londen te keeren / en het hoogste gesag over de scheepen aan Capiteyn Norton op te dragen / dien hy order gaf om na de Azores (Vlaamsche Eylanden) te gaan.

[Hy geeft order aan *Norton.*]

[Die met 2. Galioenen yegt.]

Norton omtrent de Caap Finisterræ komende / ontmoetede twee Spaansche Galioenen / die van Brest in Bretagne na huys wilden ; Hier mede raakte hy met sijne scheepen in 't gevegt / waar in 't schip de Gulden Nobel, door een schoot in de Fokke-mast / byna onbequaam wierd / om by te blijven ; Maar ten besten / als sy konden / geholpen sijnde / ontdekte de Capiteyn van het selve / Cave genaamd / een Spaans schip / dat cours na Lissabon maakte / welk hy digt onder het Fort Cascays tot op vijf vadem water op een plaat / Catchops, vervolgde / in 't gesigt van het land aan boord klampte / en daar mede na Engeland keerde. Ondertusschen quam de Admiraal met de overige scheepen aan de Azores, haalde water en verversſing op Flores, (welk dat Eyland / onmagtig om te weeren / aan alle Oorlog-scheepen toe liet) stak van daar in Zee / en sig verspreyd hebbende / ontdekte de Kraak / Santa Croce, die so veel sy konden / haar selven na Angra op Tercera spoeyden: Sy volgden deselve / en qualijk een halve mijl daar van af sijnde / kreegen de Heer Johan Borrougs met het schip van Walter Raleigs, genaamd de Reebok / 200. tonnen groot in 't gesigt / dat sig aan de Oost-zijde van het Eyland gehouden had ; Dit quam dwars voor de Kraak of het Galioen / so dat het / de Wind Westelijk sijnde / genoodsaakt wierd te loeven / en de Ree van Lagowna aan het Zuyd-eynde van Flores te soeken: En alſo de Zee-order mede-brengd / dat alle Oorlog-scheepen by malkander sijnde / (al waren sy te voren niet van een geselschap geweest) na proportie van haar grootte de prijs t' samen deelen / maakte Capiteyn Norton uyt beleefdheyt (hebbende anders geen hulp van noden) overleg met Joh. Burrougs, en stelden vast het selve in den naasten morgenstond aan te klampen. Maar in de nagt stond 'er een groote storm op / waar door sy alle van hare ankers dreven ; In de morgenstond / de storm wat over sijnde / quamen sy weder op de Ree / en vond den Kraak so digt op het land geset als mogelijk is / (daar uyt zy / so veel als de tijd had toegelaten / aan land gebragt en geborgen hadden) en in brand gestooken / hebbende alle Zeylen op geset en afwayende vlaggen / en al het geschut geladen / welk / so dra 'er het vyer by quam / van alle kanten afging ; Een vertooning / die de Portugijsen meer behaagde / als de Engelsche / die staat gemaakt hadden meester van het nu verbrande schip te worden. Daar was ook door de holle Zee (een gevolg van de storm) niet wel kans / om met de booten aan land te komen / en 't geen de Portugijsen geborgen hadden / op te soeken / so dat de Bootsgesellen / om de booten tegen de Klippen niet te laten aan stukken stooten / over kop en ooren in het water springen moesten / eer sy konden aan land komen / daar sy dan op handen en voeten tegen een steyle hoogte moesten op klauteren / van welkers top de Eylanders groote steenen op hen neder wierpen ; De hoop egter van winst deed hen al die swarigheyt te boven komen / en dus quamen sy aan de stad of vlek / (dog van de inwoonders verlaten /) daar sy sig meester maakten van het geborgen goed / welk daar voor den brand en het water scheen gevlugt te sijn.

[(Zee-order.)]

[Die van hen in brand gestoken wierd,]

[En het goed op een gevaarlijke wijs aan 't land genomen.]

Terwijl sy nu hier mede besig waren / quam Robert Crosse, Capiteyn op een schip van haar Majesteyt / de Voorsigtigheyt, Mr. Tomson Capiteyn van een der scheepen van Joh. Hawkins met sijn schip de Daintie (het kostelijke /) en Capiteyn Nieuport met het schip de Gulden Draak by hen. Het speet hen / dat dit schip so verbrand was / maar vertroosteden sig / dat 'er maar een van de vijf Kraaken in sulken vagevyer ontkomen was / en dat 'er sekerlijk nog drie te verwagten waren ; Dies sy sig verspreyden / om daar op te passen / gelijk sy deeden van den 29. Juny tot den 3. Augusti, wanneer Tomson de groote Kraak / Madre de Dios, in 't oog kreeg: Nader komende / gaf hy 'er de volle laag op een en andermaal / en deed sijn best om deselve het voortvaren te beletten / tot dat de andere scheepen van de Vloot souden by hem komen / waar op de Kraak hem niet schuldig bleef. Na eenigen tijd quamen by hen John Burrougs en de Gulden Draak, dog de eerste kreeg een schoot onder water / welk hem / om de lek te stoppen / deed afwijken / Crosse daar by komende / en willende het de volle laag geven / quam 'er so na by / dat de Zeylen aan het Wand van de Kraak vast raakten / en hy tegen wil en dank met deselve op zijde moest voort zeylen. De scheepen van de Graaf van Cumberland, trager in 't zeylen / quamen eerst laat in den avond omtrent elf uyren daar by / sonder eenige gedagte om ten eersten de Kraak aan te klampen / maar so dra hy die van de Voorsigtigheyt Capiteyn Norton hoorden toeroepen: Gy zijt ook mannen (Engelsche) behoud het schip van de Koningin, gaf hy aan de Samson order / om de Kraak aan de eene zijde aan te klampen / en beloofde met sijn schip / de Tyger, insgelijks aan de andere zijde te doen. Dit wierd omtrent twaalf uyren in 't werk gesteld: Want de Tyger liep 'er met sijn voor-steven regt op aan / waar door deselve tot op de budding toe schaa-loos raakte / en de Samson quam op zijde van de Voorsigtigheyt, en daar over op de Kraak / waar door het laatst gemelde schip / sonder dat nog eenig mensch van de vyanden het selve ge-enterd had / tijd en gelegentheyt kreeg / om sig van de Kraak los te maken.

[Ontdekken een groote Kraak.]

[Gevegt met deselve.]

Dus lagen beyde scheepen op zijde van die Kraak / maar vonden deselve so hoog / datse / al was 'er geen tegenstand geweest / niet wel konde beklommen worden ; De vyanden weerden sig wakker / waar door dan al eenige van de beklimmers van boven neder vielen / en so om quamen ; Dit gevegt duurde wel anderhalf uyr / waar in de Engelsche door hoop van so deftigen buyt als Leeuwen vogten / en eyndelijk meester van het voorste des schips wierden / waar op de Portugijsen na het verdek weeken / en vervolgens om een goed heen komen sagen. De Engelsche, niet anders als buyt soekende / en vlammende om 'er tot de ooren toe in te sitten / liepen elk met een

[Enteren deselve.]

[Gevaar van brand in 't schip.]

kaars

kaars het geheele schip door / welk so stordig toeging / dat 'er brand quam in een hut / daar 600 kardoesen in waren: So dra dit gemerkt wierd / wilde elk de vlugt van het schip nemen / maar Capiteyn Norton, en eenige van de sijne quamen met water-emmers toeloopen / en deeden dus niet sonder perijkel / al wat sy konden / om de vlam te blusschen / ondertusschen was 'er geen minder

Werd vermeesterd.

vrees voor een lek / dat in het enteren gekregen was / en dat het op het land mogt loopen: Maar al die swarigheyt te boven gekomen sijnde / scheelde het weynig / of de vlam van oneenigheyt soude uytgeborsten hebben tusschen de Hoofden / also elk ontrent sulken kostelijken buyt het bewind

Order op het vervoeren van deselve,

poogde te hebben; maar Joh. Burrougs, uyt naam en gesag van de Koningin stond aan Capiteyn Norton toe / sorg voor de Kraak te dragen / gelijk hy dan deed / het lek stopte / en ontrent 800 Negers op Corvo aan land settede / de nodige Bootsgesellen op het schip hield / en de Edellieden met een van Cumberlands scheepen vryheyt gaf / om te gaan / waar hen geliefde / welke laatste egter de plondering van andere Engelsche Soldaten niet ontquamen / die hen (sonder betasten zijnde los gelaten) nog 900 Diamanten / behalven andere saken / af namen.

Word in Engeland gebragt.

De Graaf van Cumberland, kreeg door een Pinas of Jagt, van Capiteyn Norton afgesonden hier van kennis / twintig dagen eer de Kraak in Engeland quam / en werkte by de Koningin een order uyt / om deselve veylig in een Engelsche haven te mogen brengen. Sy raakten met de Kraak ter naauwer nood over de klippen van Silly, (daar de Tijger ook niet buyten perijkel was) en bragtense tot Dartmouth, daar men het ongemeen groot / en niet wel te bestieren sijnde / liet blijven. Het aandeel van den Graaf / soude / na proportie van sijne scheepen en volk / ten minsten twee of drie millioenen beloopen hebben /

Hoe de Buyt daar gedeeld wierd.

maar also sijn Commissie-brief geen bepaling gemaakt had van het voordeel / dat hy / een ander in sijn plaats gesteld hebbende / trekken soude / wierd van de meeste geoordeeld / sulks van de goedheyt en het believen der Koningin te moeten afhangen; Maar het wierd door de bediende so besnoeyd / dat qualijk het vijfde deel van de waarde in rekening gebragt wierd / en voor de Koningin quam / en de Graaf met ses en dertig duysend ponden voor hem en de sijne / welk hem als een gifte vereerd wierd / moest afstaan.

VI. Reys.

In het jaar daar aan volgende 1593 kreeg sijn Lordschap weder twee Koninklijke scheepen / de Gulden Leeuw tot Admiraal / daar hy selfs op commandeerde / en de Bonadventure tot Vice-Admiraal / nevens welke hy nog vier andere scheepen uytrustede / dog drie van de laatste sond hy / op de kust van Spanjen gekomen sijnde / na de West-Indiën. Hy nam (hoewel 'er veertien groote Hulken tot convoy waren) twee Fransche scheepen van St. Malo, (die het thans met de ligue hielden / en daarom voor Spaansche gehouden wierden) sijnde kostelijk geladen; Een derselven hield hy by sig / en het ander sond hy na Engeland.

Op welke hy 2 Fransche Scheepen neemd. En een Spaans Schip.

De Spanjaards hier van verwittigd maakten eenige scheepen veerdig / die ontrent de eylanden op hem souden passen. De Graaf gehoord hebbende / dat sy tot Flores waren / en ontrent vijf mijlen van hen af sijnde / ontdekte hy een schip / welk hy inhaalde en wegnam / eer het weder by sijn vloot komen konde; hier uyt verstond hy / dat de Spaansche voor sijn magt beschroomd / eenen dag by hen gebleven / maar daar op reeds voor drie weeken / tien of twaalf mijlen van hen af hadden gaan leggen.

Word siek, en keerd na Huys.

Ondertussen wierd hy so siek / dat 'er geen hoop van leven was / sonder dat hy van land eenige verversſing wist te bekomen / welk Capiteyn Monson egter met groot perijkel van Corvo quam te halen / hy de overige scheepen (die naderhand daar nog een prijs namen) daar latende / keerde te rug na Engeland, hebbende / buyten sijn siekte / een voordeeliger togt gedaan / als voor of na.

VII. Reys.

In het selve Jaar rustede hy weder drie scheepen uyt / te weten / de Antonius groot 120 ton / daar James Langton, Capiteyn / en Antonio Martino een Spanjaard, (die lang in West-Indiën gewoond had / en de havens van die kusten wel kende / stuurman op was;) De Pelgrim, daar op Capiteyn was Francois Slingsby, en stuurman Diego Petrus een Spanjaard, en de Discoverie (Verspieder.)

Met drie Scheepen

Dese behoorlijk afscheyd genomen hebbende / namen haar cours na de Antillas; Sy deeden het eyland St. Lucia aan / en daar / gelijk ook tot Matinnio, hen selven drie dagen ververst hebbende / namen voor de Raucherias te overvallen:

Na de Antillas, En de Raucherias, De paarle-vissery. Beschrijving van die plaats,

Dit is de plaats der paarle-vissery van Margarita, bestaande uyt ses of seven kleyne dorpjens / van de visschers so bewoond / dat sy nu in 't een en dan in 't ander / naast by haar visschery woonen / en waar sy komen altijd / ledige huysen / om haar verblijf te nemen / vinden. De gevisste paarlen worden van Maand tot Maand / om veylig te sijn / na de stad Margarita, drie mijlen landwaard in / gebragt.

Daar sy landden,

Om niet ontdekt te worden bleven sy / so lang het dag was / buyten 't gesigt van 't land / maar stapten by donker aan land / en quamen in twee Raucherias, dog thans onbewoond / maar sy kreegen een Spanjaard, die daar in een boot met twee Indianen na toe quam / dien sy tot een wegwijser gebruykten / om hen na het bewoonde dorp Raucheria te brengen;

En na een bewoonde Raucheria marcheerden, 30 Man nemen een Stad in,

Dit was 'er nog vijf mijlen van daan; De booten wierden belast langs het strand te roeyen / en het punt niet voorby te varen / voor dat het avond was / en de twee Capiteynen met 28 man marcheerden te land / die door de hitte en gebrek van water veel ongemak leeden. Tegen de nagt quamen sy by de plaats / daar sy / hoewel so swak van volk / resolveerden op aan te vallen / om die van binnen geen tijd van versameling te geven. De Spanjaarden meenden in 't eerst / dat het maar een vals alarm van den Gouverneur was /

Daar in schoone buyt was.

maar merkende dat het ernst was / namen de vlugt na de Bosschagien / so dat de plaats vermeesterd wierd / en daar in ontrent twee duysend ponden sterlings aan paarlen gevonden wierden / behalven de andere buyt / die 'er konde gemaakt worden; Alle de krijgswapenen / die sy 'er vonden / verbraken sy / om met deselve van de vyanden niet te konnen vervolgd worden.

Berooven de Oesterbooten,

In den morgenstond overvielen sy der visschers booten / namen de Oesters / die nagt gevangen / daar uyt / en keerden dus weder na hunne scheepen / (die reeds over hen verlegen waren / en van die schielijke onderneming niets wisten) op den vijfden dag / datse daar van waren uytgegaan.

Krijgen 2000 Ducaten paarlen tot rantsoen.

Als nu de scheepen voor de gemelde plaats selfs quamen leggen / eysten sy rantsoen voor de huysen en vaartuygen / welk geaccordeerd / en met twee duysend Ducaten aan paarlen betaald wierd.

Komen tot Aruba,

Dit wierd ten eersten door uytgesondene Advijsjagten alom bekend gemaakt / so dat sy tot Cumana komende / alles wel besorgd vonden / en met verlies daar van afkeeren moesten; Hier van daan voeren sy langs het vaste land / tot aan de Eylanden van Aruba en Corresao (Curacao, Curassouw,) alwaar sy aan land gingen / en hen selven ververſten; en van daar na Rio de Hache, welk sy dagten te overvallen / maar vonden daar den vyand gereed om tegenweer te bieden / en sijne goederen op de gebergten gevlugt te hebben:

Curassouw en Rio de Hache,

Van daar op verscheyden Kusten van Hispaniola.

Weshalven sy voort-voeren na Hispaniola / alwaar sy quamen / vereerst aan de Caap Tuberone, vervolgens by de Baay van St. Nicolaas, het Fort Plat, en andere Noorder-kusten van het selve; Van daar tot Mona, en verder tot Savona, daar sy weder vers water sogten / en op dese wijs kreegen.

List om vers water te krijgen.

Het Eyland is laag / sonder water-wellen / en na de Zee-kant sandig / daar sy ontrent twintig treeden van het opslaan der Zee een kuyl groeven / en daar een oxhoofd sonder bodem in setteden / welk t' elkens vol water quam / welk wel niet anders sig vertoonde als Zee-water / maar tusschen beyden sijn siltigheyt verlooren had.

Rivier de Socko.

Hier van daan voeren sy na de rivier van Socko,

leg=

Daar sy een Estanca (hoeve) overvallen,

leggende ontrent vijf mijlen ten Oosten van St. Domingo; Hier gingen sy in de nagt ontrent vier mijlen ver / langs de rivier opwaards / daar sy overrompelden een Estanca, dat is / een hoeve / alwaar de slaven hunner meesters vee bewaarden / voor deselve Cassavi brood maakten / en gengber en andere vrugten voor hen insamelden / en voorts deeden al / wat de huyshouding vereyste:

Die beschreven word,

Hier van sig meester gemaakt hebbende / wierd 'er om rantsoen voor hunne wooningen / en Negers gesproken / waar voor hen het vleesch van dertig Ossen / nefsens Cassavi, en fruyt gegeven wierd:

Ossen-vlees hoe hier voor 't verderf bewaard word.

Maar dit Osse-vleesch kan in dese gewesten geen 24 uyren bewaard worden / ten sy dat men het soute / en in de Son drooge / dog het moet alvooren midden door gesneden worden / gelijk een zijde speks / so dat 'er geen been in gelaten word / en het niet boven een hand dik blijve: Als het sal gesouten worden; moet het eerst gekerft / en dan wel met sout gewreven / en twaalf uyren daar na in de Son gedroogd worden / waar door het na vier warme dagen / ten vollen voor verderf bewaard is. Met andere Estancas wierd op deselve wijs gehandeld.

Rio de Marracava, Plonderen een Ingenio.

Hier van daan voeren sy een andere rivier op / die Marracava genaamd was; Daar vonden sy een Ingenio of Suyker-makery / waar uyt sy al de voorraad van suyker weg namen / en den eygenaar dwongen / om het verbranden van sijn Suyker-molen af te koopen.

St. Domingo.

Daar van daan voeren sy na de mond van St. Domingo's haven / en gingen aldaar aan de Oost-zijde by het punt Torosilio leggen / om de uytkomende scheepen op te snappen; De Serjant Majoor sond hier van daan / om over het lossen van eenige gevangene te handelen / onder welke was een Engelsman van Lancasters Compagnie uyt de Vloot van Capiteyn Raymond, wiens schip onlangs te vooren uyt Oost-Indiën gekomen / op dese kust / ontrent Acoa (Asua,) niet ver van St. Domingo vergaan was;

Hun avontuur aldaar.

maar de Spanjaarden sonden twee Karveelen uyt / om dese Booten op te snappen / gelijk sy ook deeden / dog de Engelsche scheepen hernamense met de Karveelen / en bragten by die gelegentheyt vier kopere stukken / uyt het schip van Lancaster gekomen / mede / en lieten tien yzere stukken / als te swaar en te ver van het water / leggen; Sy sleepten ook een fraay Fregat mede / en bragten het mede in Engeland.

En buyt op Jamaica,

Hier van daan voeren sy na Jamaica, daar sy vonden en weg namen / twee Barken met Huyden en Canna fistula geladen / daar van sy 'er een bemanden / en na Engeland opsonden / dog die wierd onderwegen van een Fransch Oorlogs-schip genomen.

Als ook op Cuba en elders.

Vervolgens quamen sy by Cuba, de Caap Corientes, en daar na by die van St. Antonio, om op scheepen / na Havana komende / te passen / maar vergeefs. Dus agt Maanden in dese gewesten geswerft hebbende / ging het schip d' Antonie met het Fregat na de Baay van Honduras;

Een der scheepen keerd na Engeland.

De Pelgrim eenige dagen ontrent Havana gebleven sijnde / ging van daar onder zeyl na Engeland, en quam tot Pleymuyden den 14 Mey 1594.

Gevegt by Porto Cavallo tegen 7 Spaansche Scheepen,

De Antonie en 't Fregat ontrent vier mijlen van Porto Cavallo gekomen sijnde / wierden seven scheepen op de ree gewaar / daar van het kleynste 180 ton groot was. Sy ankerden qualijk een musquet schoot van dese Spaansche scheepen / en meerden hunne scheepen agter malkander / so dat sy de andere op sy hadden / daar op sy die geheele dag en de volgende nagt voor en na schooten. Capiteyn Langton sond de Boot met een Sloep na de wal / die 'er een Fregat of Jagt van 20 tonnen

Die sy vermeesteren,

van te rug bragten / welk sy in den volgenden morgenstond in brand staken / om met hunne Booten op sy van den Admiraal te leggen / maar die van den Admiraal hen siende aankomen / sprongen alle in hunne Booten / en ontquamen na het land. De Admiraal gaf de ses andere op / dog nam 'er de stuuren of roeren af / die hy liet aan land brengen / op dat men met de scheepen / indiense genomen wierden / niet soude konnen wegzeylen. Sy bevragteden hier op den Admiraal met de beste goederen uyt alle de scheepen / en lieten aan land branden / of sy het overige wilden rantsoeneeren / maar also de Koning van Spanjen het rantsoeneeren van scheepen en goederen verboden had / viel daar niet van;

En sommige van verbranden,

Derhalven wierd 'er een van in brand gestooken / geladen met huyden en blokhout / en vervolgens een ander / geladen met Salsaparille. Al hun geschut hadden sy over boord gesmeeten / uytgenomen twee of drie kopere stukken / met die hoop / dat de Engelsche hen naderhand beter handelen souden.

Maar d' Admiraal mede namen na Engeland.

Onder dese scheepen was 'er een 500 tonnen groot. Den Admiraal / groot 250 ton / namen sy mede / en quamen 'er den 15 Mey, en also daags na het aankomen van de Pelgrim, mede tot Pleymuyden.

VIII. Reys Na de eylanden van Tercera:

In het Jaar 1594 rustede de Graaf van Cumberland op sijn eygen kosten / en met hulp van eenige avonturiers uyt na de eylanden van Tercera de Koninklijke beurs groot 250 ton voor Admiraal / daar Georg Cave op commandeerde; de Mey-bloem van deselve grootte voor Vice-Admiraal / daar Willem Antonie Capiteyn op was / en de Samson voor Schout-by-nagt / daar Capiteyn Nicolaus Downton op commandeerde / nefsens een Karveel en een kleyne Pinas. Sy voeren uyt van Pleymuyden den 6 April.

Nemen een bark met Wijn &c. geladen.

Onderwegen vonden sy een kleyne bark / met Galissie-wijn &c. geladen / die sy wegnamen.

Een schip van 2000 ton bevogten,

Den 27 Juny kreegen sy St. Michiel in 't gesigt / en ontdekten tien dagen daar na een groote Kraak van 2000 ton / genoemd de Vijf Wonden (Cinque Lagas.) De Mey bloem deed deselve eerst aan / maar wierd niet wel onthaald. Na hem quam 'er de Samson by / en ten laatsten ook de Admiraal. Sy maakten overleg / dat de Admiraal de Kraak voor den boeg soude gaan aan boord leggen / de Vice-Admiraal dwars op sy / en de Schout-by-nagt aan het agter-schip / ondertussen viel het anders uyt / want de Admiraal verviel tegen het agterste van de Kraak / daar de Vice-Admiraal reeds naast by was / so dat de Schout-by-nagt genoodsaakt was haar voor den boeg te gaan leggen.

Welk seer scharp toeging.

Van beyde sijden wierd 'er dapper gevogten / en het vuyr vloog sonder ophouden heen en weder; Eyndelijk schoot de Vice-Admiraal het agterst gedeelte van de Kraak in brand / en de Schout-by-nagt het voorste / daar de brand tot de top-zeyls-mast voort sloeg / waar onder met de musquetten so geduyrig geschooten wierd / dat 'er verscheydene / die den brand wilden blussen / sneuvelden; Dese brand nu nam so sterk toe / dat de Vice-Admiraals Fok en desselfs top-zeyl daar door verbrandde / en de Schout-by-nagt voer niet beter / en de Admiraal had werk genoeg / om het vuyr / dat uyt de Kraak in hem overgeworpen wierd / te blussen; Dese hitte en dit scharp gevegt noodsaakten den Admiraal en Vice-Admiraal af te wijken / ondertussen bleef de Schout-by-nagt aan de boegspriet van de Kraak vast geraakt / in perijkel van met deselve te verbranden / maar die reddede hem selven daar van door hulp van sijne booten en bootsvolk.

Verwarring op de Spaansche Kraak.

De Commandeur nu van de Kraak / Don Francisco de Melo wierd van sijn scheepvolk / (siende de uytterste verlegentheyt van het schip) bewogen een vrede-vlag te willen opsteken; maar de scheeps-timmerman / die meer hart had / gaf hem de hoop van den brand te blussen / waar op hy uytriep: Couragie, wel aan, ik sal my noyt overgeven; ondertussen hield het volk aan met betuygen / bidden / smeeken en jammeren: Een van hen liep na den Commandeur toe met een opgestreken zeyl / gelijk men segd / verweet hem sijn snoode liefdeloosheyt / en dreygde hem en de sijne de schandelijke wraak / door dien hy door sijn stijfhoofdigheyt liever so veele zielen liet omkomen / als de hulp en behoudenis der Engelsche aannemen.

Spaansche Edellieden springen in Zee.

Sommige der voornaamste / met kostelijke Juweelen en Kettenen omhangen / wierpen alles van sig en sprongen moeder-naakt in Zee / om de genade der Engelsche af te wagten; Onder die waren 'er twee van grooten Huyse / en drie van wat minder af-

komst/

komſt / welke met de boot van den Schout-bynagt geborgen wierden; De laatſte gemelde drie wierden gekleed/ en aan land geſet/ en de twee andere (Don Nuno Velio Periera, die Gouverneur van Mozambique en Sofala geweeſt / en een rijk geladen Kraak / daar hy mee na Spanjen keerde/ niet ver van de Caap Bona Speranza (van goede hoop) verlooren hebbende / hier voor een paſſagier (reyſend man) mede voer / en Bras Carero, Capiteyn van een andere Kraak / die ontrent Mozambique vergaan was / ſo dat hy hier insgelijks maar als een reyſend man was) die twee / seg ik / wierden na Engeland gebragt / en naderhand daar van daan geloſt; Maar de Kraak met 1100 ſo blanke als ſwarte (want ſy waren voor den aanval ruym ſo ſterk) ging te grond / en alſo alle hare koſtelijke lading / nog beter / als die van Madre de Dios, want ſe had een lange reys gedaan / en was met paarlen / juweelen / drogiſtery / ſijde (peeper was de minſte lading) bevragt / en had de beſte goederen van de Nazaret, een ſchip / daar Bras Carero op geweeſt / en dat onlangs vergaan was / overgenomen. Ondertuſſen hadden de Engelſche ook hunne rampen / want de Schout-bynagt wierd met een ſchoot gequetſt / en alſo / hoewel anderſins een wakker man / buyten poſtuur geſteld / om voor ſijn perſoon dienſt te konnen doen; De Vice-Admiraal bleef 'er / en de Admiraal ſelfs (Capiteyn Cave) wierd ten eerſten door beyde ſijne beenen geſchooten / waar aan hy niet lang daar na ſtierf; De Karveel en de Pinas waren ten allen ongelukke niet by de hand; In het gevegt raakten 21 menſchen lijfloos; Het een en 't ander was een beletſel van de vyandlijke Kraak te konnen vermeeſteren.

Twee van hen worden na *Engeland* gebragt.

De Kraak met 1100 menſchen gaat te grond, en was koſtelijk bevragt.

Ramp der *Engelſche* by dit gevegt.

Komen by *Flores*.

Na die ongelukkige bejegening maakten ſy zeyl na Flores, daar ſy eenige ververſſing innamen. Op den 29 Juny ontdekten ſy wederom een Kraak / groot 1500 ton / welk ſy aanſagen voor de St. Philippus, een van des Konings van Spanjens Oorlog-ſcheepen: Hier vogten ſy van verre wat tegen / en eyſten met een boot deſelve op / om ſig over te geven aan de ſcheepen van de Koningin van Engeland onder het bewind van den Graaf van Cumberland, of datſe ſoude moeten afwagten / 't geen de Vijf Wonden overgekomen was / daar ſy twee getuygen (gemelde Capiteyns) van hadden; maar de Generaal Don Lowijs Coſtynio gaf hen tot antwoord: Is uw' Generaal by het verbranden van de *Vijf Wonden* geweeſt, ik heb ook geweeſt by het in brand ſteken en wegnemen van de *Revenge* der Koningin van Engeland, en daarom laat hem al, wat hy derft, doen voor ſijn Koningin, en ik ſal doen, wat ik kan voor mijn Koning, en beval de boot aanſtonds te rug te varen. Hier op wierd het gevegt hervat / maar door ſtilte afgebroken / maar alſo hare Capiteynen dood of gequetſt waren / weeken ſy geheel af / en quamen weder in Engeland in het laatſt van Auguſtus en begin van September, hebbende wel veel ſchade gedaan aan de vyanden / dog niet veel voordeel voor hen ſelven.

Doen een Kraak aan,

Dog worden afgeweſen.

En komen t' huys.

IX. Reys.

De Graaf niet wel vernoegd over de verdeeling van de Madre de Dios, en het ongeluk van die twee laatſte Kraaken niet te konnen bemagtigen / bouwde op ſijn eygen koſten tot Deptford een ſchip van 900 ton / welk de Koningin / als het ſoude in Zee loopen 1595 / de naam van de Geeſſel der Boosheyt gaf (dit was het beſte ſchip / dat oyt van yemand in Engeland gebouwd was; Drie Reyſen wierden 'er mede gedaan voor hem / en wierd naderhand verkogt aan de Ooſt-Indiſche Maatſchappy / voor welke ſy menige Reys gedaan heeft / en tegen de Portugijſen in het Ooſten gelukkig was.) Sijn Lordſchap nam voor met het ſelve ſelfs een Reys te doen / en had tot ſijn Vice-Admiraal toegeruſt de Alcedo, daar hy Monſon tot Capiteyn op ſtelde / en 't ſchip Antonie, Capiteyn David Jarret, met het oude Fregat: Maar als hy op de hoogte van Pleymuyden gekomen was / en ſijn Reys dagt voort te ſetten / kreeg hy door Francois Drake en Joh. Hawkins order van de Koningin / om te rug te komen; Hier op keerde hy na huys / maar de ſcheepen ſetteden haar Reys voort / waar op hy Capiteyn Langton tot Admiraal ſtelde. Dit nam Capiteyn Monſon ſo euvel / dat hy ſig van de andere afſcheydde / om met de Alcedo ſijn fortuyn alleen te ſoeken. De Geeſſel, Antonie, en het Fregat, namen haar cours na de Aſores, daar ſy voor eerſt een Karveel van St. Thomas, groot 100 ton / geladen met Suyker wegnamen / en daar na by het Eyland Flores in een nevel een groot ſchip gewaar wierden / welk ſy meenden een Spaanſche Kraak te ſijn / maar nader komende / ſagen ſy / dat het was de St. Thomas, Vice-Admiraal van de Spaanſche Vloot / die daar op de Ooſt- en Weſt-Indiſche Vlooten paſte; Hier raakten ſy in ſulken heeten gevegt mede / dat het bly was af te wijken / en by ſijne makkers te keeren / die ſy by het opklaaren van de nevel niet verre van hen ſagen leggen.

Toeruſting der Scheepen.

Cumberland op ontboden.

Steld *Langton* in ſijn plaats.

Sy komen by *Flores*.

Daar ſy een *Spaans* Oorlogs-ſchip meenden te winnen.

Hier van daan voeren ſy na de Spaanſche kuſt / daar ſy ſig meeſter maakten van drie Duytſche ſcheepen / die uyt het Ooſten quamen / en met terw / kooper en ander Krijgs-gereedſchap voor den Koning van Spanjen geladen waren: En keerden / alſo hunne levens-middelen ten eynde waren / weder na Engeland.

Nemen nog 3 *Duytſche* ſcheepen.

En gaan na huys.

X. Reys.

In het Jaar 1596. ging Sijn Lordſchap ſelfs weder in Zee met de Geeſſel de Boosheyt, en een van de ſcheepen der Koningin / en eenige andere kleynder ſcheepen: Maar ontrent dertig of veertig mijlen buyten Engeland wierd hy van een ſtorm beloopen / waar door ſijn ſchip de groote maſt verloor / en onbequaam wierd / om de Reys voort te ſetten / ſo dat hy genoodſaakt was met het ſchip van de Koningin weder na Engeland te keeren.

Die egter door ſtorm geſtremd wierd.

XI. Reys.

Als nu in het ſelve Jaar de Graaf van Eſſex, en de Opper-Admiraal met een groote Vloot van de Koningin / neffens een Eſquadre van Hollandſche Oorlog-ſcheepen / ſtonden een Reys na de kuſt van Spanjen te doen / dagt de Graaf van Cumberland by die gelegentheyt eenig voordeel te konnen doen / ruſtede de Aſcenſion uyt / een ſchip van 300 ton / welk hy voorſag met 34 ſtukken Kanon / en met 120 menſchen bemande / daar hy Francois Slingsby tot Capiteyn op ſtelde / met order om voornamelijk op de ſcheepen van Liſſabon komende te paſſen. De Aſcenſion dus voorſien / en in Zee ſijnde / hoorden ſy ſulken wind van verre aan komen / dat ſy met aller haaſt de zeylen inhaalden / en niet verre van Godwins Sand van twee Ankers afdreeven / tot op twee kabels lengte van de Sand-plaat; Hier op lieten ſy hun kort Anker vallen / welk het tot des anderen daags middag (dog niet ſonder vrees van alle uyr ſchipbreuk te lijden) uythield / maar moeſten eyndelijk hunne kabels afkappen: Tot Pleymuyden ſijnde ingeloopen / voorſagen ſy ſig van 't geen ontſteld was / en ontbrak / en vervolgden daar op haar Reys / en ontrent de klip komende / hielden af en aan: Een Karveel gewaar wordende / wierden 'er de ſloepen op afgeſonden / waar door de Capiteyn deerlijk gequetſt / dog op het ſchip ſelfs niets gewonnen wierd; Hier op ſond de Admiraal der Spaanſche ſcheepen Sirago ſes ſcheepen op hen af / klampte ſelfs neffens nog een ſijner ſcheepen de Aſcenſion aan boord / de eene voor den boeg / en de ander op ſy / en ſo na ſijnde / dat men elkander gemakkelijk konde ſpreken / loſte al ſijn geſchut / waar door de Aſcenſion, van alle kanten doorboord wierd; De Spaanſche hun geſchut geloſt hebbende / ſprongen over / en meenden reeds meeſters / van het ſchip te ſijn / dog wierden kloekmoedig afgeweerd. De Engelſche ſiende / dat veele Spanjaards onder het halfverdek van hun Admiraal waren / ſchooten 'er met ſchroot onder / waar door deſelve niet weynig beſchadigd wierden / en ſo gehavend waren / datſe moeſten afwijken. Van de Engelſche waren 'er maar 22 dood of gequetſt / om dat veele ten tijde van het gevegt na beneden geweken waren: Om nu diergelijke zaak in het toekomende voor te komen / deeden ſy den Chirurgijn / Scheepstimmerman en Kupper / alſo hen alle aan deſe veel gelegen was / beneden blijven / en ſlooten de luyken toe / op dat nie-

Met een Schip.

Ramp desſelfs, in 't uytvaren.

Gevegt met 6 *Spaanſche* Scheepen.

Hoe ſig daar uyt reddeden,

niemand soude konnen na beneden loopen: Maar als de Spaansche Admiraal nog eenige bravade gemaakt had / en de Engelsche gereed sag om hem af te wagten / week hy ten eersten af en voer na Lissabon; En de Ascension bleef op die kust swerven/ tot dat hy maar veertien dagen levensmiddelen over had/ welk hem noodsaakte/ bry beschadigd/ en tot schade van sijn Lordschap na huys te keeren.

en eyndelijk t' huys komen.

XII. Reys van Cumberland na Porto Rico.

In het Jaar 1597 nam de dappere Graaf voor/ een Reys in eygener persoon te doen / waar toe hy sijn eygen schip de Geessel der Boosheyt klaar maakte/ waar op Capiteyn Johan Wats in 't uytvaren/ en James Langton in het t' huys komen onder hem commandeerde; De Merchant Royal (Koninklijke Koopman) was Vice-Admiraal, en daar op commandeerde de Heer Johan Barkley; Op de Ascension was Capiteyn Robert Flicke, als Schout-by-nagt; Op 't schip Samson commandeerde Capiteyn Hendrik Clifford, en na dat hy op Porto Rico gestorven was/ Christoffel Colthurst; Op de Alcedo was Capiteyn Johan Ley, en in t' huys komen Thomas Cotch; Op de Consent Francois Slingsby; Op de Prosperous James Langton, en in t' huys komen Johan Wats; Op de Centurion Hendrik Palmer, en na sijn dood William Palmer desselfs Soon; Op de Gallion-Constance Hercules Folyambe; Op de Affection Capiteyn Flemming; Op de Guiana Christoffel Colthurst, en in t' huys komen Gerard Middelton; Op de Scout (Spion) Hendrik Joliffe; Op de Antonie, Robert Careles, en na desselfs dood Andries Andriessen; Op de Pegasus Edward Goodwin; Op de Royal Defence (Koninklijke Verdediging) Hendrik Bromley; Op de Margariet en Johan was Capiteyn Johan Dixon; Op de Barkley-Bay Johan Lea; Op het oude Fregat was Capiteyn William Harper, en om het getal van twintig op te maken / mogen wy hier by rekenen twee Vaartuygen / om volk / daar het mogt van noden sijn / aan land te setten.

Met 20 Scheepen.

En veel Land-militie.

Voor de Land-militie wierden aangenomen tot Generaal de Heer Johan Barkley; Tot Lieutenant Generaal Capt. William Mesey; Tot Sergiant Majoor Capt. Hercules Folyambe. Capt. Arthur Powel was Lieutenant Colonel van des Graafs regiment. De verdere Capiteynen waren Lowijs Orrell, Thomas Roberts, Hendrik Gijt, Thomas Coche, Hugg Starkie, Ralph Rookesby, Roger Tirwhit, en Andries Andriessen, Lieutenant van des Graafs Compagnie; James Tothil, Lieutenant van Berkley; James Evans, en Georg Orell waren Veld-Corporaals; Johan Man Opper-provoost / en Arthur Milles meester van de artillery en proviand. De Graaf dus alles (meest op sijn eygen kosten) besorgd hebbende / ging met dese Vloot den 6 Maart van Portsmuyden in Zee / waar van nauwkeurig verslag / uyt de volgende verhalen te halen is.

Kort Berigt van sijn verrigting.

Met een woord: De Graaf alles na sijn genoegen geroofd hebbende / gaf order om al het geschut / ammonitie / klokken / gengber / suyker en so voorts aan boord te brengen / en keerde daar mede na Engeland; in het wegvaren liet hy een Bark, om de vyanden te belemmeren / in de haven sinken; In de Bermudes verging een tweede Bark door storm; De Pegasus strandde op Goodwins banken / en het oude Fregat op Ushent. Hy verloor op de Reys 700 man / waar van 600 aan de roode loop / en heete koortsen tot Porto Rico stierven / 60 in 't vegten waren omgekomen / en 40 met het oude Fregat, en de Pegasus verdronken.

EERSTE VERHAAL VAN DE REYS

Gedaan door

GEORG, Graaf van CUMBERLAND,

NA

PORTO RICO.

Beschreven door hem selfs, in een Brief aan sijn Vrouw.

Waarde Vrouw, roem van uw Geslagt.

Brief van de Graaf dien aangaande aan sijn Vrouw.

Oogmerk van de Reys.

Volgens u begeerte heb ik / om u genoegen te geven / eenvoudig opgesteld alle de voorvallen van mijn laatst gedane Reys. Ik ging den 6 Maart 1597 van Pleymuyden met mijn geheele Vloot onder zeyl / hebbende een seer goede wind. Wy bleven by malkander tot .... / wanneer de goede voortgang my deed hoopen / dat God ons de weg tot eenig geluk baande / indien wy ons daar van bedienden / om op de Spaansche kust sekerlijk te konnen hooren / of de Kraaken al gepasseerd waren / en indien niet / waar ontrent die mogten sijn. Dit uyt te voeren sonder ontdekt te worden / was niet wel te doen / edog niet onmogelijk / indien het wel beleyd wierd; Tot dien eynde nam ik voor dat selfs met de Guiana en de Scout (Spion) in 't werk te stellen / en die twee alleen op de kust te laten sien / en gaf de andere scheepen order / waarse my souden inwagten: Maar God / wiens wil boven der menschen voornemen gaat / deed my van dese gedagten afsien / want mijne masten waren so goed niet / als ik meende / en men begon te merken / dat 'er swarigheyt te verwagten was / en dat de groote mast geduurig dreygde buyten boord te vallen; Welk mijne Bootsgesellen radeloos maakte / en my in die verlegentheyt bragt / dat ik wel vijf duysend pond voor een nieuwe soude hebben willen geven / also ik / indien mijn schip so reddeloos had moeten na huys keeren / mijn beste so Zee- als Land-volk soude hebben moeten missen.

Middel daar toe bedagt.

Ongemak aan Cumberlands groote mast.

Hy loopt na Burlings,

Ik sprak met elk een 'er van / en allerley gevoelens gehoord hebbende / resolveerde ik eyndelijk / (hoewel het van veele gevaarlijk geoordeeld wierd) eer de wind met een storm in het West Noord-West mogt opsteken / na de Burlings (Berlinga) te loopen / en daar te blijven rijden / tot dat mijne masten souden verbeterd sijn / also ik / en buyten my niemand op het schip / die Ree kende / en voor de winden / daar men van sprak / niet vreesde. Mijn eenige bekommernis was / dat ik / daar geen drie mijlen van Penechia sijnde / soude ontdekt worden / also daar dagelijks Karveelen komen om te visschen / maar in dese verlegentheyt moest ik overleggen / hoe te ontveynsen / wie ik was / want ik moest sekerlijk / of daar was geen kans om mijn desperaat verval te herstellen / derwaards aan; het was ondertusschen tot mijn voordeel / dat mijn schip vry swart was / en daarom / hoewel groot / van verre niet veel toonde. Ik quam dan den 16 Maart / Donderdags avonds ontrent agt uyren op de Ree / op welke tijd ik wist / dat alle Visschers / om hunne visschen te verkoopen / na Lissabon waren / en van het land had ik niet te vreesen. Eer het morgen was / had ik de top-masten al na beneden / en de groote mast ont-taakeld / so dat de timmerluyden ten eersten konden aan het werk komen. De kleynder vaartuygen / die my by waren / liet ik / om dus alleen sijnde minder agterdenken te geven / over dag in Zee blijven; Ik bleef ondertusschen op de Ree met een vreemde vlag en spiegel leggen / sonder ergens jagt op te maken / als of ik een koopvaarder was / en ondertusschen quamen dagelijks verscheyde scheepen / die het nemen wel waardig wa=

Dog bedekt, en onbekend.

Daar hy met alle spoed sijn Mast vernieuwde.

waren / en sekerlijk goede Prijs souden geweest sijn/ daar ontrent. De Visschers nu komen gemeenlijk des Sondags weder na de Burlings, weshalven ik / om van hen onbekend te blijven / en so dra mogelijk was / weder by mijn Vloot (op die hoogte tusschen 20 en 30 mijlen in Zee my afwagtende / en order hebbende / om alle uytgaande scheepen aan te houden) te komen / nagt en dag liet arbeyden/ en Saturdags s' avonds wedee klaar was om zeyl te gaan.

Gevegt met een *Hamburger*.

Op die tijd hoorde ik met kanon schieten tusschen mijn schip en het land / en also ik wist/ dat een kleyn schip van Hamton, en mijn kleyn Pinas de Spion met een schip / dat sy vervolgden / tegen den avond in 't gevegt geraakt waren / en ik vreesde dat sy het/ gelijk het ook in der daad was / souden te quaad hebben / liet mijn anker varen / om hen / die verlegen waren / te hulp te komen. So dra ik 'er ontrent quam / wierd op my geschooten / welk ik onbeantwoord liet / en so na quam / dat ik hen konde toeroepen; Ik vraagde dan / waar van daan? en kreeg tot antwoord : Van Lissabon ; dies ik dagt/ dat het een Biscayer was / en die dienvolgende wel soude willen vegten ;

Die genomen wierd.

Ik quam hem derhalven digt op sij / en gaf hem een volle laag / welk so beantwoord wierd / dat ik 'er drie mannen door verloor / vijf of ses gequetste kreeg / en mijn schip op ses of seven plaatsen / niet sonder perijkel / doorboord wierd : Ik klampte hem aan / wierd 'er meester van / en bevond dat het een Hamburger was / geladen met koorn / kooper / kruyt en andere verboden Waaren. Ik maakte dit gevegt te korter af / om dat ik / eer het dag wierd / uyt het gesigt van het land wilde sijn / gelijk ik deed :

Gelijk ook een *Frans* Schip.

Buyten komende vond ik een Frans schip / dat met sout geladen na Lissabon wilde / welk ik nam / en tot het uytvoeren van mijn oogmerk gebruykte : Want ik stelde eenig volk van de mijne daar op / en gaf hen order na Cadix te varen / in den morgenstond daar na toe te komen / niemand als de Fransche, te laten sien / en dan een teken te maken om Lootsen aan boord te versoeken / als of sy de Rivier op moesten. Dit gelukte wel / en sy quamen vroeg in den morgenstond digt by een Karveel / die uytvoer om te visschen / die geen quaad vreesende / na hen toe quam / daar op de onse so sterk met musquetten deselve begonden te beschieten / dat niemand van hen de handen aan de zeylen derfden slaan / en sy ten eersten hun Boot aan boord sonden :

Berigt van een Vloot, die stond uyt te komen;

Sy waren in die nagt gekomen van Lissabon, en versekerden my / dat 'er met de eerste bequame wind stonden na Indien uyt te loopen vijf kraaken met grooter schat als oyt / en na Brasilien vijf en twintig scheepen. Als ik dese aangename tijding bekomen had / ontdekte ik en quam weder by mijn geheele vloot / en verlangde nu na de gelukkige uyr van dese lang-opgesogte monsters te sien / also het de grootste scheepen van de wereld sijn / en egter sijn sy kostelijker / als groot.

Scheeps-raad daar over gehouden.

Ik riep ten eersten alle de Capiteynen en Schippers aan boord / en gaf order waar / en hoe men gaan leggen en vegten soude / also ik vast stelde / datse van ons niet wetende / sekerlijk opkomen souden / en wist / waar se moesten van daan komen. Maar ons met die hoop vermakende / sagen wy so lang uyt na het geen niet en quam / dat ik andere gedagten begon te krijgen / en ging (mijn vloot daar latende leggen) met een Karveel na het Land ;

Tegen-berigt.

Onderwegen nam ik een ander Karveel / waar uyt ik kondschap kreeg / dat op dieselve dag / als ik de eerste Karveel nam / tot Lissabon een Schip / Spanjaards uyt Engeland overbrengende / welk ik in Pleymuyden gesien had / aangekomen was / welk versekerd had / dat ik op die kust stond te komen / en op hun vloot sekerlijk passen soude / waar op sy alom advijsjagten om na mijn te vernemen hadden uytgesonden / een van welke / gelijk ik by mijn vloot komende / verstond / daar ontrent boven de wind gekomen was / en deselve ontdekt had. Derhalven vreesde ik / dat het te vergeefs soude sijn langer daar op te wagten / en sy of een andere koers nemen / of wel geheel niet komen mogten ; En wetende / dat sy kennis van my hadden / verliet ik wederom mijn vloot / om te gaan sien / of de Scheepen so ver de Rivier afgesakt waren / dat men se by nagt op de ree soude konnen aan boord komen ;

Waar op nieuw beraad genomen wierd.

Met een redelijke wind quam ik tot by de Kat-scheepen / (een soort van scheepen van die naam) en sag de scheepen leggen rijden in de baay van Wiers : hier sag ik nu wel / daar ik so na verlangd had / maar sonder hoop van 'er iets mede te konnen winnen / want sy lagen onder het geschut van het Fort St. Juliaan, dat met ontrent honderd stukken groot Kanon voorsien was / so dat / als ik al had geweten / hoe 'er binnen te komen / (gelijk ik geloof dat soude hebben konnen doen) geen middel wist om 'er weder uyt te geraken / door dien de wind doorgaans vry slap was / om 'er mede te zeylen / en meesten tijd soo verre Noordelijk / dat ik uyt vrees voor de Kat (wagt)-scheepen digt by hun Bolwerk soude hebben moeten heen komen.

Sy vinden de Scheepen onder het Fort *St. Juliaan*.

Dit / hoewel niet tot mijn genoegen / gesien hebbende / keerde ik weder te rug na mijn Vloot / en gingen nog dienselven avond op den 5 April alle onder zeyl na de zuyder Caap. Den 8 voeren wy daar van na de Canarische Eylanden / en quamen den 13 dito tot Lancerota, alwaar na het berigt my van verscheyden Engelsche en Spaansche gegeven een Marquijs woonde / die / indien hy onvoorsiens overvallen wierd / voor hen honderd duysend Pond soude waardig sijn;

Vertrekken na de *Canarische* Eylanden: Komen tot *Lancerota*:

Ik stelde vast denselven sekerlijk te sullen in handen krijgen / also drie of vier binnen Scheepsboord daar gevangen geweest sijnde / my versekerden by nagt op de Ree en aan land / en so na het kasteel / daar de Marquijs op woond / te sullen brengen / al was het nog so donker.

Aanslag om een rijken Marquijs te ligten.

Maar het een en het ander miste : Want by 't land komende / wisten sy de Ree niet te vinden / so dat ik genoodsaakt wierd anker te werpen / daar ik grond vond / maar waar die te vinden was / konden sy niet seggen / en om de waarheyt te seggen / wy waren so digt by een plaat van klippen / dat de scheepen / indiense een weynig verder gekomen waren / in groot perijkel souden geweest sijn.

Word te werk gesteld.

In den naasten morgenstond sag ik geen kans om dien Marquijs te krijgen / ten ware hy sig misschien in sijn kasteel mogt houden / en vond daarom raadsaam alle mijn Soldaten aan land te setten / te meer om dat ik se tot nog toe niet geexerceerd had / en wel wist / dat veele van hen vry ruw en onbedreven / om te land te dienen / waren.

De Land-Soldaten aan land geset,

Ik bleef te scheep / alsoo ik de koorts verwagtende wat ingenomen had / en gelaten was / en sond de Heer John Barkley met hen na land ; ik konde wel denken / dat die plaats het geweld van so veel menschen niet soude konnen tegenstaan : Maar als sy aan land gestapt waren / en na de stad / die na der gemelde wegwijsers seggen / maar drie uyren daar van daan was / marcheerden / bevonden sy / dat het wel drie mijlen ver was / en hadden over losse steenen / en door veel sand de elendigste weg / die 'er wesen kan.

die na een ongemakkelijke togt de Stad vermeesterden;

In een geheel etmaal hoorde ik niets van hen / maar kreeg tegen den volgenden avond berigt / dat sy de stad / en het kasteel sonder eenige tegenstand vermeesterd hadden / dog dat de boeren / en bijsonder die van het gebergte / so snel ter voet / dat niemand met loopen hen agterhalen kan / op-pasten / of 'er iemand buyten af week / om dien met hunne lancien te overvallen.

Wat sy daar vonden.

In het kasteel vonden sy niet meer als eenige weynige stukken ongeredderd Kanon / en in de huysen van de stad (die seer onnosel waren) maar een weynig wijn / die egter nog te veel was / want de meesten wierden 'er so door ontsteld / dat als 'er een sterke vyand was op aangekomen / sy niet als dronken luyden / om te vegten / souden gevonden hebben ;

De Wan-order door den drank.

De gemeene Soldaten waren reeds door den drank bevangen / en de hoofden waren of door de wijn ontsteld / of so groots met het versmaden van vyanden / en verheffen van hen selfs / dat 'er weynige waren / die niet op een ongeregelde wijse met hunne makkers begonden te krakeelen.

Order daar tegen voorgelesen.

De Heer John Barkley seyde my met droevige oogen / dat ik sulke wan-ordens op een strenge wijs soude moeten weeren / of dat onse Reys niet wel soude uytvallen; hier op ging ik s' anderen daags aan land / om de Wapen-oeffening van mijn volk te sien / en riep alle de Bevelhebbers t' samen / die ik over die fouten bestrafte / eenige artijkelen / om 'er sig te water en te land na te gedragen / overgaf / en / om te toonen / dat ik magt had de gedreygde straffen te oeffenen en de overtreders niet soude door de vingeren sien / mijn Last-brief voorlas.

Berigt van het uytkomen der Spaansche Schepen.

Den 21 April ging ik onder zeyl / en vond tussen Groot Canarien en Tenerife de Royal Defence, welk met my uyt Engeland souden gevaren hebben / maar niet klaar sijnde my gevolgd was; Tegen over de klip sijnde / quam by ons een Karveel, met tien Engelsche, die tot Lissabon gevangen en uytgebroken / met dit Vaartuyg by nagt in Zee gestoken hadden; Dese versekerden my / dat men aldaar op de tijding / dat ik die kust verlaten had / de Kraaken binnen weynige dagen meenden te laten uytloopen. Dit maakte ik aan alle de Hoofden bekend / die dan neffens my goed vonden eenige dagen daar ontrent derselver komste te blijven afwagten / gelijk wy deeden / maar vergeefs / dies ik / het jaar soo verre verloopen sijnde / vaststelde / dat deselve of reeds gepasseert waren / of dit jaar niet souden komen / also de tijd om de Caap de Bona Esperance (goede hoop) te passeeren nu voorby was / want sy noyt so laat sijn uytgevaren als eens / en toen moesten sy te rug keeren.

Die vergeefs afgewagt wierden.

Menig een soude denken / dat het missen van dit verhoopte geluk my geweldig soude hebben ontsteld / dog het lag by my so niet / om wat reden sult gy in het vervolg hooren. Maar om voort te gaan / ik liet alle de Capiteyns en Schippers by my aan boord komen / die ik vraagde / of hen raadsaam dagt daar langer te blijven wagten / en seyde hen mijn gevoelen te sijn / dat 'er weynig hoop tot het komen der scheepen was / en wy door langer wagten in het uytvoeren onser andere voornemens souden belemmerd worden; Dit wierd van allen toegestaan / en daar op geresolveerd onse Reys voort te setten. Ik vraagde hen vorder / of sy niet dagten de tijd te ver verlopen te sijn / om na Fernambuco te gaan? en kreeg tot antwoord / van neen. Maar hoewel ik beter wist / sprak ik hen niet tegen / voor dat ik twee Portugijsche Stuur-lieden / die met my uyt Engeland gekomen meer als twintig-maal uyt Portugaal derwaards gevaren hadden / by my had laten aan boord komen; Dese / na hun gevoelen daar van gevraagd sijnde / gaven ons tot berigt / dat sy op sulken tijd van het jaar wel derwaards gevaren hadden; maar verscheydemaal waren te rug gedreven / en op de beste togt ses of seven weken hadden werk gehad / eer sy een graad konden vorderen: waar op van sommige wierd geantwoord / dat / al was het somtijds so gebeurd / ook wel anders soude konnen uytvallen; en dat in allen gevalle / schoon wy lang onder wege waren / die plaats sekerlijk wel te winnen was / en die verneesterende rijkdom genoeg hebben souden. Ik hield my digt / tot dat het tijd soude sijn mijn voornemen te uyten. Ik liet een Koop-vaarder uyt de Canarien na Engeland gaande sijn reys voortsetten / en als die by gissing so verre zuydelijk aan was / dat hen geene scheepen noordelijk aan willende konden ontmoeten / op dat by gevolg in Spanjen niet soude konnen geweten worden / waar ik was / voor dat het uyt Indiën gehoord wierd / in welke tijd ik dagt my selven op de plaats / daar ik het oog op had / te konnen sterk maken / om niet te overrompeld worden / of wel met fatsoen te verlaten: Gy merkt wel / dat te schielijke drift vry gevaarlijk is / en dat ik maar het minste hebbende laten blijken / mijn voornemen genoegsaam soude ontdekt sijn: Maar als ik de tijd rijp sag / begon ik rond uyt te spreken meer / als te voren. Ik seyde hen, met bedagtsaamheyt alles, wat van d'een en d'ander was, voorgesteld te hebben, overwogen, en dat ik, eer sy hadden geredeneerd, wel genoegsame reden soude hebben konnen geven, om na een ander, als de *Brasilsche* kust te varen, en dus al hun redeneeren had konnen afsnijden, maar dat ik raadsamer geoordeeld had elks gevoelen eerst te hooren, en dan mijne gedagten te uyten, die ik my selven versekerde voor ons de beste te sullen sijn, edog indien iemand van hen daar iets mogt tegen hebben, dat ik sulks niet alleen wel nemen, maar met hem toe houden soude. Hier op begon ik te verhalen, dat reeds veel van ons Volk siek was; en dat 'er geen beterschap te verwagten was, als sy de *linie* (al was het nog so voorspoedig) quamen te passeeren: Ik erinnerde hen ook, dat wy op de kust van *Spanjen* en het Eyland berigt ontfangen hadden, dat de Koning 600 Soldaten, om die plaats tegen my te verdedigen, derwaards gesonden had; En het ook waarschijnlijk was, dat men daar order had, indien de plaats niet konde gehouden worden, alle draagbare goederen na het gebergte te vlugten, en hun suyker en Brasilien-hout in brand te steeken, in welken geval wy geen voordeel souden doen; En voor het laatste seyde ik, dat, in geval wy lang onder de linie mogten blijven, wy buyten twijfel, meest alle souden siek worden, en alsо sonder iets te hebben verrigt, moeten na huys keeren, want die koers genomen hebbende, konde men, seyde ik, geen andere plaats aandoen.

Overslag en besluyt om voort te reysen.

En overlegd, waar na toe.

Cumberlands beleyd,

Sijn aanspraak daar over.

Hier op sweeg ik een weynig / om te hooren / of 'er iemand iets op te seggen had / dog als niemand sprak / voer ik voort / en seyde / uyt hun stilswijgen wel te konnen merken, dat mijne woorden een verlangen in hen veroorsaakt hadden, om te weeten, wat ik seggen wilde; Dit wilde ik hen nu niet langer verbergen, en quam hier op uyt, dat ik, niet uyt *Engeland* hebbende konnen gaan voor Kersmis, noyt in sin gehad had te gaan na *Brasilien*, maar wel na *West-Indiën*, daar apparentie was een goede reys te konnen doen; Men kan voor eerst *Margarita*, een rijke plaats, afloopen, en vervolgens *Porto Rico*, en daar na *St. Domingo*; tot *Acoa* konnen wy in *Julius* niet missen de Vloot te vinden, die na huys keerd, en daar ons genoegen niet vindende, sullen wy in 't laatst van die Maand, of in *Augustus* de Vloot op de Caap *St. Antonio* vinden.

Om na *West-Indiën* te gaan.

Dit seyde ik ten grooten deele / meer om die togt by mijn volk smakelijk te maken / als dat ik dat alles in 't sin had; Mijne woorden nu hadden een gewenſten uytslag / want elk was hier even happig op / en hoopte deel aan de buyt te hebben. Ik gaf dan order / om soo haast / als mogelijk was / na Dominica te varen / en daar malkander af te wagten / dog dat men sig wat verre van malkander verspreyden souden / also men dus onderwegen nog 't een of 't ander soude ontmoeten en wegnemen konnen. Dus verspreyden sy sig alle / uytgenomen de Alcedon, Centurion en twee Vlamingen met koorn geladen / die ik op de Spaansche kust genomen had / welke ik als een voornaam hulpmiddel tot het uytvoeren van mijn oogmerk geduurig by my hield. Alle quamen wy behouden ter bestemder plaats / daar wy op den 23 Mey onse sieken aan land bragten / en bleven leggen tot den 1 Juny toe.

Sy komen tot *Dominica*.

Op dit Eyland woonen niet anders als Indianen, die de Spaansche ongemeen ongenegen sijn / en veel liefde voor de Engelsche hebben: Sy quamen ons veylen een menigte van Potatoes, pijnappelen / en Plantaans, als ook veel Tabak / Mammyes / Indische peper en andere waren / die hun land uytleverd / waar voor sy deegens / bijlen / of messen en linnen aannamen / en sulks niet konnende krijgen / verkogten sy hunne waaren voor slegte koralen en diergelijke beuselingen.

Daar hen allerley Land-vrugten geveyld worden.

Hier van daan voeren wy na de Virginische Eylanden / die onbewoond sijn; Hier nam ik voor mijn Volk wederom te monsteren / welk ik op Dominica, om dat het vol hout was / niet konde doen. Hier quamen wy den 3 Juny tegen den avond op anker / op den 4 deed ik de Soldaten aan land gaan / die ik monsterde / en daar na om verscheyden reden goed vond dus (soo veel my heugd)

Virginische Eylanden onbewoond. Soldaten aldaar gemonsterd,

En ernſtig aangeſproken.

heugd) aan te ſpreken: Lieve lands-lieden en mede Krijgs-knegten, ik ben verſekerd, dat 'er niemand van u allen is, of hy heeft gemerkt, en dat de wijſte van u ſig verwonderen, dat ik op ſo veele grove fouten van u, ſedert dat wy in Zee geweeſt ſijn, begaan, ſo weynig agt gegeven, en elk toegelaten heb te doen, wat hy wilde, ſonder hem verder als ſijn ſin was te perſſen. Verſcheyden redenen heb ik hier toe gehad, die ik raadſamer oordeel by my ſelven te ſmooren, als aan ſo veele bekend te maken, maar ik ſal 'er alleen een van ophalen. De groote hoop van de Kraaken te vinden gaf my moed, om maar een korte Reys te doen, welk gelukkende, dagt ik beter te ſijn, met de genegentheyt van al mijn Volk na huys te keeren, als door het behoorlijk ſtraffen de ongunſt van iemand op den hals te halen. Maar die hoop, gelijk gy ſiet, nu voorby ſijnde, hebben wy een andere koers genomen, die wel ſo veel niet opbrengen, en onſe Reys noodſakelijk langer maken ſal, maar op mijn eer en conſcientie u verſeker (welk ik ook vaſtelijk geloof) tot meerder eer van God, beter dienſt voor onſen Vorſt en Land, en grooter roem voor ons ſelven ſtrekken ſal, als het nemen van alle de Kraaken. Om nu dit wel uyt te voeren, moeten wy ons anders gedragen, ik in 't regeeren, en gy in 't gehoorſamen, ik in 't geven van order, wat gy doen moet, en gy in 't opvolgen van deſelve. Tot dien eynde heb ik u reeds ſekere Artijkelen voorgeſteld en overgegeven, waar uyt gy ſien kond, hoe het verbreken derſelven ſal geſtraft worden: Hoewel gy nu ten minſten twintig dagen deſelve gehad hebt, egter hoor ik, dat ſommige onder u ſeggen te willen nemen, wat het ook is, als ſy het maar voor my verbergen konnen. Booſe genegentheden ſijn hatelijk in menſchen, die de Wapenen dragen, maar onder die is niet vuylder nog ſnooder als dievery, en geen dievery is ſo ſnood en ſchandelijk, als dat iemand ſijn eygen makker beſteeld; Die iets op deſe Reys gekregen verbergd of agterhoud, ſteeld dat van alle ſijne reys-genooten, die een deel van 't geen gewonnen word toekomt. Dit heb ik raadſaam geoordeeld in 't bijſonder te melden, om dat ſulken wijs van ſpreken een groote ergernis aan andere gegeven heeft, en andere tot diergelijke ſnoode gedagten en bedrijven ſoude konnen aanſetten; maar laat deſe mijne waarſchouwing u tot andere gedagten brengen, en u alle de andere Artijkelen insgelijks naauwkeurig doen waarnemen: want ik verſeker u, dat ik mijn te groote verdraagſaamheyt en ſlapheyt afgelegd heb, en voortaan niemand, die ſtraf verdiend door de vingeren ſien of ongeſtraft laten ſal.

Gaan onder zeyl. Soeken een bequame plaats om te landen,

Dit geſegd hebbende / deed ik aanſtonds al mijn Volk ſcheep gaan / en gaf order om de zeylen klaar te maken / ondertuſſchen ontbrak ons niet / als vaſt beſcheyd / waar wy veyligſt en bequaamſt ſouden konnen landen: Verſcheyden Schippers en Capiteyns wilden de weg nemen door de Virginies, gelijk als de Heer François Drake daar ſijnde gehad had: Maar ik nam de breede paſſagie / die ik ſekerder en veyliger oordeelde / en had meer luſt / om de eerſte te weſen / die Porto Rico innam / als de tweede / die door de Virginies paſſeerde.

door een Sloep;

Den 5 dito in den morgenſtond ontbood ik Capiteyn Langton, en Knotsford Schipper van het Galioen / die deſe geweſten kende / en op het Schip van John Hawkins (als hy ſtierf) ſtuurman geweeſt was; Deſe ſond ik elk met een Sloep voor uyt / om voor den avond een bequame landing-plaats te gaan opſoeken. Ik bleef met de geheele Vloot daar leggen tot den donkeren avond toe / wanneer ik alle zeylen bijſettede / en buyten verwagting ontrent een uyr in de nagt by een quam /

dog vergeefs.

maar ſy deeden my geen voordeel / want de plaats / die ſy ſouden gaan ontdekken / was verder als ſy meenden / ſo dat het reeds donker was / eer ſy daar by quamen / en daarom vreeſende / dat ik te ver lij-waards ſoude ſakken / daar waren blijven leggen / en ſeyden alſo niets verrigt te hebben; Ik hield derhalven by de wind af en aan tot in den morgenſtond / wanneer wy niet verre van land ſijnde / ons toeſcheen dat aldaar / een bequame effene landing-plaats was / welke alle Zee-luyden op mijn Vloot / die met François Drake daar geweeſt waren / onmogelijk ſeyden te konnen aandoen / te meer alſo de wind die geheele dag ſterk uyt Zee waayde; Dit bewoog my / om met John Barkley in een Boot derwaards te roeyen / en vond niet alleen een effen ſtrand / maar ſo ver wy ſien konden een ſandige Baay / bequaam om langs de Zee-kant tot aan de ſtad te gaan: Dit ſtond my wel aan / ſo dat ik aan boord gekomen ſijnde / aan alle Hoofden en Bevel-hebbers order gaf / om aldaar ten eerſten te landen;

Cumberland ontdekt een bequame plaats.

Maar verſcheydene van hen maakten daar ſwarigheyd in / en gaven voor dat de togt te voet te groot ſcheen; dat niemand de weg wiſt / en dat / indien de ſtad / gelijk ſy meermaals gehoord hadden / op een Eyland lag / wy weder na onſe ſcheepen / ſonder egter daar te konnen bijkomen / ſouden moeten keeren.

Swarigheden en redeneringen daar over.

Mannen, ſeyde ik daar op tot antwoord, een gewillig gemoed kan gemakkelijk vry wat voortſtappen: Ik ben ſiek geweeſt, en als nog niet ſterk, gy ſult niet verder nog ſterker gaan, als ik u ſal voorgaan; Tot wegwijſers hebben wy niemand, als onſe eygene oogen van noden, alſo de ſtad aan de Zeekant legd, en wy aan land komende niet als een effen ſand-ſtrand voor ons ſien; Wy ſouden wel lij-waarder en nader konnen landen, maar wy ſijn niet verſekerd daar een Baay en Hoofd, gelijk hier, te ſullen vinden, binnen welke wy ſo wel konnen aan land komen als hier, en daarom meen ik my van deſe plaats te bedienen, die ik vaſt geloof van God ons aangeweſen te ſijn; want ik weet voor ſeker, dat my nog niemand beter heeft aangeweſen; En 't geen gy voorgeeft, dat het miſſchien een Eyland is, en wy alſo daar niet ſullen konnen bijkomen, is onnoſel, want gy ſiet onſe booten, die neffens ons heen roeyen, en by een water komende, indien het diep is, ons overſetten konnen, maar indien het ondiep is, ſullen wy 'er door waaden. Dus alles wat gy geſegd hebt of ſoud konnen ſeggen beantwoord hebbende, laat ik geen woorden meer daar over hooren, maar laat al u Volk in de booten ſtappen, en de gegeven order volgen. Ik ſal voor af in mijn boot gaan, en als gy mijn Vlag ſiet afwaayen, haaſt u ſo veel mogelijk is om aan land te komen. Doet het met een goed hert en wakkeren moed, u verſekerende, dat gy de maagde-kroon van *Porto Rico*, en alſo de Sleutels van geheel *Indiën* in handen krijgen ſult; En genomen, dat 'er tegenwoordig ſo veel Millioenen niet in ſijn, als wanneer 'er een grooter magt als de onſe is aftrok, egter verſeker ik u, dat de ſtad rijk en vol koſtelijkheden is: Voorleden jaar voeren hier van daan 18 Scheepen geladen met gengber en ſuyker, en ik verſeker u, dat 'er Goud-mijnen ſijn: Dit nu ſijn wel beweegredenen, om u tot het vegten aan te ſetten, maar ik heb daar niet van willen melden. Gy ſijt krijgsmannen, en indien gy krijgmans herten hebt, ſult gy buyten twijffel verder als op voordeel ſien. Men meend, dat de plaats voor onſe magt te ſterk is, door dien ſe reeds een ſterker magt heeft afgeweerd, maar daar is reden om 'er goede gedagten van te hebben, en (gelooft my) wy ſijn verſekerd meeſter van die plaats te worden, nu wy een plaats gevonden hebben, daar wy onbelemmerd konnen aan land komen, en de *Indiaanſche* Soldaten te weeldrig ſijn, om hun leven te wagen: want als ſy hier 2 of 3 jaren gewoond hebben, winnen ſy door hunne ſlaven (ſonder ſelfs het minſte te doen) al wat ſy te voren verlooren hebben, ſo dat ſy, met een woord geſegd, wel groot gerugt maken ſullen, maar geen ſtand houden; Indien het anders is, ſcheurt my vry in ſtukken.

Sy ſtappen aan land.

Op deſe aanſpraak gingen de Capiteynen elk na ſijn Volk / die ſy mijn reſolutie bekend maakten. So dra als ſy my na het land ſagen roeyen / volgden ſy my alle in gevolg van mijn gegeven order: Dus quamen wy den 6 dito op een gemakkelijke

plaats aan land / daar niemand sijn geweer behoefde nat te maken / en niet een Vyand gesien wierd / waar door wy ons in goede order konden stellen en te sterker waren / als wanneer wy / sonder in postuur te sijn / de minste tegenstand gevonden hadden. Dese landing-plaats was nog. . . mijlen van de stad / daar wy na toe trokken;

En gaan langs het strand na *Porto Rico.*

Wy gingen derwaards op de grootste hitte van den dag / en hadden een sandige weg / waar door dan buyten twijfel veele souden afgemat sijn / ten ware men langs de Zee gaande / als het ons lustede / in het water stappende sig had konnen verkoelen / daarenboven hadden wy de plaats / daar wy na toe gingen / geduurig in 't oog / maar alsoo die boven op een berg stond / scheense nader als se was.

Ruyters van die plaats gesien. Een *Neger* gebruykt tot wegwijser.

Ontrent 3 uyren gegaan hebbende / sagen wy 6 of 7 Ruyters / die ontrent 16 of 20 roeden van ons af sijnde / hunne paarden wendeden en met een galop wegreeden. Niet lang daar na quam een Neger by ons / die ons sijn dienst aanbood / welk my seer wel aanstond / also ik my versekerde van hem de naaste weg na de stad geleyd te sullen worden; maar hy konde geen Spaans spreken nog verstaan / en bragt ons / tot daar de Zee inkomt / en het Eyland maakt / daar ik my verbeeld had met de booten te sullen overkomen; Maar dat was voor ons ondoenlijk / door dien op het Eyland aan de mond van dat binnen-water een bolwerk met 5 metale stukken lag; De mond was niet boven 60 roeden breed / en een weynig binnen-waards met pallissaden van de eene kant tot de ander gesloten / so dat het onmogelijk was daar in te komen / so lang de Vyand meester van die plaats was. Dit maakte ons radeloos / egter stelde ik vast / dat 'er een andere goede weg was / om op het Eyland te komen / die de gemelde Ruyters genomen hadden / en gaven den Neger / daar wy niet mede spreken konden / met veel moeyte te kennen / dat ik van hem wilde gebragt sijn ter plaatse / daar die overgekomen waren.

Ongemakkelijke weg.

Als ik dagt dat hy mijn meening verstond / volgde ik hem door het godlooste hout / dat ik mijn leven gesien heb / en bragt my eyndelijk aan de agtersijde van alle mijne troepen / die ik / om geen tijd te verliesen / alsoo het reeds laat wierd / order gaf / om aan te marcheeren; Dese waren die van d'Heer John Barkley, ondertussen liet ik mijn Regiment aan seggen / om na de agter-sijde te komen. Hier niet ver voortgegaan sijnde / vonden wy de voetstappen der paarden / die wy te voren gesien hadden / die wy volgden; en alsoo ontrent sonnen ondergang / quamen wy by een smalle brug / daar maar drie menschen naast elkander gaan konden / en redelijk lang was;

Een brug na het Eyland.

Op het midden van deselve sagen wy een sterke houte poort / die gesloten was / en aan de oversijde een Blok-huys met geschut / daar 5 Spanjaarden by stonden. Als ik nu met d'Heer John Barkley dese plaats besigtigd had / verstonden wy uyt een ander derwaards gaande Neger, dat wy by laag water wel ter sijden de brug konden overkomen / en dat het geen laag water was voor 2 uyren in de morgenstond / dies wy na een kleyn veld / daar wy te voren waren overgekomen / te rug keerden / om wat te rusten en ons Volk wat ververssing te geven / om in den morgenstond te bequamer tot het gevegt te sijn.

Passagie by deselve by laag water.

Hier houd de hand van die dappere Man op; Wat hy verder uytvoerde / berigt ons Doctor Layfield in het volgende verhaal.

TWEEDE VERHAAL

van des

GRAVEN van CUMBERLANDS REYS

NA

PORTO RICO,

Beschreven door den geleerden en eerwaardigen

HEER DOCTOR LAYFIELD,

Capellaan van gemelden Graaf op die Reys.

I. AFDEELING.

De voorvallen op de Spaansche kusten, en in de Canarische Eylanden, en de Reys van daar na Dominica.

Cumberland steekt van *Portsmuyden* in Zee.

Als sijn Lordschap door opene brieven tot Westmunster den 14 January 1597 magt bekomen had / om Zee- en Landvolk te mogen aannemen / quam hy den 6 February tot Portsmuyden, en van daar in Zee / alwaar niets merkelijks voorviel voor den 13 Maart.

Ongeregeltheyd onder het gebed bestraft.

Op welken dag het gebeurde / dat onder het morgen-gebed de Graaf een van het volk in Orlando Furioso (den rasenden Roeland) sag lesen; So dra het gebed gedaan was / ging de Graaf in aller tegenwoordigheyd na hem toe / seyde hem / dat men moest denken / dat God / indien men hem niet beter diende / ons niet soude wel doen / en versekerde hem / dat / indien hy hem wederom so vond / hy sijn boek in Zee werpen / en hem uyt het Schip setten soude.

Order van hem gegeven.

Den 14 dito tegen den avond wierd bevonden / dat wy 25 of 26 mijlen van de Noord-Caap waren: Hier op gaf de Graaf order aan den Vice-Admiraal / dat hy sijn Vlag in top soude ophalen / en met een Kanon-schoot de geheele Vloot in ly van hem doen komen / en dat sy alle met hem / als hun Admiraal voor die tijd / haar souden houden van zuydelijk en dan westelijk / en vervolgens af en aan blijven varen na het Noorden en Zuyden op de hoogte van de Burlings, tot dat hy weder by hen quam: Ondertussen liep hy met de Guiana en nog een Schip na de Noord-Caap / in meening om 't een of 't ander Karveel of Visser te nemen / en daar uyt regt berigt te krijgen van de 5 Kraaken / die sijn Lordschap wist / dat ontrent die tijd stonden uyt te loopen / maar het ongemak aan sijn groote mast noodsaakte hem na de Burlings te loopen.

Ongemak aan *Cumberlands* mast.

Hy loopt na de *Burlings.* Een onnosel Eyland.

De Burlings is een Eyland wat langer als het breed is / en is door de kragt van de daar-tegen slaande Zee-baren bijna tot 2 Eylanden geworden / gelijk het binnen weynig jaren sekerlijk wesen sal; het is ongemeen klip-agtig en bijsonder dor en onvrugtbaar. Wy vonden 'er geen levendige gedierten op / als hagedissen en eenige weynige konijnen.

Canarische Eylanden.

Den 13 April kregen wy de Canarische Eylanden in 't oog; het eerste / dat wy met kennis sagen / was Alegranza, het noordelijkste van alle / welk / gelijk ook de drie kleyne bergen / (want dat sijn sy meer / als Eylanden) met de naam van Grange bekend / aan stuur-boord lieten leggen.

Lancerota.

Op den namiddag kreegen wy Lancerota een van de 6 groote Canarische Eylanden voor ons. Des anderen daags in den morgenstond quamen wy ten anker op de Ree / die ten Oost-Zuyd-Oosten van het Eyland is. Sijn Lordschap had 's nagts

te vooren door het waken een koude gevat/ waar op hy sig des morgens (sijnde goede vrijdag) so qualijk bevoelde/ dat hy in de kajuyt blijven/ en Medecijn innemen moest:

Daar volk te land geset word,

Derhalven ontbood hy de Heer John Barkley sijn Lieutenant Generaal/ en gaf hem order met eenige Compagnien tot 5 of 600 man aan land te gaan. Ontrent 10 uyren waren sy al aan het marcheeren/ en namen de naaste weg/ die sy konden/ na de Hoofd-plaats van het Eyland/ dog vlamden meest op den Marquijs/ Heer van dat en het naast gelegen Eyland/ Forteventura genaamd/ dien sy hoopten te ligten.

Om een Marquijs te ligten.

De Stad word gevonden verlaten van Volk.

De stad is van de plaats/ daar sy aan Land stapten/ ten minsten 10 mijlen (Engelsche). Ontrent 5 uuren na de middag quamen sy by de stad/ die sy buyten verwagting geheel van den Vyand verlaten vonden/ daar om so te spreken niets gelaten was/ als een groote voorraad van seer goede wijn en kaas. De stad in versekering genomen sijnde/ sond d'Heer Barkley een troup van sijn Volk na een Kasteel/ maar een halve mijl van de stad gelegen/ welk de Marquijs met krijgs-gereedschap en geschut wel voorsien had:

En een Kasteel ingenomen.

Onse troepen op de hoogte komende/ vonden tussen de 80 en 100 Eylanders en Spanjaarden in gemelde plaats/ dog die verlieten sy sonder slag of stoot/ so dat de onse sonder verlies en hinder daar binnen quamen/ alwaar sy 12 of meer kopere stukken/ daar van de kleynste bassen/ en de andere halve en heele kartouwen waren/ en daar benevens ontelbare menigte van steenen/ die op plaatsen/ daar se souden konnen gebruykt worden/ gestapeld lagen/ vonden.

Welk beschreven word,

Het Huys of de Vesting selfs was gebouwd van vierkante steenen/ en had sterke borst-weeringen/ die so gemaakt waren/ dat 'er een vyand so wel konde mede afgeweerd/ als beschooten worden; De ingang in het selve was niet gelijk die van onse Forten gelijks gronds/ maar ontrent een pieks lengte hooger/ so dat men 'er sonder ladder niet konde binnekomen. Ik heb verscheydene onser verstandigste Krijgs-hoofden hooren seggen/ dat de ladder ingenomen en de Poort gesloten sijnde/ 20 menschen/ met levens-middelen voorsien/ de vesting tegen 500 souden konnen houden.

Gelijk ook de Stad.

De stad bestaat uyt ruym 100 huysen/ die slordig gebouwd/ en doorgaans maar van een verdieping sijn/ hebbende platte daken/ dog voor het affakken van den regen eenigsins afhellende/ en enkelijk gedekt met riet of stroo/ dat op eenige weynige ribben legd/ daar dan kley en slijk over gesmeerd is/ welk door de son hard geworden sijnde/ een misselijke vertoning maakt.

En de Ingesetene.

De Ingesetenen alhier sijn vry veerdig en levendig/ doorgaans lang van postuur/ en konnen in dat bergagtig land bijna so snel loopen/ als hunne paarden en kameelen; hun geweer bestaat in pieken en steenen; Als sy sien/ dat men op hen aanlegd om te schieten/ gaan sy op de grond neder leggen/ en so dra de slag gehoord is/ rijsen sy weder op/ werpen met hunne steenen/ en vallen 'er met hunne pieken op aan/ waar door sy/ bijsonder als man tegen man komt/ (want van ordentlijke schermutselingen weten sy niet/ of sijn 'er afkeerig van) menigmaal meer schade doen/ als lijden.

Hoedanigheyd van het Eyland.

Het Eyland is niet rond/ maar wat langwerpig/ door het midden van het selve loopt een ry bergen van 't een eynd tot het ander/ gelijk het Apennijnsche gebergte door Italien; Dese bergen sijn onvrugtbaar/ maar worden door menigte van schapen en geyten geweyd; De Valleyen sijn vry sandig en droog/ niet ongelijk de rog-velden in Engeland, so datse niet seer veel belooven/ egter leverense redelijk goede gerst en wijn uyt. Hun Vee bestaat uyt schapen en geyten/ veel esels/ weynige koeyen/ nog minder kameelen/ dog paarden sijn 'er minst/ en niet groot. Men oordeeld/ dat het Eyland grooter in de breedte en lengte is/ als Wight; Het legd op 28 graden en eenige minuten; De inwoonders sijn bruyn; Men had 'er reeds voor het midden van April den oogst gehad/ en ontrent St. Michiel was 'er een 2 oogst te verwagten.

Den 15 April trok de Heer Barkley, also hy geen kans sag van den Marquijs te vinden/ nog wist/ waar hy hem soude soeken/ weder te rug na de Vloot/ sonder de stad of het kasteel verder te beschadigen/ als dat hy 'er eenige behoeften/ en 't geen hen nodig was/ van mede nam.

Kerk en Klooster aldaar.

In de stad is een heel oude Kerk/ die geene glasen/ en also geen ander ligt heeft/ als door de deuren; In deselve is geen koor/ aan beyde sijden sijn steene sitplaatsen/ en aan het eynde een Altaar met sijn toebehooren; De menschen sijn hier vry dom en bijgelovig/ en men vond in verscheyden huysen veele bullen en vrij-brieven. Daar is ook een Monikken-klooster/ dog niet volbouwd; het legd fraay in het vierkant/ en heeft meer gemak van vers water en tuynen/ als in de geheele stad/ en selfs in het huys van den Marquijs is.

Tegen den avond quamen sy aan de waterkant/ daar booten gereed waren/ om hen aan boord te brengen/ maar sy vonden raadsaam die nagt aan land te blijven.

Wapen-oeffening.

Daags daar aan/ sijnde Paasdag/ ging sijn Lordschap/ die sig nu wat beter bevond/ na den eeten aan land/ sag het Volk de Wapen-oeffening doen/ en wetende/ dat de Vyand op die buyten afliepen paste/ liet hen alle voor hem t' scheep gaan.

Commissie en Artijkel-brief.

Op den volgenden dag aaten alle de Capiteyns by den Admiraal/ en na den eeten liet sijn Lordschap hen voorlesen sijn Last-brief (die vry groot was/ en uyt veele Artijkelen bestond)/ en leverde vervolgens over sekere Artijkelen/ waar na alle Zee-Capiteyns/ en andere van het Land-volk sig souden hebben te gedragen;

Met een secreete order.

Aan de eerste gaf hy met eenen een versegelden brief/ die sy souden openen/ in gevalle iemand van hen van de Vloot afraakte/ om te konnen sien/ waar hy sijn Lordschap soude moeten soeken/ dog met dit beding/ dat buyten dat geval niemand die brief soude mogen openen/ en in gevaar sijnde van door een vyand genomen te worden/ die so gesloten/ als se nu wierd overgeleverd/ in Zee soude geworpen worden/ also sijn Lordschap sijn voornemen geensins/ al was dat sy daar over ondersogt en gepijnigd souden worden/ wilde ontdekt hebben.

Op de kust van Teneriffa komende/ wierden de scheepen meer door de slag van de Zee als de winden/ die geen streek hielden/ so digt na het land geset/ dat wy gemakkelijk in St. Cruz, en andere aan de Zee leggende plaatsen/ konden sien/ en de menschen bekennen op de hoogste der bergen;

St. Cruz.

Berg op *Teneriffa.*

Een dier bergen is ongemeen hoog/ en word geloofd veel hooger te sijn/ als de Piek van de Azores; Deselve was t' hans bedekt met sneeuw/ daar het beneden den berg so heet was/ als het in Engeland te midden-somer is.

Dit Eyland leverd seer veel wijn uyt.

Dit Eyland/ hoewel na de Zee-kant seer hoog land/ heeft veel vrugtbare vlaktens en wijngaarden/ die den Koning gesegd worden (en het is geloofijk) jaarlijks uyt te leveren 28000 aamen Canarie-sek; Na 't gemeen berigt soude het rijker of kostelijker sijn/ niet alleen als de andere/ maar als 't groot Canarien selfs; immers dat 'er de Koning meer werk van maakt/ is ontwijfelbaar/ door dien hy hier grooter guarnisoen/ als op Canarien houd.

Nemen de kours na *West-Indiën.*

Capiteyn Charles Leygh tot nog toe op de Alcedo gecommandeerd hebbende/ verliet den 4 Mey de Vloot/ stapte in sijn eygen bark (de Black-lee), en nam sijn cours na de Rivier van Orenoque. Sijn Lordschap hield raad/ en stelde na veel overleg vast met de Vloot na Dominica te gaan. (Wat hier over geredeneerd/ en van Slingsbie ingebragt wierd/ en verscheyden andere bijsonderheden ga ik/ om my te bekorten/ voorby).

Redeneering over het varen na *Brasilien.*

Een oud Portugijs stuurman verhaalde sijn Lordschap/ dat hy 28 togten na Brasilien gedaan had/ dog maar een op sulken tijd van 't jaar/ als het nu was/ en doen hadden sy soo veel tegen-winden en so veel ongemak gehad/ dat sy hadden moeten te rug keeren/ en de reys voor dat jaar quijt waren/ waarom hy/ gemerkt de winden in die gewesten op gesette tijden des jaars altijd deselve sijn/ oordeelde/ dat wy derwaards varende deselve swarigheden hadden te gemoed te sien.

Wat kours sy hielden.

Ondertussen hielden wy onse kours na de West-

In-

Indiën, en liepen Weſt ten Zuyden / en doorgaans Weſt-Zuyd-Weſt aan/dog hielden het geduurig weſtelijk aan / om op die ſtreek beter de friſſe koelte te hebben (hoewel ſommige van ander gevoelen waren) / en om dat wy beter onder den Tropicus komende / waarſchijnlijker de Braſilſche Vloot ſouden ontmoeten / alſo die als dan noodſakelijk ſo verre noordelijk aan ſijn ſoude.

En de hoogte van de Son.

Den 10 Mey (want tot die tijd toe viel 'er niet merkelijks voor / alſo van de menigte der vliegende viſſen / die wy hier ſagen op te halen / als te bekenden ſaak / onnodig is) waren wy ſo regt onder de Son / dat men van een ſtok lijn-regt opſtaande geen ſchaduw ſag / ten ware men deſelve wat na het Zuyden hield; en door het peylen van de ſterren met de aſtrolabe (want van de ſtok konden wy ons nu niet bedienen) merkten wy / dat wy onſen ſon-keer-kring 3 graden en een half gepaſſeerd waren / en dat op die dag de ſons afwijking net op 20 graden was; Dit merkten wy in de volgende nagt nog klaarder / als wy de hoogte peylden van het . . . . . (een ſterre / die men duydelijk ontrent de zuyder-as-punt gewaar word / en die van de zuyder-geweſten is / 't geen de kleyne beer is / voor die noordelijk leggen.)

Weſt-Indiën word ontdekt.

Van de Canarien na de Weſt-Indiën is een lange reeks / en het was den 21 dito, dat wy 'er het eerſte geſigt van kregen / en het ſig vertoonde / als een hoop key-ſteenen / die in een poel lagen. Maar wy begonden 'er den 13 al giſſing op te maken / alſo wy doen / en vervolgens meeſt alle dagen regen hadden;

Een ſtinkenden regen.

Met die regen wierden wy een vuylen / vry ſwavelagtigen reuk gewaar / die ſo lang duurde als het regende; of nu die reuk quam uyt de natuur van het water / dat ſo na onder de Son nederviel / of dat het ſchip heel droog was (gelijk dan door groote droogte / ſelfs op het land ſulken reuk wel geſpeurd word) kan men niet voorſeker ſeggen of weeten / dog heb het willen aantekenen / op dat andere het nader ſouden mogen onderſoeken. Men had die ſtank niet op het verdek / nog elders / als digt by de hut / of ten minſten nergens was ſe ſo ſterk; De reden hier van ſoude konnen ſijn / dat de lugt in de nauwte ſterk inkomende meer in de hut / als elders op het ſchip / gevoeld wierd / en de hoedanigheyd van deſelve daarom meeſt geroken wierd.

Dog ſonder ongemak.

Vervolgens hadden wy andere tekenen / (dog ſonder ſulken ſtank) want de Vloot ging geduurig verder van de Son af / maar 't geen hier nog merkelijk was / beſtond hier in / dat niemand van die reuk eenig ander ongemak had / als dat de ſelve onaangenaam was. Op die tijd had ſijn Lordſchap medicijn ingenomen / meer om een ſiekte voor te komen / als om ſijn geſondheyd te herſtellen / (want ſijn lighaam was / God lof / ſeer wel geſteld om ſijn ſiel te gehoorſamen) en die deed daar haar werking ſo wel / als in Engeland, welk andere ter Zee varende reyſigers tot berigt kan ſtrekken; gelijk ook dat wy

Verandering van 't Zee-water.

op den 19 Mey de Zee ſagen een andere coleur krijgen / want daarſe te voren helder hemels-blaauw was / begonſe nu vry bruyn te worden. Wy waren op die tijd ontrent 160 mijlen van de Weſt-Indiën, en waarſchijnlijk is het / dat men op andere tijden ter ſelver plaats die coleur van het water vinden ſal. Wy ſtelden vaſt / dat wy op de hoogte van Dominica waren / en ſtelden daarom onſe kours regt na het Weſten / welk andere (nadien men op de kaarten niet kan vaſt gaan) kan tot narigt dienen.

Cumberland ſiet eerſt land.

Op den 21 dito ſondags tegen den avond gaf ſijn Lordſchap den Schipper laſt die nagt geen groot zeyl te voeren / alſo hy geloofde nader by Land te ſijn / als de meeſte van ſijn Scheeps-volk konden glooven; Hy was ook de eerſte / die het ontdekte en Land riep / welk ten eerſten van de weynigſte geloofd wierd; Ondertuſſen waren 'er / die 'er ſo na verlangden / dat ſy het aanſtonds geloofden / en andere wenſten ſo gelukkig geweeſt te ſijn / dat ſy het land eerſt mogten geſien hebben.

Komt by *Dominica.*

Wy zeylden dan land-waard aan / en bevonden na 2 uyren zeylen / dat wy by Matinino waren / welk wy dan op ſijde lieten leggen / en voortvoeren na Dominica, welk wy ontrent een uyr daar na in 't oog kreegen.

II. AFDEELING.

Beſchrijving van Dominica en Virginien. Het landen op Porto Rico, de land-togt, gevegt en 't innemen van die Stad.

Canoes met naakte *Indianen.*

Ten 2 uyren na de middag quamen wy ſo na by land / dat 'er by ons quam een menigte Canoes (Indiſche Vaartuygen) / bemand met menſchen / die geheel naakt waren / uytgenomen dat ſommige van hen met arm-banden of oor-ringen / of iets diergelijke in hunne neuſen en aan de lippen opgeſchikt waren;

Hun koopmanſchap.

Deſe quamen om hun tabak / pijn-appelen / plantanen / potatoes en peper voor beuſelingen / die maar fraay in 't oog waren / te ruylen; In 't eerſt vreesden ſy / dat wy Spanjaards of Franſche waren / maar verſekerd ſijnde / dat wy Engelſche waren / quamen ſy onbeſchroomd by ons aan boord.

Hun poſtuur.

Deſe menſchen waren van een goed poſtuur / ſterk en breed van lendenen / maar men ſiet 'er niet veel lange menſchen; Sy ſijn vry ſnedig / om 't geen hen voordeelig dunkt te verſinnen.

Beſchrijving van hunne Canoes.

Hunne Canoes ſijn meeſt alle uyt de breedte van eenen boom / en in deſelve is niet meer als een man / hoewel in ſommige ook wel 2 met de ſchouderen aan malkanderen ſitten roeyen;

En andere bijſonderheden.

Maar ſy ſijn niet alle even lang / want in ſommige ſitten 3 of 4 roeyers redelijk ver van elkander / en in andere wel 8 of 9. Behalven de koopmanſchap / die ſy willen verhandelen / heeft elk een boog en pijlen by ſig. Sy ſpreken eenige Spaanſche woorden. Om den regen te mijden / gebruyken ſy een hout / dat plat / en een breed ſchild gelijk is / en die dat niet hebben / bedienen ſig van een breed blad;

D'Indianen ſijn rood beſchilderd. Beſchrijving hunner riemen.

Dat ſy nu ſo voor den regen beſorgd ſijn / is / om dat deſelve ſoude afſpoelen hun roode verw / daar ſy ſo dik mede beſchilderd ſijn / dat men daar op taſtende het aan ſijn vingeren ſien kan. Hunne riemen / daar ſy mede roeyen / leggen niet op de boorden / gelijk in de booten / en ſijn gemaakt / gelijk als palletten / uytgenomen datſe langer als breed ſijn en ſmal uytloopen / en in het midden wat dikker / even gelijk de groote Weſterſche ſlag-ſweerden; De ſchenkels daar van ſijn doorgaans even dik / maar aan derſelver boven-eynde is een dwars-hout / gelijk als aan een kruk. Sy roeyen deſelve met beyde handen; dog na dat ſy d'een of d'ander weg willen ſtuuren / dan meeſt met de eene / en dan wederom met de andere hand.

Goede water-plaats.

Dien avond dan na veel moeyte land gevonden hebbende / quamen wy op het vierdedeel van een mijl na by het land / daar wy ons anker lieten vallen / maar hoewel daar een goede waterplaats en een ſeer ſoet riviertjen digt by ons was / nam ſijn Lordſchap voor met den naaſten morgen de ankers weder op te halen / en op een ander plaats / daar

Een warm bad.

hy met eenen dagt een warm bad te vinden / te gaan leggen; Gelijk wy dan ook in den naaſten morgen deeden / en quamen aan het Noord-Weſtelijk eynde van dat Eyland / daar wy een ſchone haven of baay vonden / daar de grootſte Vloot / die by onſe tijd in Zee geweeſt is / bequamelijk leggen kan. Hier vond ſijn Lordſchap ook de heete baden / niet verre van een ſeer fraaye Rivier. Dit bad is ſo warm of heet / als het kruys-of konings-bad in de ſtad Bath in Engeland, en loopt ontrent 3 of 4 roeden verder in de Rivier / die een ſteenworp daar van daan in Zee loopt; Hier vonden onſe ſieken groote verquikking by / en bleven daar / om water in te nemen / 6 dagen leggen met de geheele Vloot / die nu geheel by malkander was / uytgenomen het Fregat / een van de ſwarte Pinaſſen / en een van de Vlamingen, die wy hoopten / alſo ſe order hadden / voor ons uyt te ſijn.

Het Volk ſoude gemonſterd worden, dog wierden belet.

Men oordeelde raadſaam hier het Volk te monſteren / om elk wat meer aan ſijn eygen Vaandel te gewennen / maar het was ſo ongemeen ſlordig weder / dat men 3 of 4 dagen ſleet / ſonder iets daar ontrent te vorderen / weshalven op den 31 of laatſten Mey vaſtgeſteld wierd / daar niet langer te blijven leggen / maar na de Virginien te gaan / en daar een dag met de Wapen-oeffening van het Volk te ſlijten / alſo men die weg nemen

moeſt

Vrouw of Vrijster.

hebben geen kousse-band (en om de waarheyd te seggen / sy hebben die niet van noden) maar een Vrouw word op den eersten nagt / alsse getrouwd is (welk niet geschied / ten sy de ouders ten minsten het hebben toegestaan) so nauw om haar beenen bewonden / dat 'er het vleesch wel onder en boven uyt puyld. De mannen en vrouwen dragen hun hayr even lang / en op het selve fatsoen. Maar 't aanmerkelijkst van allen is / dat sy hunne huysen / elk tot sijn dienst hebben / maar in een gemeene plaats alle / ten minsten de mans-persoonen / te samen eeten: De Koning sit in 't selve gemak / daar alle de andere sitten / dog in een verhevener plaats / hebbende tot sijn tafel-genooten 3 of 4 / die van den meesten aensien sijn. Hun spijs bestaat uyt fruyten van hun land; Sy hebben wel hoenders en verkens / maar so het schijnd meer tot vermaak als om te eeten; Hun gemeene drank is water / maar sy maken ook een drank van Cassain, of dat nog beter is van pijn-appels / (daar men waarschijnlijk een goed nat van maken kan) / en de beste / die voor den Koning is / van Potatoes; Hun brood is Cassain. Voor het laatste sal ik verhalen / 't geen ik door ondervinding selfs bevonden heb / en dat is / dat sy seer begeerig sijn om de Engelsche taal te leeren / want daar waren 'er / die op 't een of 't ander lid van hun lighaam wijsende en gesegd hebbende / hoe het in hun taal genoemd wierd / versogten te weeten / hoe het in het Engels genoemd wierd / welk sy dan so lang na-seyden / tot dat sy het regt konden seggen / of immers meenden te konnen seggen / welk al redelijk wel gelukte / uytgenomen dat sy by alle woorden met een medeklinker (consonant) eyndigende een klinker (vocaal) bijvoegden / en dus van alle enkel-letter-greepige woorden een twee letter-greepige maakten. Maar 't is tijd van hen / die reeds veele mijlen van ons af sijn / af te scheyden.

Hebben een gemeene eet-plaats.

Hun spijs en drank.

Zy wilden Engels leeren.

Op donderdag avond dan / sijnde den 1 Juny, gingen wy onder zeyl na de Virginien, die wy des saturdags morgens in 't gesigt kregen / en daar 's namiddags onse ankers lieten vallen. Op Pinxterdag vroeg in den morgenstond wierd ons landvolk aan land geset / (waar toe 's avonds te voren een bequame plaats gesogt en gevonden was) / en van sijn Lordschap nauwkeurig gemonsterd; De Compagnien wierden na veel siekte nog redelijk bevonden / en het getal der Soldaten was niet minder als 1000. Na dat nu het Volk op allerley wijs hun Wapen-oeffening getoond / en sig dan dus / en dan so / als tegen een Vyand in postuur gesteld had / gaf sijn Lordschap order om de trommels te roeren / en het Volk so digt aan te voeren / dat sy hem alle souden konnen hooren; Hy plaatste sig aan de voet van een klip-agtige hoogte / met het aangesigt na de Zee / stapte op een der grootste steenen / (welk / behalven dat hy selfs groot van postuur was / hem boven al het Volk deed uytsteeken) / sprak hen / alvorens stilte geboden hebbende / wijdlopig aan / (Zijn aanspraak heeft hy in sijn brief / aan sijn Vrouw voorgesteld / (in het eerste verhaal) / en word daarom hier niet herhaald) en stelde / also wy qualijk eene dag zeylens van Porto Riço waren / order op de Bevel-hebbers / die te land het gebied hebben souden. De Compagnien waren 12 in getal / en die minder als 80 man waren / wierden ten eersten door wakkere Edel-lieden / die op 't schip van Capiteyn Bromley sijn Lordschap volgden / aangevuld / maar de Heer Barkley had meer dan 80 man in sijn Compagnie / so dat alle de troepen / die te land gebruykt souden worden / weynig minder als 1000 man waren / te meer om dat de Officiers van verscheyden Compagnien daar niet onder gerekend wierden. Hier op gaf sijn Lordschap aanstonds order / om al het Volk met booten t' scheep te brengen / daar na den eeten beraadslaagd wierd / of het beter soude sijn door de Virginien te passeeren / (welke weg niet geheel onbekend was / gemerkt verscheydene onser Soldaten en Bootsgesellen met de Heer François Drake op sijn laatste togt derwaards deselve bevaren hadden) of de oude kours door de passagien te houden: Men wist wel / dat door de Virginien de naaste / maar dat het ook de gevaarlijkste weg was / want daar is geen breeder water / als de Theems by Londen, en wy derfden ons selven niet versekeren van een goeden wind te sullen houden; de andere / daar-en-tegen was wel verder om / maar buyten perijkel / en also men geen grooten haast had / wierd de laatste over de gemeene passagie gekoren / te meer / om dat sijn Lordschap soude liever de eerste te willen zijn / die Porto Rico innam / als de tweede / die door de Virginien quam. Dese Virginien sijn kleine en onbewoonde Eylanden / waar van sommige meenen de reden te sijn / dat 'er geen water is / andere egter seggen / dat 'er andere redenen van moeten sijn / also 'er overvloed van water is. De grond is 'er schraal en klipagtig / niet ongelijk de Burlings, maar sandiger / door dien het daar vry wat heeter is. Onder andere van die Eylanden / is 'er een / genaamd het Vogelen-Eyland, van wegen de ongeloofelijke menigte van Vogelen / die 'er so veel sijn / dat een duyve-kot in Engeland so veel duyven niet uytleverd / als dit Eyland Vogelen / die men met de hand so overvloedig kan vangen / dat men 'er geheele vaten mede vullen kan.

De Soldaten ontrent 1000 sterk gemonsterd; En geoeffend.

Cumberlands aanspraak aan hen.

Hoe hy de weg nam na Porto Rico.

Beschrijving van de *Virginien.*

't Vogel-Eyland.

Wy setteden dan nog dien avond onse zeylen by / en liepen die nagt door de Passagie. Maandags-middags / dagten wy niet verre van Porto Rico te sijn / en oordeelden best / het in den morgenstond / voor den dag aan te doen / om te minder ontdekt te worden: Tot dien eynde wierde de Spion, en de Antony voor uyt gesonden / om onse landing-plaats te gaan opsoeken / en dan te rug te komen / welk niet voor middernagt was / welk sijn Lordschap bewoog / Sir John Barkley by hem aan boord te doen komen; (also sijn meeste bekommernis reeds eenige dagen herwaards geweest was om sijn volk veylig aan land te brengen / en dat gedaan hebbende vast stelde wel een opening te sullen maken) / met wien hy in een boot stapte / om een landing-plaats te gaan ontdekken; Niet lang uyt geweest sijnde / quam hy weder / dog so nat / dat hy sig moest verschoonen / maar hy gaf met eenen order / dat alle Capiteynen hun volk in de booten doen gaan / en sijn bloed-vlag / die hy op het land soude planten / volgen souden.

Landing-plaats op *Porto Rico* word gesogt.

En gevonden.

Dingsdags morgens / ontrent 8 uyren (den 6 Juny) was het Regiment van sijn Lordschap / en het meeste gedeelte van de Heer Barkley 's volks aan land / sijnde t' samen ontrent 1000 man sterk. So dra wy in order waren / begon men te marcheeren / en wierd de verlooren hoop (wagt) voor uyt aangevoerd door Capiteyn Andrews, die de lijf-compagnie van sijn Lordschap commandeerde / en door Capiteyn Powel, Lieutenant Colonel van sijn Lordschaps Regiment / die desen dag in de voortogt geplaatst was. De weg / die wy marcheerden / was langs de Zee-kant / meest op vast / en somtijds op los sand; Dus gingen wy ten minsten 3 mijlen / en vonden eyndelijk een Moor, die wy hoopten onse wegwijser te sullen sijn / daar toe hy gewillig was / maar hy konde geen goed Engels, nog goed Spaans spreken; Dese leyde ons een groote weg om / want hy bragt ons over heel ongebaande klippen en bergen / daar wy tussen ons / en het Eyland / daar de stad op legd / een arm van de Zee niet breeder als een musquet-schoot sagen / en aan de oversijde een Fort met 5 groote stukken geschut / en eenige / hoewel niet veele / musquettiers. Men had reeds 's avonds te voren daar onse Vloot ontdekt / en van ons landen kennis gekregen / gelijk wy konden merken / door dien verscheyden Ruyters waren uytgesonden om te sien / hoe sterk wy waren. Hier nu wierd van sommige voorgeslagen / een deel musquettiers op dese hoogten te stellen / om die in het Fort so te beschieten / datse hun geschut souden moeten verlaten; Dit wierd doenlijk geoordeeld / en naderhand ook gedaan / dog nu uytgesteld / niet om dat ons uyt het Fort sulks belet wierd / maar om dat wy als nog geen raad wisten / om over het water te komen / door dien wy niet konden weeten / hoe diep het was / en onse booten geen bequame plaats om te landen by het Fort gevonden hadden. Hier dus ten eynde raad sijnde / en onseker / wat weg wy / om

Landing.

En togt.

Een Moor gebruykt tot wegwijser,

Daar sy niet wel van gediend worden.

En door omwegen eyndelijk gebragt.

om by de stad te komen / nemen souden / wierd een schoot of twee met grof geschut op ons gedaan / (dog sonder schade) uyt een ander Fort / welk op dieselve arm van de Zee / daarse nauwst was / stond / en de eenige passagie was / om van het groote Eyland / daar wy op waren / op het kleyne / daar de stad op was / te komen. Dit gaf den Neger een weynig moed / en deed hem bedenken / werwaards hy ons geleyden moest / en na dat wy hem hadden doen blijken / dat wy sekerlijk geloofden / van de weg af te sijn / also 'er geen weg meer gesien wierd / begon hy / (ten deele door onse dreygementen / en ten deele door beloften / indien hy ons by de stad bragt /) ons weder te geleyden / en wy hem te volgen met een veerdige drift / hoewel vry vermoeyd van leden / also wy van den morgen tot nu toe / selfs tot het vallen van den avond / gemarcheerd hadden / en egter niet wilden laten blijken / dat wy vermoeyd waren.

Eyndelijk bragt ons de Neger door veele onbetreden wegen / of liever geene wegen / en sulke struyken / hoogtens en laagtens / daar de trotste en sterkste soude leeren beswijken / op een vlakke / losse / sandige weg : Ondertussen waren wy nog by de brug niet / daar wy over moesten / en verscheydene van onse hoofden begonden na so langen en moeyelijken togt te beswijken / so dat 'er order gegeven wierd / om de voor-troepen te doen stil staan / om te sien / of het God mogt believen / hen door het een / of ander middel / als aan so veel paarden te helpen / dat wy onsen weg konden vorderen : Men konde sig verbeelden te sien een arm afgesloofd paard / dat sonder toom of sadel / met een lont in de mond verwagt wierd / van hen / die de beste paarden in Engeland konden in order brengen. Wy raakten eyndelijk ten eynde van onse togt by de brug / dog so laat / dat wy dien avond geen hoop konden maken / daar over te komen / te meer / also wy niet sonder reden vaststelden / dat deselve tegen onse overkomst / wel voorsien / en versterkt was : Men liet dan de troepen daar neder slaan / en wagten uyt setten ; Ondertussen ging sijn Lordschap selfs met de Heer Barkley, so bedekt als mogelijk was / de plaats beschouwen / die daar vond een langen dijk / die hen bragt aan een brug / die van 't eene Eyland / tot het ander reykte ; Sy konden ook merken / dat de brug opgehaald / en aan de waterkant met een sterke borstweering / en een weynig binnenwaards / een vesting met geschut voorsien was / dog hoe veel geschut / of besetting daar in lag / konden sy niet gewaar worden / egter merkten sy wel / dat 'er niet als by laag water / over te komen was. Onse maats en zee-mannen konden niet veel van het ebben of vloeyen / op dese kust seggen / so dat 'er geen ander middel om de tijd van op het Eyland te konnen aanvallen / overig was / als dat men op het vallen van het water nauw passen liet ; Ondertussen lagen de troepen stil / om haar selven wat te verversen.

By een brug.

Hoe die bevonden wierd.

Nagt-rust.

Wy setteden ons neder / of gingen leggen in een groote vlakte / en verquikten ons met vers water / dat ons van de Negers wierd aangewesen ; Sommigen hadden nog wat brood / en 't geen sijn Lordschap had / deelde hy aan andere mede ; Hy sliep / die nagt op sijn schild / en ik lag aan sijn hoofd-eynde / daar ik so wel / immers na my heugd / sliep / als ik mijn leven gedaan heb. Vroeg in den morgenstond (ten minsten 2 uyren voor den dag) wierd sonder veel gerugts al-arm gemaakt / en elk was ten eersten in 't geweer / want men had niet te doen / als sijne ooren te schudden. De Compagnien wierden in gelederen en ryen digt gesloten ; Elk had nu door de grote drift / om dienst te doen / vergeten / hoe vermoeyd hy des avonds te voren geweest was : Selfs rees 'er een kleyn verschil tussen sijn Lordschap en de Heer Barkley, wie van hen die dag de voortogt hebben soude : De Heer Barkley oordeelde / dat sijn Lordschap mogt commandeeren over hen alle / en hem derhalven vry stond de voortogt te nemen / of over te geven / maar gemerkt het hem beliefd had / al het Volk / in 2 Regimenten te verdeelen / en die van sijn Lordschap daags te voren / de voortogt gehad hadden / meende hy met de Oorlogs-order / beter over een te komen / dat het ander Regiment nu sijn beurt had. Om die reden en op het versoek van de Heer Barkley, dat sijn Lordschap soude gedenken / dat hy de Generaal was / en sijn plaats so gevaarlijk niet wesen soude / liet sijn Lordschap sig geseggen / om aan het Regiment van de Heer Barkley de voortogt toe te staan / dog wilde de uytvoering selfs bijwoonen : Hier op wierd aanstonds de wijs / van de plaats aan te tasten / beraamd ; Sijn Lordschap trok sijn harnas aan / so deeden ook alle de Bevelhebbers / en elk die een wapen had / want men stelde vast / dat het daar / gelijk ook de uytkomst geleerd heeft / vry wat heet soude afloopen.

Voort-togt.

Order daar van.

Het naderen van ons Volk / wierd ten eersten van der Vyanden schild-wagt gemerkt / die daar op al-arm maakten. Dapper wierd 'er van de Engelsche gevogten / en was het dag geweest / dat men had konnen sien / wat men deed / waarschijnlijk was het / dat 'er nog meerder drift soude getoond sijn. De aanval duurde meer als 2 uyren / in welke tijd de Spanjaards niet stil saten : De bespringers lieten niets onversogt / en vonden egter geen middel om in de poort te komen ; De dijk / de gemeene weg / om 'er na toe te komen / was so ruw en onbruykbaar / dat ons Volk raadsamer oordeelde ter sijden deselve / door het water te gaan ; alwaar sijn Lordschap het ongeluk had / (door het struykelen van sijn schild-drager) van te vallen / en in perijkel te komen van te verdrinken / want sijn wapen maakte hem so swaar / dat de Serjant Majoor / ten allen gelukken naast by hem sijnde / werk had hem uyt het water op te beuren / ondertussen had hy so veel sout water in sijn lijf gekregen / dat hy 'er ten eersten ongemeen siek van wierd / en daar op den dijk moest nedergelegd worden / tot dat hy een weynig bekomen op een veyliger en gemakkelijker plaats gebragt konde worden / daar de kogels hem egter van alle kanten / geen aangenaam musijk maakten / egter wilde hy / voor dat 't gevegt gedaan was / daar niet van daan gevoerd worden.

Gevegt.

Cumberland in perijkel van te verdrinken.

De Heer John Barkley voerde sijn Regiment aan / welk niet minder als 3000 Engelsche kogels den Spanjaarden toesond / die wel so veel volks niet hadden / als wy / edog ons met het toesenden van die droevige loodene booden des doots / niet schuldig bleven. Want behalven 6 stukken grof geschut / die regt op den dijk speelden / so waren 'er een redelijke party musquettiers / en aan de haven / by de poort / lag een geschut / welk meer schade deed / dan alle de andere / en met schroot schoot / en daarom de naam van een moordenaar kreeg. Egter quamen onse Soldaten tot aan de poort / daar sy met 2 of 3 bijlen / (geen ander gereedschap hebbende) / begonden te hakken / en quamen aan der Vyanden schiet-gaten / tot onder hunne pieken / die sy / na dat de hunne reeds in stukken waren / met hunne bloote handen aanpakten / en verbraken. Egter was 'er geen kans / om binnen te komen. De Heer John Barkley om te vernemen / of 'er aan de een / of d'ander sijde van de poort / geen passagie te vinden was / raakte tot 2 verscheyden reysen / so diep in het water / dat hy / ten ware hy niet had konnen swemmen / soude verdronken sijn. Die tot aan de poort gekomen waren / riepen / dat men eenige pieken soude aanbrengen / waar op aanstonds alle de pieken ontboden wierden.

Moeyelijken aanval.

Die omstandelijk verhaald word.

Ondertussen begonden de Vaanen van sijn Lordschap ook te naderen / en quamen by den dijk / daar sijn Lordschap heel siek lag op een plaats / daar hy niet veyliger was / dan of hy in 't midden van den aanval geweest was. Hier konden sy niet vorderen / also de vloet so sterk in quam / dat het water eerst aan hunne knyen rakende / eerlang tot aan hun middel quam / te meer / om dat de dag begon op te komen / welk sommige wel tot hun voordeel duydden / maar in der daat menig een / het leven soude gekost hebben / want de Vyanden hadden hun geschut so geplant / dat het den geheelen dijk konde beschieten / die wy nu / om dat sy denselven voor ons onbruykbaar gemaakt hadden / niet gebruyk-

ten / en als sy by het dag-ligt dat gesien hadden / souden sy hun geschut tot groote schade van de onse / op ons hebben konnen aansetten.

Met verlies van beyde sijden.

Maar God wilde niet / dat 'er meer bloed vergoten wierd / en dat de onse voor die tijd / hun oogmerk souden bereyken: Men liet dan het Volk aftrekken na de plaats / daar het die nagt gelegen had / alwaar de Chirurgijns ten eersten quamen sien na de gequetste / die niet veel waren / nog minder egter waren 'er doot gebleven / en konden te samen geen 50 uyt maken; Daar waren geen Officiers gequetst / of doot / als 2 / welke waren Belings en Cholmley, die sig ongemeen wel gequeeten had. Het verlies der Vyanden / was niet minder / hoewel 'er van de onse eenige meer waren doot gebleven. Van gemelde plaats / marcheerde ons Volk na de Zee-kant / daar sijn Lordschap voor hen levens-middelen had doen brengen / en hen tijd gaf om sig te ververssen / ondertussen ging hy self aan boord / sijnde so siek / dat men 'er voor bedugt was / en nam voor wat uyt te rusten / maar hy was so vol gedagten / en so rusteloos / dat hy binnen weynig uyren daar na / weder aan land quam / daar hy in 't werk stelde / 't geen hy in die tijd bedagt had / welk was het Volk / by het ander Fort aan land te setten: Om dit uyt te voeren / gaf hy order / dat een van de scheepen digt onder het land soude gaan leggen / al was het / gelijk ook bleek / met een oogschijnlijk gevaar om het selve te verliesen / maar die dienst moest gedaan worden / het koste wat het wilde.

Nieuwe vond, om de plaats aan te tasten.

Met eenen wierden op de hoogte / tegen over het Fort / (te weten / dat wy eerst sagen / en daar wy niet konden by komen) 50 musquettiers geset / om de Vyanden met hun schieten van het geschut te verdrijven / en de Capiteynen Coach en Orell met 200, so piekeniers als musquettiers in booten aan de andere sijde / tussen het Fort en de stad aan land geset / die daar plaats grijpen en stand houden souden / tot dat de overige / (indien het de nood vereyste) souden overgebragt sijn / of anders voort trekken / en dat ander Fort souden mogen aan tasten van die sijde / terwijl men ook aan de andere sijde te gelijk / daar op wilde aanvallen.

Uitvoering daar van.

Dese aanslag gelukte seer wel / want binnen de tijd van een uyr na de gegeven order / had het schip / en de musquettiers so veel op het Fort gevorderd / dat de booten de handen ruym hadden / om het overige Volk aan land te setten; Hier op verlieten de Vyanden ten eersten de plaats / sonder dat wy 'er veel voor verlooren / want wy hadden niet boven 3 gequetste / en een dooden / dog het schip was tegen de klippen geset / en aan stukken gestooten. Men maakte staat / dat de Soldaten de plaats wel souden konnen bemagtigen / en men twijfelde niet / of hun getal was groot genoeg / en daarom hadden de booten order / om weder na sijn Lordschap te keeren / die se ordonneerde te gaan passen op de passagie / tussen het groote Eyland / en het punt / of de brug / en het roode Fort / genaamt Mata-diabolo.

Waar op de Vesting ingenomen word.

Ons Volk quam een stuk weegs voorby het roode Fort veylig aan land / daar de Spanjaarden hen inwagteden / en voor een korten tijd tegen hen vogten / maar sig te swak bevindende / met order weken tot aan een kreupel-bos / daar sy eerst staan bleven. De onse trokken daar op regt na het Fort toe / welk sy verlaten vonden / so dat sy 'er die geheele nagt bleven. Als nu de booten weder op weg na sijn Lord-schap waren / was de maan reeds hoog / en het water so laag / dat 'er geen hoop was voor de naaste vloed / te konnen voortkomen. In het Fort sag men ondertussen geen kaars / of het minste ligt / waar op sijn Lordschap tot de Heer Barkley seyde / te geloven / dat dit Fort ook verlaten was / te meer / om dat men menschen van het Fort / na het Fregat had sien gaan / en ging met de Heer Barkley na den dijk / om te sien / of sy daar wat nader sekerheyd bekomen konden / daar Capiteyn Rukesby by hen gesonden wierd / met seker berigt / dat de Vyanden geweken waren.

Ondertussen wierd het laat / en ons Volk had wat ververssing van noden / dies het te samen getrokken wierd / ter plaatse / daar het den voorleden nagt sijn leger-plaats gehad had / alwaar het wat at / en aanstonds weder aangevoerd wierd na het punt / alwaar sy de Capiteynen Coach en Orell vonden / die nu gereed stonden regt op de stad aan te trekken; Ons Volk nu een vaste voet op het kleyne Eyland hebbende / maakte in de geheele saak geen swarigheyt meer.

Sy trekken na de stad.

Wy begonden te marcheeren / als het nog nagt was / en quamen met het aanbreken van den dag op een Donderdag / sijnde den 6 Juny by de stad. De weg / die wy gingen / was met hout-gewas beset / en so nauw / dat 'er ten hoogsten drie naast malkander gaan konden; De stad lag van het Fort anderhalve mijl; Die geheele weg was seer bequaam / om op de Yrse manier iemand onvoorsiens op het lijf te komen / maar daar was geen hond / die tegen ons baste / so dat wy in stilte by de stad quamen / die wy van alle weerbaare mannen verlaten vonden / want uytgenomen de vrouwen en mannen / die of door ouderdom of quetsuuren tot het vegten onbequaam waren / was elk uyt de stad / en na een der Forten aan de zee-kant / Mora genaamd / als hun laatste hoop en toevlugt / geweken.

Die sy verlaten vonden.

III. AFDEELING.

'T Fort Mora word belegerd en ingenomen; De Stad beschreven; De Goud-Mijnen. 'T voornemen om die plaats te houden, dog om de veelheyt der sieken en dooden veranderd.

NA dat de plaats met genoegsame wagten beset / en de troepen hun quartier aangewesen was / wierden de geblevene Spanjaards ten eersten by den Provoost in versekering genomen; Straks daar na sond Sijn Lordschap een Tamboer na het Fort Mora, en liet het voor de Koningin van Engeland op eyschen / also hy van haar tot dat eynde derwaards gesonden was; Waar op de Gouverneur antwoordde / dat hy van den Koning van Spanjen derwaards gesonden was, om die plaats te bewaren, en hy deselve, so lang hy leefde, niet soude overgeven.

'T Fort *Mora* word opgeeyst.

(Des Gouverneurs antwoord.)

Sijn Lordschap sijn eysch gedaan hebbende / bedagt / op wat wijs hy die plaats met het verliesen van so weynig volk / als mogelijk was / best soude vermeesteren / also hy staat maakte daar een sterke besetting te sullen moeten laten / en egter niet sonder een goed getal van menschen niet konde na huys keeren; Tot dien eynde nam hy voor de plaats sonder vegten te winnen / en door een nauwe belegering tot het overgeven te dwingen / bijsonder door gebrek van levens-middelen / gelijk ook naderhand gebeurde; Ondertussen liet hy een batery opwerpen / om hen van binnen / in geval hunne levens-middelen langer / als hy wenste of hoopte / duurden / te konnen benauwen.

En geblocqueert.

Vervolgens stelde hy op sekeren dag order / om die van binnen alle middelen van toevoer af te snijden / mids eenige booten tussen het Fort / en het vaste land te laten kruyssen; Hy deed ook 2 bolwerken gereed maken / en met verscheyden schans-korven voorsien / op dat men hen van 2 plaatsen te gelijk soude konnen beschieten / waar toe 2 geheele / en 2 halve Culverings (stukken geschut van die naam) uyt een der scheepen gebragt / en ontrent nog 4 andere stukken bequaam om te gebruiken / by de stad gevonden wierden; Onder die laatste was 'er een / welk effen te voren de Heer Nicolaus Clifford het leven gekost had.

Den 17 Juny, sijnde Saturdag / was het geschut klaar / maar sijn Lordschap wilde niet / dat men op den Rust-dag / met het schieten beginnen soude / so dat het tot Maandag wierd uytgesteld.

De oorlog egter / hoewel die een groot geraas maakte / belettede niet de justitie te doen hooren. Het is niet vreemd / dat onder sulken volk eenige wanbedrijven voorvallen / en so was het hier / waar over sijn Lordschap een seer goed Soldaat / die een Dame hare juweelen met geweld afgenomen had / in tegenwoordigheyd van allen / sijn geweer liet afnemen. Maar also dit by de andere geen genoegsame schrik veroorsaakte / en hy de justitie met het

Soldaten over moetwil gestraft.

ge-

gesag van alle de Bevel-hebbers wilde versterken / liet hy by die gelegentheyd den Krijgsraad beleggen / daar den artijkel van het schenden der Kerken en Kloosters / als ook der Vrouwen gelesen wierd / en volgens denselven 2 ter dood veroordeeld wierden. Een van dese had geweld gedaan aan een Spaansche Vrouw / en was een Soldaat / die seer goede proefstukken van sijn dapperheyd gegeven had / en dien sijn Lordschap uyt dien hoofde bijsonderlijk kende / maar van het gemelde wanbedrijf overtuygd / was 'er voor hem geen genade te verkrijgen / en hy wierd op de gemeene markt opgehangen / welk de Spaansche, so veel als 'er wilden komen / vry stond te komen sien. De tweede was een zeyl-maker / en die wat bewind op den Vice-Admiraal had / die buyten order van den Generaal / eenige cieraden in de kerk geschonden had / en daarom tot driemaal toe gewipt / en eyndelijk door veel voorspraak gepardonneerd wierd. Dese weynige / dog in der daat merkelijke exempelen van straf-oeffening / maakten het volk wat geseggelijker / en bedaarder.

'T Fort *Mora* word beschooten.

Op den 19 Juny 's Maandags begon men sig van de batery wakker te laten hooren / en schoot men op het werk der Vyanden / dat digt by de stad / op het punt gemaakt was. Hun geschut op dat hoornwerk / was reeds op de middag om ver geschooten / en hoewel het daar meest om te doen was / wierd 'er egter tot den avond toe op geschooten / om dat de wal en de batery reeds begon te sakken. In al die tijd / sag men qualijk een Spanjaard op hun wal / daar nogtans / eer ons geschut begon te speelen / in het gesigt / en bereyk van het Fort / geen 4 of 5 Soldaten konden by malkander gesien worden / of sy schooten 'er met grof-geschut op. Tegen den avond / sagen de Constapels / dat sy alle de kogels van hun groot Kanon verschoten hadden / so dat sy op die tijd met de kleynder stukken schieten moesten / dog tegen den naasten morgen / wierden sy weder na behooren voorsien; Ondertussen merkte men / dat het werk genoeg doorboord / en sodanig beschadigd was / en met den naasten regen (die op die tijd van het jaar / niet of selden valt) stond in te storten / also het / (gelijk het geheele land) vry sandig is / en reeds door de droogte tot stof wierd: Men gaf derhalven de Constapels last / aanstonds het ander punt / naast aan de Zee-kant te beschieten / door dien men van het selve by de poort / en de reeds gemaakte bres so ter sijden henen schieten konde / dat men 'er niet als met groot gevaar konde op aanvallen / en sijn Lordschap ongemeen kaarig wierd / gelijk reeds gesegd is / om iemands leven te waagen.

Dit nu had so veel kragt / dat men ontrent ten een uyr op de middag / een tamboer uyt het Fort sond / en versogt te parlementeeren; Dese sloeg voor / dat 2 Capiteyns van weder sijde t' samen soude mogen spreken / welk wierd toegestaan / en de by-eenkomst beraamd / op de onverschilligste plaats / die men bedenken konde / daar men de sterkte van d'een / of d'ander party niet konde ontdekken; Hier gaven de Vyandlijke Capiteyns (Lansois en een tweede) hun versoek in geschrift over / in de Spaansche taal / welk hier op uyt quam / dat sy wilden met vliegende vaandels / brandende lonten / en kogels in de mond uyt trekken / en gebragt worden buyten het punt by de brug / om dan verder te gaan / werwaards sy wilden; Dat men ook alle de gevangene sonder rantsoen soude overgeven / en niemand sijn slaven en Negers onthouden.

En 't parlamenteerd.

Voorslag der Spaan-

Dit voorstel behaagde sijn Lordschap geheel niet / maar hy liet hen seggen / dat hy / geen lust hebbende tot het vernielen van Christen bloed / hen eenige artijkelen wilde voorstellen / op welke hy hen / als sy deselve aannamen / sonder meerder omslag te maken / in genade soude aannemen; Die nu met eygen hand van den Generaal geschreven / en den Gouverneur toegesonden / luyden aldus:

Afgeslagen.

Mijn resolutie, daar gy staat op kont maken, is, dat ik u, en al uw manschap het leven toesta, en u volk, neffens de Capiteyns en Officiers sal laten uyt trekken met hunne deegens en pooken. Dat gy alle hier by my sult blijven, tot dat ik u van het Eyland laat vertrekken, welk geschieden sal binnen

Cumberl. steld hen andere artijkelen voor.

 den

den tijd van 30 dagen. Dat een van u, na mijn believen, met my sal gaan na *Engeland*, die daar niet langer, dan een maand sal gehouden, en dan veylig sonder rantsoen weder na *Spanjen* gesonden worden.

Men wist niet / of 'er iemand in het Fort was / die Engels konde spreken / en daarom versogten sommige / dat men die artijkelen in 't Spaans overgeset hen soude overgeven / maar sijn Lordschap wilde niet / dat men hun taal soeken soude / en dat sy de sijne mogten soeken te verstaan / en alsoo het nu reeds laat geworden was / gaf hy hen uytstel om te antwoorden / tot 8 uyren van den volgenden dag / en daar wierd van beyde sijde beloofd alles in die staat / als het nu was / te laten. Des anderen daags eer de bestemde uyr verschenen was / quam hier op by den Generaal neffens de 2 Capiteynen / de (tot nog toe gewesen) Gouverneur / medebrengende een van des Generaals Volk / dien sy / terwijl hy een geschut digt by het Fort quam besien / gevangen bekomen hadden. Dese versogten den Generaal alleen te mogen spreken / en stonden sonder veel swarigheyd te maken de voorgestelde artijkelen toe / dog versogten / dat hen 2 vaandels mogten gelaten worden / waar voor sy beloofden alles in het Fort te laten / so als het was. De Gouverneur met sijn geselschap / bleef by sijn Lordschap eeten / en bragt straks na den eeten sijn Volk buyten het Fort / sijnde ontrent 400 man sterk / en gaf de sleutels aan den Generaal over / die aanstonds sijn eygen Vaandels / en die van de Heer John Barkley op de 2 punten van het Fort liet planten. De Spanjaards wierden sonder plondering (want de Generaal stond hen / daar egter niet van beloofd was / toe / hun bagagie te mogen mede dragen) versekerd en gebragt in een sterk kasteel / dat in de stad lag / en Fortileza genoemd wierd. Dus wierden wy meester van het Fort / op den 21 Juny, sijnde Woensdag; Des volgenden daags wierd order gegeven / de Vloot / die dus lang buyten gebleven was / in de haven te brengen. Dit Fort is na de Zee-kant vry sterk / wel voorsien met schoone stukken Kanon / en met alles / daar een vyand mede soude konnen benadeeld worden / so wel besorgd / als men soude konnen bedenken. Men steld vast / dat geen schip dat punt soude konnen passeeren / ten sy het Fort sulks toeliet / of het soude ten eersten in de grond geschoten worden. Het leggen der scheepen hier buyten de haven / is vry gevaarlijk / gelijk wy bevonden / door het verliesen van verscheyden ankers en kabels / waar door verscheyden scheepen groot perijkel liepen / en een derselven verging. Maar na de land-sijde / is het Fort so sterk niet / edog bequaam genoeg om (van levens-middelen voorsien sijnde /) een langduurige belegering uyt te staan.

Beraad daar over genomen.

'T accoord word gemaakt.

'TFort voor de *Engelsche* ingeruymd.

En 400 *Spanjaarden* in verseke-ring genomen.

Sterkte van dit Fort.

De stad heeft veele lange straaten / de huysen sijn 'er op de Spaansche wijse gebouwd / 2 verdiepingen hoog en vry sterk / met fraaye ruyme vertrekken; In plaats van glasen / sijn 'er groote deuren / om 'er de wind / die 'er bijna den geheelen dag waayd / te doen inkomen: want ontrent 8 uyren in den morgenstond / is 'er gemeenlijk een fraaye koelte / die tot 4 of 5 uyren na de middag duurt / waar door hunne huysen seer verkoelen; Des morgens van 3 tot 6 uyren / is het vry gematigd / so dat men dan wel een ligt kleedjen lijden kan; maar van 6 uyren tot 8, als de koelte begind / is het vry warm / en van 5 uyren na de middag tot middernagt toe / heeft men de meeste hitte; In de nagt nu / seyd men het niet gesond te sijn / in de open lugt te blijven / van wegen de Serena's, gelijk sy het noemen / welk een regenagtige dauw is / welk onse Soldaten in 't open veld de wagt houdende gewaar wierden / door dien sy op hun lijf een merkelijke vogtigheyd gevoelden.

Beschrijving van de stad.

Huysen sonder glasen.

Verandering van hitte en koelte op gesette tijd.

Serena, een regenagtige dauw.

De stad is in haar omtrek niet so groot / als Oxford, maar vry grooter / als Portsmuyden binnen de Fortificatie / en veel fraaper in 't oog. Daar is in de geheele stad niet veel ledige plaats / want men was 'er geduurig besig met bouwen / so datse binnen 3 jaren herwaards / een vierde part vergroot is. De Hoofd-Kerk is niet so fraay / als die in Engeland, egter is se fatsoenlijk en wel geordonneerd / want ter sijden van het ruym sijn 2 ryen pylaaren / buyten welke 2 wandel-plaatsen sijn / en ten eynde van deselve is het hoog Altaar. Sy is donkerder / als doorgaans de Kerken op het land in Engeland, want daar sijn maar weynige / en kleyne vensters / en die nog sonder glasen / (die men in de geheele stad niet heeft) maar met riet beset / so dat het meeste ligt moet inkomen door de deuren / waar van de grootste aan het West-eynde is / en regt op de Zee uyt siet / so dat men in de Kerk wandelende / de scheepen op de Ree in een seer schoone haven leggende / sien kan; behalven die sijn 'er (sonder die uyt des Bisschops huys te rekenen) aan beyde sijde nog 2 andere / effen boven hun Koor; want dat is het sonderlingste / dat hier / geheel anders / als in Engeland, het Koor aan het laagste en Westelijkste gedeelte van de Kerk is / alwaar des Bisschops kostelijke stoel / 3 trappen verheven / staat / en aan beyde sijde sit-plaatsen voor 6 Prebendarissen / en wat verder na boven voor de Choor-sangers en Sangeressen sijn. In dees Kerk is alles / wat 'er vereyst kan worden: Aan de Noord-sijde heeft men een schoonen Orgel; by elke sijde-deur staat een arme-bus; Aan de sijde van den Orgel / is een bequame Predik-stoel / die 'er op een seer goede plaats staat; Ter sijde van de gemelde sijde-deuren sijn 2 wy-waters vaten / waar uyt de inkomende sig bespr engen / en in den zuyd-wester hoek digt by de groote deur / is een plaats met een staketsel afgeschooten / waar in een schoone Font (Doop-vat) staat. Dese Kerk is den H. Dooper Johannes toegewijd / gelijk ook het geheele Eyland / maar behalven de beelden van hen / wierden 'er nog in dese en gene huysen andere / welke van de Soldaten sonder te konnen belet worden / t' eenemaal vernield wierden / gevonden. In de stad sijn nog 3 of 4 kleyne Kapelletjens van St. Anna, Barbara en andere.

Grootte en bebouwdheyd van de stad.

Beschrijving van de Hoofd-Kerk.

Die door de deuren haar ligt ontfangd.

Is van alles wel voorsien.

Behalven het Fort Mora, welk eenige dagen / gelijk gemeld / tegen hield / en maar eenige roeden van de stad legd / is na de West en Zuyd-sijde van de stad een sterk Kasteel / met vierkante steenen opgebouwd / welk gemeenlijk des Konings huys / maar te voren Fortileza genoemd wierd / in het welke een groote voorraad van oorlogs-gereedschap gevonden wierd. Tussen dit Kasteel en het Fort Mora is nog een steene werk / met een batery voorsien / die na de Zee-kant is / en de haven kan beschieten: Uyt dit alles nu moeten wy besluyten / dat het de magtige hand Gods was / die ons enkelijk met verlies van 2 menschen / beyde door een Kanon-kogel te gelijk getroffen / meester van sulken sterken plaats maakte / daar wy so weynig Volk hadden / te meer / als men bedenkt / dat de Vyanden van onse komst gewaarschouwd / en ten minsten een maand te voren / daar van verwittigd waren; Sy hadden ook reeds aan de waterkant ter plaatse / daar de booten uyt de haven plegen te komen landen / een groote gragt / om het landen te beletten / gegraven / maar God bragt ons op een beter weg.

'T Kasteel *Fortileza*.

Effen buyten de stad / aan de Noord-sijde / is een Monniken-klooster / welk egter nog niet volbouwd nog beslooten is; Het is een langwerpig vierkant van gebakken steen / waar in is een Kerk / een eetsaal / en so veel kamers / als 'er voor een Prior en de Monniken nodig sijn; Alle de Monniken waren gevlugt / uytgenomen een / die vry oud was; Dese seyde my in so veel gebroken Latijn, als hy konde / dat sy waren Dominicani ordinis prædicatorum mendicantium, waar mede hy wilde zeggen / dat sy Dominicanen van de order der predikende Bedel-monnikken waren.

Een Monnikken-klooster.

De stad heeft een ongemeen aangename standplaats / want se legt eenigsins aan het hangen van een hoogte / en is bijna aan 3 kanten van de Zee besloten. De grond is 'er ligt / en vry sandig / even als onse rog-landen in Engeland; De lugt is 'er heet / egter meer in haar uytwerking / als dat men het voeld; Boeken in den rug gelijmd / raken hier

Uytwerking van de hitte aldaar, aan boeken en andersins.

door

Den 8 dito, quamen by den Generaal 2 Negers van het groote Eyland met een vrede-vaan / mede-brengende een brief van eenen Seralta, een oud Officier / die in het eerste gevegt by de brug gewond sijnde / sig land-waard in begeven had; Dese versogt / dat hy voor de Engelsche, die het land dagelijks op en neder trokken / bevreest sijnde / sijn Lordschaps protectie genieten / en sonder perijkel vertrekken mogt: Waar op sijn Lordschap hem schriftelijk antwoordde; Dat hy van sijn versoek moest afsien, maar indien hy, of iemand van sijn natie, of andere daar hun verblijf hebbende, binnen 8 dagen by hem tot *Porto Rico* quamen, de selve uyt kragt van desen brief souden versekerd wesen, dat sy door geen van sijne Soldaten souden benadeeld worden; Dit wilde hy, dat hy aan de gene, die by hem waren, soude bekend maken, ten eynde alle de Eylanders daar kennis van mogten hebben; en beloofde, dat alle die overquamen, niet alleen veylig souden mogen komen, maar indien sy wilden, ingescheept, en gelijk als de Gouverneur, en de andere *Spanjaarden* zouden versonden worden.

Eenen *Seralta* versoekt *Cumberlands* protectie.

Sijn Lordschap had niet voorgenomen / als hy op reys ging / so ver van huys te gaan / om d'een of d'ander plaats in dese andere wereld enkelijk te overvallen / of te plonderen / en dan na huys te keeren / maar Porto Rico, indien het God beliefde hem het selve in handen te geven / met de hulpe Gods te houden / alsoo dat de regte sleutel van de West-Indiën was / daar mede men al het goud en silver in het vaste land van America, en Brasilien openen / of sluyten konde. Hy wist wel / dat Domingo gemakkelijker te winnen / en daar voor die tijd meer te halen was / en daarom had hy somtijds daar wel op gedagt / om sijne maats meer winst toe te brengen / maar eyndelijk sloeg het voornemen van Porto Rico aan te doen by hem over / en was vast gesteld. Gelijk hy nu te voren so geresolveerd had / eer hy meester van dese plaats was / so bleef hy daar na by de selve gedagte / waar in alle moedige geesten sulken genoegen schepten / dat die genoemd wierden om weder na huys te keeren / meenden / dat hen ongelijk gedaan wierd: Maar het beliefde God anders / want terwijl wy hier waren / wierden veele van ons Volk siek / dog in 't eerste stierven 'er niet heel veel; Dit trof egter de Engelsche niet alleen / maar ook de Spaansche; De onse sogten de oorsaak hier van in de ongemakken / die sy hadden uytgestaan / of elders / maar 't een / en 't ander konde wel waar sijn: Want in Julius en Augustus is het daar winter; so spreken sy 'er van / om dat het dan seer veel regend / welk voor lighamen door de hitte van de Son als dan reeds geopend / (te meer als door sterke bewegingen de sweetgaten reeds geopend sijn / en de inwendige warmte uytgewaassemd was /) noodsakelijk vol gevaar sijn moest. De siekte was een ongemeene los-lijvigheyd / daar dan binnen weynige dagen een roode loop uyt ontstond; Somtijds begon de siekte met een heete koorts / daar altijd op het laatste by quam een ongemeene verswakking / en gebrek van geesten / so dat ontrent 2 dagen voor de doot / de armen en beenen van den sieken wonderlijk koud wierden / welk dan een seker teken van de nakende dood was: Door die siekte wierd een mensch binnen den tijd van weynig dagen (alsoo de selve 60, 80 en wel 100 maal op eenen dag afgang had) t'eenemaal magteloos / so dat als 'er een siek was / (bijsonder die wat meer als gemeen was) 2 gemeenlijk geen dienst konden doen. Dit was de reden / meer / als het getal der dooden / welk sijn Lordschap de gedagten begon te maken / van die plaats te verlaten: Want hoewel 'er ontrent het begin van Julius, niet boven de 200 dooden waren / egter waren 'er wel twee-maal so veel sieken / en van het meerder deel derselven / was geen hoop van herstelling. De scheepen bleven / als men ontrent 1000 man had aan land geset / slegt bemand / alsoo de meeste bootsgesellen of gestorven / of onbequaam waren / om tegenwoordig dienst te doen; En eer sijn Lordschap hier van daan trok / hadden wy / gelijk gesegd wierd / meer als 400 dooden / en wel so veel sieken; die ten meerderen deele so swak waren / dat sy niet konden t'scheep komen / voor dat sijn Lordschap reeds aan boord gegaan was.

Gedagten om tot *Porto Rico* te blijven.

Siekte onder het Volk.

Waar door veroorsaakt.

Waar in bestond.

Menigten van dooden dat gedagten maakte van die plaats te verlaten.

So dra bekend gemaakt was / dat sijn Lordschap voornam die plaats te verlaten / wierd 'er order gesteld om de scheepen klaar te maken / ondertussen viel 'er het volgende voor:

Op den 7 July, wierd men in Zee een zeyl gewaar / welk wy / als het binnen gekomen was / bevonden een van de onse te sijn / dog dat het door vermeestering het onse geworden was. Wy hebben reeds te vooren gewag gemaakt / van het missen van het Fregat / en een van de swarte Pinassen; Dese waren van de Canarische Eylanden / met Capiteyn Slingsby in de Consent, tot sekere verrigting uytgesonden / en hadden / hem verlatende / jagt gemaakt op seker vaartuyg / dat sy in Zee sagen / (sonder te weten / waar het van daan quam / of na toeging) en vermeesterden; Het was bevragt enkelijk met schapen en hoenders / die sy van het eene Eyland / na het ander bragten / ondertussen misten sy onse Vloot / en zeylden 5 of 6 dagen heen en weder / in hoop van ons te vinden / dog vergeefs: Hier op vond sig Capiteyn Harper, die op het Fregat commandeerde / genoodsaakt sijn last-brief te openen / ten eynde hy soude konnen weeten / waar de order van sijn Lordschap hen belastede te gaan; Volgens deselve / hadden sy hun kours genomen na Margarita, maar sijn Lordschap daar niet vindende / nog eenig bescheyd van de Vloot hoorende / voortgeset na Porto Rico, in gevolge van des Generaals order. Maar sy waren door de sterke stroom / die sy hier niet al te wel kenden / so ver ly-waards van Porto Rico gedreven / dat sy aan Domingo eerder / als by ons quamen; Hier hadden sy gehoord / dat sijn Lordschap tot Porto Rico was / die Stad ingenomen had / maar dat het Fort nog tegen hield; Dies hadden sy sig met aller haast gespoed / en waren eyndelijk dus by ons gekomen; Het Volk op dit schip / waren de selve van de swarte Pinas / die sy / door dien se begon te lekken / en de Zee niet langer verdragen konde / hadden in de grond geboord / daarom op de prijs waren overgegaan / welk beter bezeyld sijnde / als het Fregat / quam het voor uyt zeylen / met berigt / dat binnen weynige dagen het Fregat stond te volgen / gelijk het ook deed / hebbende een man op de reys verlooren / en waren voorts alle sterk en wel gedaan.

Avontuur van een Fregat.

Op Woensdag den 19 dito quam in de haven een Karveel / die men bevond van Margarita te komen / bevragt met passagiers na Spanjen, en scheen maar effen met 't geen hen / om derwaards te komen nodig was / voorsien te sijn / maar men vond 'er eenige paarlen / ter waarde van 1000 ducaten. Nader ondersogt sijnde bleek uyt aller bekentenis / dat het so verre daar van daan was / dat sy van het komen der Engelsche in dese westerse gewesten souden gehoord hebben / dat selfs des Konings kist nog tot Margarita was enkelijk met een gewoone besetting / alsoo'er geen andere als de dertig oude soldaten waren / maar daar was / seyden sy / order van den Koning die Kist / alsoo'er een groote schat in was / niet als wel versekerd over te senden / waar toe hy eenige Galioenen of Fregatten oversenden soude; Die Kist / seyden sy / was eenige jaren herwaards niet versonden / en dienvolgende rijk / als sijnde in een plaats / die so overvloedig veel paarlen uytleverd. Sijn Lordschap sond drie scheepen daar na toe / maar alsoo Margarita Zuyd-oost of Zuyd-oost ten Zuyden van Porto Rico legd / en de winden op die tijd van het jaar Oost Zuyd-oost / of Zuyd-oost ten Oosten waayen / moesten sy / sonder iets te konnen vorderen / te rug keeren.

Een schip vald in hunne handen.

Daar in 1000 ducaten aan paarlen waren.

Kostelijke Kist met paarlen op Margarita.

IV. AFDEELING.

Voornemen van na huys te keeren. Accoord met de Spanjaards. Vertrek. Beschrijving van het Eyland, Beesten, Gewassen. &c.

Cumberland laat eyschen het rantsoeneeren van het Eyland.

SIjn Lordschap gesien hebbende / dat het Gods believen niet was dese plaats van de Engelsche te laten behouden / had reeds van verre de ge-erfde en voornaamste van het groote Eyland laten aanseggen / dat sy het Eyland en de stad souden komen rantsoeneeren; hier toe gebruykte hy sekeren Antonio Robles, Licentiaat in de geneeskonst / die wy op het schip van Angola, daar te voren van gesproken is / gekregen hadden; een man / die neffens sijn geleerdheyt en ervarentheyt een natuurlijk verstand had / en daar door snood en listig was; Dese quam / als hy voor de eerste reys afgesonden wierd / weder te rug / maar naderhand weder afgesonden / bleef daar. Even so voer sijn Lordschap met nog twee andere; dies hy den gewesenen Gouverneur / en de andere Spanjaards nauwer deed opsluyten / en hun vryheyt inkortede; Dit nu werkte soo veel by hen uyt / dat de Gouverneur Pedro Suarez sijn Lordschap beloofde / indien het hem beliefde sekeren Vincent Lopez (eener der gevangenen) nog eens na het hoofd van die ge-erfde te senden / om over het rantsoeneeren der stad en hofsteden te handelen / borg voor desselfs te rug komst te sullen sijn. Maar sijn Lordschap weygerde verder aan menschen / die sijn goedheyt misbruykt hadden / te schrijven / dog seyde: Het sal my lief sijn, indien gy denkt iets te konnen uytwerken, en indien gy uyt u selfs hen tot hun eygen besten wild raden, ik sal op uw woord en borgtogt dien *Lopez* laten gaan. Hier op wierd deselve op den 1 Augusti, sijnde Dingsdag / afgesonden met brieven aan den Bisschop / en den opper-ge-erfde / beyde geschreven van Pedro Suarez; hy quam Donderdag den 3 te rug / met een brief / die quansuys van boven gemelden Antonio Robles geschreven / maar in der daat een antwoord was van Pedro Garcia, den opper-ge-erfde en de andere / die thans het bewind in handen hadden. In die brief maakte hy verscheyden verschooningen / (die egter alle onnosel waren) waarom hy sijn belofte niet voldaan had / (welk hen na alle waarschijnlijkheyt so wel behaagd had / dat hem last gegeven wierd humne gedagten vorder te uyten) en / indien sijn Excellentie een sekere somme / daar hy sig mede soude genoegen laten / geliefde te nemen / aanbood te sien / wat sy souden konnen doen / en als dan sijn Excellentie te versekeren / dat sy het selve binnen den tijd van 7 dagen aan het hoofd / daar hy sijn wagt had / souden senden.

Door *Robles*,

Naderhand door *Vincent Lopez*, afgesonden van *Ped. Suarez*,

En wat daar op volgde.

Aftogt en inscheping van alle goederen,

Maar sijn Lordschap merkte wel / dat dit enkelijk diende om uytstel te maken / en vond niet raadsaam meer aan hen te antwoorden; maar spoedde so veel mogelijk / om hem selven en de Vloot tot een gelukkige en by veelen gewenste thuys-reys veerdig te maken / also hem genoegsaam bleek / dat het God voor die tijd niet behaagde dit Eyland van de Engelsche te doen bewoonen; Hier op wierd aanstonds al de gengber / suyker en huyden / die veerdig waren of veerdig gemaakt konden worden / ingescheept / gelijk ook al de krijgsgereedschappen en het geschut / dat op het geheele Eyland te vinden was / welk van allerley soort was / en 80 stukken bevonden wierd uyt te maken / daar onder eenige so schoon waren / als ik oyt gesien heb. Dog als sy sagen / dat sijn Lordschap voornam niet meer over het rantsoeneeren der stad met hen te handelen / begonden sy een / en andermaal hem daar over te besenden; Sijn Lordschap had wel niet in 't sin hun stad te verwoesten en onbewoonbaar te maken / maar sloeg de bequaamste weg in / en liet sijn voornemen den vyanden niet blijken / also hy door de swakheyt van sijn volk geen ander middel had / om hen in te toomen; hy luysterde dan na hun voorslag / en stond toe / dat eenige van hen uyt den naam van hen alle met een vrije pas souden mogen in de stad komen / om met sijn Lordschap te accordeeren; Hier op quamen Emanuel Cordero en Don Pedro de Pantoia 500 quintalen (elk van 100 pond) gengber aanbieden / welk sy seyden buyten order van den Bisschop te doen / en beloofden binnen drie of vier dagen weder te komen / dog maakten geen ander staat / als dat sy wel driemaal so veel souden moeten geven. Ondertusschen was de Vloot nog niet klaar / en de Heer John Barkley niet genoeg hersteld van de gemeene quaal / dies raadsaam geoordeeld wierd / dat hy ten eersten na buyten varen / daar blijven / en volgens order van sijn Lordschap het accoord maken soude. Vervolgens wierden de twee afgesondene / boven gemeld / op den 12 Augusti, sijnde Saturdag weder afgeveerdigd / om na hunne vrienden tot Luisa te keeren / met beding van op den naastkomenden Dingsdag weder te komen. Maar eer de bestemde dag quam / maakte sijn Lordschap Zeyl / welk door seker voorval egter gestremd wierd. De oude man Pedro Suarez scheen een eerlijk man te sijn / en wierd om sijn ouderdom en swakheyt niet so nauw / als te voren / bewaard; Dese oude sieke man nu vond een middel / om des avonds / als de andere na Luisa vertrokken waren / te ontkomen / welk sekerlijk met sijne landsgenooten overlegd was / en met kennis van sijn bewaarder geschiedde; Welk sijn Lordschap geweldig mishaagde / en also dit met snoodheyt toegegaan was / deed besluyten / dat hy niet te onregt altijd geloofd had / dat der Spanjaarden onderhandelingen met ons uyt een vals hert voort quamen / en wat anders / als men voorgaf / beoogden. Dog siende / dat het langer blijven van sijn eygen persoon onnodig was / (want hy wist wel / dat de Heer Barkley al het geen 'er te doen was / wel verrigten konde) gaf hy order in Zee te gaan aan sijn eygen schip / en onder de groote scheepen enkelijk aan 't schip de Samson, en onder de kleyndere aan de Royal Defence en nog vier andere / neffens twee kleyne in de haven gevonden / waar van het eene een Frans, en 't ander een Spaans Fregat was / en die ten tijde van ons verblijf toegetakeld waren; So dat sijn Lordschap de voornaamste scheepen van de Vloot / te weten Ascension, Gallion, Alcedo, Consent, Pegasus, Centurion, twee kloeke jagtscheepen / en de Anthonie by de Heer John Barkley blijven liet.

En 80 stukken geschut.

500 Quintalen gengber tot rantsoen aangeboden.

Suarez de gewesen Gouverneur ontvlugt.

Cumberland vertrekt met eenige scheepen.

En laat de overige onder *Barkley* daar.

Wat hem tot het schielijk vertrekken bewoog.

De ware reden egter / waarom sijn Lordschap so schielijk van Porto Rico vertrok / was / om dat hy verlangde by de Eylanden te sijn / also hy sijn reys so had aangelegd / dat'er altijd een snaar voor sijn boog soude overig sijn: Hy had kondschap / dat de Vloot / die dit jaar van Mexico soude komen / thans op het vertrek stond / en was versekerd / datse met de eerste ligte Maan van hunne September, die thans op den 27 Augusti na onse rekening wesen soude / stond in Zee te gaan: Dies hy / eer deselve daar quam / sogt by de Eylanden te sijn / welk hy konde hoopen / om dat hy reeds op de hoogte van de Bermudas konde sijn / eer gemelde Vloot van de Baay in Zee ging. Daarenboven had hy reden / indien hy half September by de Eylanden was / te denken / dat hy daar een Kraak soude vinden / want hoewel die uyt Oost-Indiën komen / hun reys gemeenlijk vroeger nemen / en in Augustus thuys komen / egter indien'er dit jaar eenige van Lissabon weder mogten te rug komen / heeft men die in September by de Azores te verwagten. Om egter de geheele Vloot weder te samen te doen komen / en so na huys te keeren / gaf hy aan alle scheepen dese order: Gy sult my aan de Zuyderkant van *Flores* vinden, en my daar niet vindende, my soeken tussen 10 en 14 mijlen in het West Zuyd-Westen van *Fayal*. En indien gy my daar niet vind, vaart dan tussen *Fayal* en de *Piek*, en soekt my op de Ree van *Gratiosa*; En indien gy my op geen deser plaatsen vind, mogt gy u versekeren, dat ik na de Eylanden van *Engeland* vertrokken ben.

Order, waar de Vloot soude te samen komen.

Aangaande nu de stad van Porto Rico, gaf de

En Mora te slegten.

Heer Barkley order deselve onbeschadigd te laten / maar het fort Mora aan de land-sijde te slegten. Dus verlieten wy dese plaats / en namen onse

Wat kours hy nam,

kours / so veel de wind / die hier doorgaans Oostelijk waayd / toeliet / regt na de Eylanden; De wind diende ons redelijk wel / so dat deselve uyt den Oost-Zuyd-Oosten waayende / wy onse kours

Om de Bermudas te ontgaan. (Daar 't doorgaans donderd en blixemd.)

Noord-Noord-Oost aan namen / dog onse scheepen een streek lager moesten laten affakken / en maakten staat met sulken kours het befaamde Eyland van Bermuda, daar het doorgaans ongeloofelijk met schrikkelijke donderen en blixemen stormd / te sullen ontgaan.

Saturdag den 19 Augusti, de 6 dag na ons vertrek van Porto Rico, waren wy een goed stuk weegs ter sijde van de hoogte van Bermuda, welk

Layfields voornemen om het groote Eyland te beschrijven.

op 33 graden legd. Op dese weg / nu tussen Porto Rico en Azores, die vry wat ver is / en daar wy door geen reysigers belet wierden / maakte ik my selven de hoop van gemakkelijke tijd te hebben / om volgens belofte wat nader van de natuur / gelegentheyt en uytgestrektheyt van het grooter Eyland van Porto Rico te konnen aantekenen; Om dit egter beter te konnen doen / heb ik wel gaarn meerder aanleyding willen gehad hebben / en sag dagelijks te gemoed / dat sijn Lordschap na het selve soude overvaren / also ik buyten dat daar geen lust toe had / en men my ten eersten soude gemist hebben / gemerkt sijn Genade my in alles / dat onder sijn hand moest worden uytgevoerd / geliefde te gebruyken; So dat ik niets / als uyt het verhaal van andere kan seggen / en niets sal melden / als 't geen ik eerst nodig sag om te konnen gelooven.

Hoe sig het Eyland vertoond,

Het Eyland vertoond sig / als een vierkant / dog so veel langer / als het breed is / als de proportie van 4 tegen 7 uytmaakt / want men segd / dat het 36 mijlen lang en 20 breed is / en deselve breedte

En gelegen is.

van het eene eynd tot het ander heeft. Het legd Oost en West; Aan de Westsijde steken twee hoeken sodanig uyt / dat sy tussen beyden een bequame Baay maken / maar die niet veel voordeel doet / om dat een fraaye Rivier / die haar selven in dese

Baay en Waterplaats.

Baay soude lossen / met sand in de mond gestopt is / welk uyt Zee opgeworpen / maakt / dat deselve / die anders een stuk weegs landwaard in vaarbaar soude sijn / onbequaam is / om die met eenige Dragtscheepen te bevaren: Daar sijn egter in deselve Baay nog eenige kleyne Riviertjens / daar de Reysigers gewoon sijn / vers water in te nemen /

Chereno had ontrent 10 mijlen omtrek van eygen land.

gelijk dan François Drake deed / als hy van Porto Rico afgeslagen na Nombre de Dios voer. Aan dese sijde van het Eyland / gemeenlijk la Aquada, dat is / de Wateringplaats woonde eenen Chereno, een man / die 'er 't meeste gesag had / en meest gegoed was / also sijn eygen land gesegd wierd in den omtrek weynig minder / als 10 mijlen groot te sijn: Het ander eynd / of de Oostelijke sijde is bekend met den naam van la Cabeza de Sant Juan, of by ons het Hoofd van St. Jan. De stad van Porto Rico is / gelijk als de regter sijde / of arm / maar de Zuydsijde na het gewest van Choama (werwaards de Bisschop by onse komst geweken was) maakt den linker arm uyt / daar men minst mede doen kan / en de waterplaats is / gelijk als

De Rivieren van dit Eyland, Toa, Die beschreven word.

de voet. De bekendste Rivieren van dit Eyland sijn Toa en Baiamond, te meer / om dat die in de haven van de stad Porto Rico loopen; De eerstgenoemde is merkelijk grooter / en valt op het west-eynde der stad aan; Dese Rivier komt uyt een berg / genaamd Guiamo, die 15 of 16 mijlen ten Oosten van Porto Rico op het Zuyd-eynde van het groote Eyland legd / waar van daan deselve met eene stroom voort loopt tot aan een tweeden berg / Cawas genaamd / en tussen beyde verscheyden kleyne beekjens ontfangd / dog men kan niet seggen / datse haar naam verliest of behoud / also se tot so verre toe / na hun seggen / geen sekere naam heeft; Maar by die berg verdeeltse sig in twee stroomen / waar van de eene Noordelijk loopt na Luisa, een stad / die niet groot / maar gefortificeerd is / en ontrent 6 mijlen ten Oosten van Porto Rico legd: of nu die stad de naam geeft aan desen arm der Rivier / of daar van ontfangd / kan men niet seggen / maar wel / dat sy beyde eene naam hebben; De tweede stroom loopt Noord Noord-west aan / en vald in de haven van Porto Rico, daar se Toa genoemd word.

En Baiamond.

De Rivier Baiamond heeft sijn oorsprong tussen Toa en Luisa, en loopt Noordelijk aan / en eenigsins na het Oosten / tot datse haar aan de Zuydweste sijde van Porto Rico met het sout water vermengd.

Andere Rivieren.

Het Eyland word van verscheyden andere Rivieren / Beeken en Wellen bewaterd / die egter geen andere naam hebben / als na de Dorpen en Vlekken / daar se voorby loopen / en meest alle Noordwaard aan stroomen: Want behalven Guiamo, die haar begin heeft in het land van Coama, en na de Zee ten Zuyden loopt / en behalven die / op welke aan het West-eynde van het Eyland / niet verre van de Caap Roxo, St. Germain (anders Salamanca en Guadianilla genaamd) legd / loopen alle de andere bekende Rivieren na de ly-kant van het Eyland / en vallen in de Zee ten Noorden.

De Gawaraba.

De Laquada, daar ik te voren van sprak / (als de plaats / daar Fr. Drake, gelijk gesegd is / sijn water haalde) en aan het West-eynde van het Eyland de naam geeft / is naast by de gestopte Baay / daar ik reeds van gemeld heb / alwaar op het Noord-weste punt is de Gawaraba, welk door de Zee eenigsins onbevaarbaar gemaakt is / so dat de passagie na St. Domingo, en de verder ly-waardse kusten van West-Indiën gemeenlijk voor die van de westelijke kant des Eylands derwaards willen / genomen word van Laguada (Laquada.)

St. Germain.

Wat St. Germain of Salamanca aangaat / my is wel gesegd / dat het een Haven en een Zee-plaats is / maar ik heb 'er so veel ander berigt van gehoord / dat ik daar vry aan twijfel / egter kan ik ook het gemelde berigt / hoewel my van een verstandig Spanjaard gegeven / niet volkomen toestemmen.

Goud in alle de Rivieren.

Siet de Figuur hier nevens.

In alle die Rivieren nu word goud gevonden / en wel eer men het behoefd te soeken. Ik weet voor sekere waarheyt / dat de Spaansche gemerkt hebbende / dat sijn Lordschap Porto Rico op sulken wijs verliet / dat hy niet vertrok sonder oogmerk om weder te komen / een van hen sijn Genade verseekerde / dat men in geen der gemelde of andere Rivieren de spade steken konde / of men vond'er goud in: Door bevinding heb ik hier van de waarheyt bevonden / als eenig sand uyt de Rivier by sijn Lordschap gebragt wierd: Want als de aard en 't sand daar van afgespoeld was / bevond men na proportie redelijk veel fijn goud. By dese gelegenheyt moet ik u een sekere waarheyt verhalen / waar uyt men van de kostelijkheyt der Goudmijnen op Porto Rico kan oordeelen.

Een klomp goud van 3500 Ducaten.

Sekeren Joancho de Luyando, een Muntmeester op dit Eyland / woonende niet verre van St. Germain, of ten minsten aldaar eenig werk hebbende / vond een klomp van so suyver goud / dat het niet verder behoefde gelouterd te worden / welk na den Koning gesonden sijnde / 3500 Ducaten weerdig bevonden wierd;

Eenen Luyando had goude Tafelborden en Schotels.

Diergelijke nu vond hy meermaals / so dat hy van het gesmolten goud Tafelborden en Schotels om uyt te eeten maakte. Egter word geloofd / dat dese man vry onagtsaam / of wel van geen groot verstand was / want men verhaald voor waarheyt / dat hy menigmaal sijn eygen slaven / die het goud tot Porto Rico in sijn huys quamen brengen / niet en kende van sijn volk te sijn / voor dat sy hen selven bekend maakten;

En liet grooten rijkdom na, Dog liep alles te niet.

Ondertussen stierf hy so rijk / dat hy 3 Sonen hebbende / elk 10000 Ducaten naliet; De jongste derselven / om iets voor sijn Vader te vereffenen / in Spanjen sijnde / was daar in sulken aansien / dat seker Marquis sijn Dogter hem ten huwlijk gaf: Maar sie / wat staat op het goed te maken is / als God het met sijn segen niet geliefd te bewaren / want tegenwoordig is 'er qualijk iets van al die rijkdom over / so dat dese groote / dog nu arme Mevrouw / geen kans siet / om haar staat te houden / en sy haar na de tegenwoordige armoede

en siegten staat van haar Man niet weet te schikken / dies sy de vrijheyt versogt en verkregen heeft/ om van hem af te scheyden / en in een Nonnen klooster tot St. Domingo gegaan is.

Beschrijving van de grond.

Wat de grond aangaat / ik heb door de bequaamste van onse natie / om 'er van te oordeelen alles landwaard in laten ondersoeken / die my eenparig berigt hebben / dat de gemeene wegen vry slijkerig en modderig sijn / also de grond meer bruyne aard als gravel of sand is / en by gevolg / gelijk der Engelschen spreekwoord is / dat het beste bouwland de quaadste wegen maakt; Dat het gras en groente alom hoog opgeschooten / dog wat grof was / waar uyt men konde afnemen / dat de grond weeldrig en vet was / daar niet als monden van noden waren / om die weeldrigheyt te overwinnen / en het so fijn te doen worden / als in Engeland, en dit scheen hen vry waarschijnlijk / om dat sy daarenboven hadden aangemerkt / dat de grond 2 voeten diep swarte aarde is / daar een streep roodagtige kley door loopt / waar by men in Engeland de bequaamste graslanden voor het vee kend.

Het geheele Eyland legd plaisierig / en is seer aangenaam met bergen en laagtens onderscheyden. Onder de bergen is 'er een / die boven de andere uytmunt / (genoemd de Loquilla) bijsonder door den overvloed en kostelijkheyt der goudmijnen / egter komt / soo veel ik heb konnen hooren / uyt den selven geen Rivier uytspruyten / welk mogelijk de reden is / waarom deselve meer als andere woest legd; Op de andere bergen vind men / seggen sy / ook eenige goud-aderen / over welker schraalheyt niemand sig behoefd te beklagen. De gemelde berg nu Loquilla legd ten Oosten van Luisa.

Goud-bergen.

Boomen.

De laagtens sijn veel met hout bewassen / dog tussen het selve sijn veel schoone velden en ruyme plaatsen. Dit hout-gewas nu bestaat niet alleen in lage struyken / gelijk meest op het kleyne Eyland is / maar ook in schoone en lange boomen / daar men scheepen / en alles wat 'er toe behoord / van maken kan: want wy vonden niet alleen hier een schip van ontrent honderd lasten op stapel / maar het groot Bougonia, een schip van 1000 vat/ sijn masten in Zee verlooren hebbende / had van de boomen op dit Eyland weder andere masten gemaakt / en wel de groote mast enkelijk van twee boomen; Dit schip nu was de Admiraal geweest van de Vloot / die dat jaar van het vaste land (Terra Firma) quam / en was na het verliesen van sijne masten hier in geloopen / en weder in staat gebragt / om na Spanjen te konnen varen / maar also de Heer François Drake en Johan Haukins het oog hier op hadden / en van de vier millioenen / die dese Admiraal van de Havana had mede gebragt / dagten meester te worden / juyst op die selve tijd derwaards quamen / waren de Spaansche genoodsaakt haar schip in de haven te laten sinken / welk so schielijk toeging / dat het scheeps-volk geen tijd had / om hun goed te bergen / so dat de geheele lading met leeftogten en alles in de grond raakte / daar wy wel eenige overblijffsels van vonden / maar de kostelijke schat van deselve was niet meer te vinden.

Een schip met vier millioenen in de grond geboord.

De velden op het groote Eyland vertoonen sig seer aangenaam met veelerley soorten van vrugten / want behalven de ruyme velden / daar het vee bijna in 't wilde weyd / hebben sy hier hunne Stancies en Ingenios, daar de gengber en de suyker-rieden in overvloed wassen : De Ingenios sijn gemeenlijk by een Rivier / of ontrent moerassige plaatsen / door dien het suyker-ried daar best groeyd / en men sig daar best van water tot molens en andersins bedienen kan / hoewel hunne molens meest door menschen en paarden / gelijk de ros-molens in Engeland, gaan / maar also ik deselve niet gesien heb / kan ik van derselver maaksel en fatsoen geen nader berigt geven / daar egter / die deselve gesien hebben / wonder veel van weeten te seggen. De Stansias sijn wat meer landwaard in / dog so / datse niet te verre van de een of de ander Rivier sijn / om de gengber te gemakkelijker te konnen brengen na Porto Rico, waar van daan deselve na andere landen vervoerd word.

Gengber en Suyker-ried-plaatsen.

Behalven de suyker en gengber leverd dit Eyland een menigte van huyden uyt; My wierd van een Spanjaard verhaald / dat die Chereno, wiens

Chereno heeft 12000 beesten.

land by de Laguada tegen over de Caap Roxo legd/ gesegd word een getal van 12000 stuks beesten te hebben / waar uyt men kan afnemen / wat een oneyndig getal beesten op dit Eyland sijn moet / door dien in het Westelijk gedeelte desselfs / welk egter vry slegter Weyland heeft / als het Oostelijke / welk na St. Jan strekt / sulken ongelooflijken menigte van beesten is. Met een woord / men verhaald voor waarheyt / dat om de groote menigte der beesten het elk een geoorlofd is een Os tot sijn gebruyk te dooden / mids dat hy so eerlijk sy / dat hy den eygenaar de huyd weder brenge. Dese huyden nu moeten noodsakelijk een grooten rijkdom uytleveren / te meer / alsso de beesten vry grooter sijn / als by mijn weten ergens in Engeland. Maar ik weet geen reden te geven / waarom de ossen en koeyen in dese Zuyder-gedeelten der weereld beter slagen / als de paarden / die ik hier so groot en schoon niet gesien heb / als in Engeland.

Huyden geven hier grooten rijkdom.

Paarden sijn 'er, en hoedanig.

Daar sijn wel veel paarden en wel gemaakt / maar men vind'er mijns oordeels niet in / 't geen men in de gemeene Engelsche paarden heeft: Sy loopen alle op een draf / en heb met mijn weeten maar een / vry kleyn gesien / dat een tel liep / dog het soude konnen sijn / dat 'er beter aangequeekt wierden / indien 'er werk van gemaakt wierd / maar sy sijn voor hun gebruyk goed genoeg.

Veel Geyten;

Wat schapen en geyten aangaat / ik kan niet seggen / dat 'er groote kudden sijn / edog sijn de schapen daar nog minder / als de geyten: Want ik heb 'er verscheyden geyten gesien en gegeten / maar by mijn weeten nooyt een schaap / egter sijn 'er nog / gelijk ik van oog-getuygen berigt ben / op het Eyland redelijk veel schapen / dog dat' er niet so veel sijn / als men wel soude denken / kan niet toegeschreven worden aan de grond / als of die niet bequaam soude sijn / om dit sober en schadeloos soort van schepsels te voeden / maar veel meer aan een soort van wilde honden / die de aart van wolven hebbende / in de bosschagien met groote troepen te samen loopen / en hier de kost vindende / liever in de woeste vrijheyt leven / dan tot der menschen dienst sijn.

Schapen door Honden geruineerd.

Land-krabben,

Dese honden leven doorgaans van krabben / een soort van levendige schepsels / die selfs menschen met vermaak en groot genoegen eeten. De bossen nu sijn vol van sulke krabben / die grooter sijn / als de Zee-krabben / die ik oyt in Engeland gesien heb / en hunne holen hebben / gelijk de Engelsche konijnen; So veel ik heb konnen merken / geleeken se geheel en al de Zee-krabben / welk ik niet heb van hooren seggen / maar uyt eygen bevinding / alsso ik 'er seer veel hier en tot Dominica gesien heb; Ons volk vongen en aaten de blankste / (want daar sijn 'er ook / die leelijk swart sijn) met smaak en sonder hinder / alsso ik 'er noyt over heb hooren klagen.

Daar de Honden op aasden,

Als wy eerst tot Porto Rico quamen / maakten de honden van de stad elke nagt een vreeslijk gehuyl / en liepen met het aankomen van den dag met geheele troepen langs de Zee-kant na de bossen: Dit huylen geloofden wy te sijn / om dat sy hare meesters misten / maar wanneer sy ons begonden gewend te worden / lieten se het huylen by nagt wel na / maar liepen egter volgens gewoonte met geheele troepen na de bosschagien / daar sy op de jagt gingen / en de krabben / die 'er in menigte sijn / aaten: Maar wanneer se geen krabben genoeg vonden / vielen se wel somtijds (door dien se in de bossen buyten bestier van menschen sig ophoudende / vry veel van der wolven aart kregen) op de schapen aan / daar sy dan veel schade onder deeden / welk egter ligt had konnen voorgekomen worden / indien maar de Spanjaards dese honden anders gewent / of wat meer beteugeld hadden.

Of op de Schapen.

De geyten sijn 'er veyliger / alsso die sig op de klippen en toppen der bergen houden / en dus buyten de ordinaire jagt sijn van dese vernielende honden / die meest op de krabben / die in de laagte en langs de Zee-kant sijn / haar jagt maken.

Verkens.

Behalven de schapen en geyten sijn hier redelijk veel verkens / die in dese Westelijke en Zuydelijke Eylanden seer soet vleesch en spek hebben. Hasen of konijnen heb ik 'er niet gesien / maar daar is een overvloed van hoenders / so hanen / kapoenen als hennen / ook wel kalkoenen en Guineese hoenders / en bijsonder is 'er een ongelooflijke menigte van duyven / die seer goed sijn / dog niet / gelijk by ons in duyven-hokken / maar in de boomen nestelen en broeyen: Want behalven andere plaatsen / sijn 'er twee of drie kleyne Eylandjens digt by Porto Rico, naast aan de mond van de Rivier Toa; (het grootste derselven heeft / gelijk ik hoorde / de naam van des Gouverneurs Eyland). daar een boot op een avond of morgen na toe varende / met der haast 9, 10 of wel 12 dosijnen kan van daan halen.

Hoenders,

Duyven;

Ongemeen veel.

Kleyn gevogelte merkte ik op dit Eyland in geen overvloed / ook sijn 'er niet seer veel op het groote Eyland / gelijk my van die 'er geweest waren getuygd wierd: Maar papegayen en perokieten sijn hier so gemeen / als de kraayen en kaauwen in Engeland; Ik sag se gemeenlijk met geheele hoopen t' samen vliegen / dog men maakt 'er / indien men de praat glooven mag / niet veel werk van.

Papegayen en Perokieten.

Vrugten en gewassen sijn op dit Eyland overvloedig en seer goed. Potato's sijn gemeen; Hunne Pijnen vertoonen sig even / als een pijn-appel / en heeft mijns oordeels om de gelijkenis ook de naam van een pijn-appel / hoewel sy in het voelen en proeven geheel niet overeen komen: Want dese pijn-appelen sijn in geen hout besloten / maar hebben een sagte bast / die men met de hand in stukken wrijven kan / en worden seer ligt meelagtig / so dat se niet lang konnen duuren / daar de andere in hout bewassene pijn-appels doorgaans ongemeen lang konnen goed blijven. De smaak van dese vrugt is seer lekker / en men is 'er haast van versadigd; Ik kan se mijns oordeels nergens beter by vergelijken / als by seer rijpe aard-bessen en de smaak van room / bijsonder als iemand sijn buyk bijna vol gegeten heeft / want dan komt haar smaak met dese Pijn-appel vry overeen; Ik heb 'er gesien / die ten minsten een vierendeel van een el lang / en na proportie dik waren / en dus niet qualijk de regte pijn-appelen geleeken; Dese vrugt wast op een stam / die wel na een artichok gelijkt.

Potatoes.

Pijn-appels.

Hunne Mammeis hebben een bruyn-roode appelkoleur / of sijn geel / gelijk een lederen kolder; hun groote is / als van een grooten appel / om deselve is een huyd / die so dik is / als de schors van een wilgen boom / dog 'er gemakkelijk afgaat / en binnen die schors vind men een geele / dog lekkere vrugt / die gelijk een karoot / en nog beter smaakt; In deselve sijn 2 of 3 ruwe en misselijke steenen / en in deselve / na my voorstaat / waren pitten.

Mammeis.

Hun Guiavas is een kleynder vrugt / en heeft de grootte van een persik / die se van buyten niet qualijk gelijkt / maar van binnen isse niet so vast / als een Mammeis, of een appel / en vol kleyne saadjens / gelijk in de doorn-bessen / dog die niet so groen / maar wat rood-agtiger van koleur sijn; De smaak van dese Guiavas quam my voor / gelijk als die van een witte pruym / die heel rijp is; Dit fruyt is / welk men niet soude denken / een geneesmiddel tegen de buyk-loop / gelijk ook hunne Papaies, een vrugt / die een appel gelijkt / en een vreemde wateragtige smaak heeft.

Guiavas.

Papaies.

Men heeft hier ook bruyne en witte pruymen / die grooter van steen sijn / en minder spijs hebben / als die in Engeland, welke insgelijks goed tegen de loop sijn: So doen ook hunne wilde druyven; een vrugt / die aan trossen wast / en daar in enkelijk / mijns oordeels / gelijkende na druyven; Sy sijn rond / hebben de grootte van een musquet kogel / en egter is 'er weynig aan te eeten / alsso derselver steen indien men het geen egter niet hard is / een steen mag noemen / na proportie van die vrugt ongemeen groot is / so dat het geen men eet / maar effen een schors over de steen is / die / gelijk ik reeds seyde / niet hard is / en met de vingers kan gebroken worden / en van binnen een bittere kern heeft; Het buytenste nu / is van een aangename en smakelijke geur.

Pruymen.

Wilde druyven.

Hun-

Plantijnen.

Hunne Plantijnen (Plantans) sijn een vrugt / wassende aan een struyk / die tussen de grootte van een kruyd-gewas en een boom is / maar word gemeenlijk een boom genoemd / om datse de hoogte van een mensch heeft; De stam is so dik / als een menschen dye. De vrugt selfs / die de grootte / en het fatsoen van een geyten hoorn heeft / word geel en meelagtig / alsse op den boom / of geplukt rijp word / en is besloten in een dunne schors / die met een mes in de lengte geopend word / en de vrugt uyt leverd / die / 't sy rauw / 't sy gebraden / een goed eeten geeft.

Cocos-boomen.

Hunne Cocos-boomen sijn schoon voor het oog / en de noten daar van niet minder voor de smaak. De stam deser boomen is dun / nergens na so dik / als een mensch in sijn midden / en na bovenen allenxkens dunner; Sy sijn dertig of veertig voeten hoog sonder eenige takken / maar hebben deselve alle boven by malkander / die sig alle vertoonen als so veele schoone vederen van een struys-vogel / en de bladeren sijn seer aardig by malkander gevoegd / en hebben byna de gelijkenis van een zee-gras of wilde lely: Onder die bos nu / die het hoofd of top van den boom is / hangen aan elke boom ontrent 40 Cocos-noten in 't rond / een weynig lager / als daar de takken beginnen. Dese boomen geven een groot cieraad aan Porto Rico, en sijn 'er in menigte in de stad: Die nu dese gesien heeft / kan eenige bevatting maken van de palmijten /

Palmijten.

(palm-boomen) alsō die daar niet veel van verscheelen. Dese boomen / als se niet te oud sijn / sijn selfs goed om te eeten / en smaken / na my dagt / gelijk een okkernoot / uytgenomen / datse wat bitter sijn; Oud sijnde / segt men / datse dadels dragen / een van de beste vrugten na mijn oordeel / dog op geen van die ik sag / heb ik eenige vrugten gesien / so dat ik dit niet / als op het verhaal van andere kan verseekeren.

Ongeloofelijk groote citroenen.

Behalven dese vrugten leverd ook dit Eyland uyt vijgen, meloenen, en seer schoone citroenen, hoewel het byna ongeloofelijk is / 't geen van geloofwaardige luyden verhaald word / dat hunne citroen-appelen hier wel so ongemeen groot worden / dat een kleyn getal derselven / drie of vier / een paard bevragten konnen. Limoenen heb ik hier niet gesien / hoewel men seyde / dat 'er eenige waren / maar

En smakelijke oranjen-appelen.

de lijmtjes sijn hier ontelbaar / en wat de oranjen-appelen aangaat / die sijn / om de waarheit te seggen / mijns oordeels / de smakelijkste en beste / die in de wereld sijn / want de soete en suure sijn 'er vol van een seer lekker / en seer smakelijk sap / en so schoon en groot / als ik 'er oyt gesien heb.

Peper.

Hier wast ook peper op de boomen; De peper selfs is een kleyn saadjen / van koleur tussen wit en geel / welk besloten is in een schors. Die somtijds so rond is / als een bal / en somtijds langwerpig en spits uytloopt / gelijk als die vrugt / die wy in Engeland in de tuynen versamelen / en by het schapen vlees eeten; Die laatste soort nu is heeter en sterker als de swarte / die wy in ons land gebruyken.

De boomen hebben hier knoppen, groene en rijpe vrugten te gelijk.

Alle dese en meer andere boom-gewassen sijn hier / en het is die alle gemeen / dat een boom te gelijk knoppen / groene en rijpe vrugten draagd / en veeltijds met eenen jonge boomen voortbrengd; En so is het mijnes oordeels met alle de gewassen van dit Eyland.

Denkt nu iemand / wy hebben hier wel veel / en menigerley eeten gevonden / maar men hoord van geen brood en drank / ik sal hem met een woord antwoorden / dat die naarstig is / en voor geen moeyte schroomd / van 't een en 't ander genoeg kan

Cassavie-brood.

voorsien worden; Want voor eerst geeft hun Cassavie, besonder als se vers en wel gehandeld is / goed brood / welk so wel kan duuren / dat de scheepen hier van daan na Spanjen varende tot genoe-

Wat *Cassavie* is,

gen van het scheepsvolk sig daar van voorsien. Dese Cassavie is de wortel van een boomtjen / dat niet grooter is als de stam van ysoop / of van een jonge wilge stam / uytgenomen / dat de bladeren niet

en hoe het bereyd word,

so breed / maar veel dikker sijn; Dese wortel is vol sap / welk 'er nauwkeurig moet uytgeparst worden / eer men van het drooge brood maken kan; Want als men de wortel met het sap / of het sap alleen eet / krijgd men een groote pijn en swelling in den buyk / daar menigmaal de dood op volgd / welk de Spanjaarden doorgaans deed gelooven / dat deselve een soort van vergift is / maar my is gesegt / dat ons volk die wortels / niet sijnde uytgeperst / en die sy voor Potato's (waar uyt men kan gissen / hoe se voorkomen) aansagen / vindende gegeten hadden / sonder dat 'er een doodelijke siekte op volgde / en na alle waarschijnlijkheyt is 'er voor een lighaam / welk door een natuurlijke warmte derselver rauwigheyt kan overwinnen / geen gevaar in; selfs seyden sy my / dat van het gekookte sap een redelijke drank / niet ongelijk het dun bier / gemaakt word. Het brood van dese wortel gemaakt is redelijk blank / dog word niet opgemaakt / gelijk ons brood / maar uytgerold als koe- *tot brood.*
ken tot een redelijke dikte / en dan t' samen gerold.

Mais.

Behalven dese Cassavie hebben sy Mais, welk beter brood geeft / en van de rijker luyden gebruykt word. Daar is tweederley soort van Mais, de kleynste / seggen sy / in grootte en smaak / de rijs niet ongelijk te sijn; Dese heb ik niet rauw / nog in sijn wassen gesien / maar op de tafel / daar ik het in 't eerst voor rijs aansag / uytgenomen / dat het my wat meer geswollen voor quam; Die 'er van aten / seyden / dat de smaak was / gelijk als van rijs. De grooter soort van Mais heb ik sien wassen / en is het selve / of immers niet veel onderscheyden van 't geen wy Engelsche Guineesche Weyt noemen; Dese wast op een stam / die leden heeft gelijk een riet / met breed uytgespreyde bladen; Sy schiet ten minsten op tot de hoogte van anderhalve vadem / en aan het bovenst eynde is de Mais.

Rijs.

Ook wast op dit Eyland veel rijs / en daar rijs wil wassen / kan niemand twijfelen / of daar soude ook ander koorn wassen / waar van by ondervinding de proef genomen is / want Mulato Chereno, daar ik te voren van gewaagd heb / had hier koorn gesaayd / en daar een goeden oogst van gehad / maar also hier volk en arbeyd toe vereyst wierd / en sy sig van de Cassavie en Mais konden bedienen / ontsagen de Spanjaards de moeyte.

Wat hun drank is.

Wat den drank aangaat / de Spanjaards gebruyken hier meest water / welk in so warmen lugtstreek wel van de Engelsche soude konnen gevolgd worden; De Spanjaards hebben egter nog twee andere soorten van drank; De eene genaamd Guacapo, gemaakt van Molosses (het grofste van hun suyker) en eenige specerijen; De tweede soort / gebruykt van fatsoenlijken luyden / word Alo genaamd / en gekookt van verscheyden warme specerijen; En by gebrek van dese dranken hebben sy voorraad van goede wijnen / die uyt andere gewesten herwaards gebragt worden; niet om dat hier

Wijnbergen daar verboden.

geen wijngaarden souden willen wassen / want ik heb 'er op Porto Rico verscheydene gesien / die goede tier hadden / maar om dat de Koning / gelijk my gesegd is / uyt hoofde van staadkunde het planten en queken van wijnbergen aldaar verboden heeft.

Hier soude ik van het spreken / rakende de gewassen van dit eyland / mogen afbreken / also het mijns oordeels genoeg is / om te toonen / dat men hier wel en tot genoegen van levensmiddelen kan voorsien worden / maar ik mag egter niet nalaten iets van hun Yerva viva te melden. Dit is in het oog een

Yerva viva een gevoelig Kruyd.

slegt en ongeagt onkruyd / welk met een lange stronk by de grond henen kruypt / en selden hooger / als een hand boven de grond opkomt: Maar heeft een eygenschap / daar mijn verstand voor stil staat / en die mogelijk den wijsgeeren vreemd sal voorkomen / welke willen / dat geene gewassen eenig gevoelen heb-

Nauwkeurig berigt daar van.

ben / daar nogtans dese plant sekerlijk schijnd gevoelen te hebben: Want als men desselfs blad met een vinger of stok aanraakt / krimpt aanstonds het aangeraakte / en 't geen 'er naast by is / in malkander / als of het ten eersten sterft en verwelkerd; So doet selfs de struyk ook / als mense aanraakt / even offe liever wijken / als aangeraakt wil sijn / en dus blijft blad en struyk een tijd lang / eer se we-

der hersteld worden: Men segd, dat so lang die deselve heeft aangeraakt daar by staan blijft, het blad niet weder open gaat, maar na dat hy vertrokken is, welk laatste ik egter niet door ondervinding weet, en waar sijnde, moet 'er iets meer als gevoelen in sijn, welk sulken afkeerigheyt veroorsaakt, maar het eerste heb ik met groote verwondering selfs meermaals gesien, alsso het op het kleyne Eyland op verscheyden plaatsen gevonden word. Sijn Lordschap liet eenige van dese planten in potten met aarde setten, die levendig bleven, maar hoe lang dat duyren sal, weet ik niet.

My wierd eenig kaneel en nog 't een en ander gegeven, als vrugten en gewassen van dit Eyland, maar ik geloof, dat het ten besten genomen maar rariteyten waren, en daarom sal ik 'er niet van melden, en eyndelijk keeren, tot onse te rug reys na de Azores.

V. AFDEELING.

Voorvallen op Zee in de weg na de Azores &c.

OP Bartholomeus avond hadden wy veel blixem en donder, welk, gelijk ook andere aanmerkingen, ons deed vast stellen, dat wy niet verre

Bermudes.

van de Bermudes waren. Op den volgende dag ontrent de middag begonden wy onse kours Oost en

Een heete kalmte,

Noord-oost en nog verder te nemen. Op den 25 Augusti smolten wy bijna door een grooter en heeter kalmte, als wy nog oyt gehad hadden, en egter, welk het vreemdst van allen was, hadden wy uyt het noord-westen hooger Zee, als ik by de sterkste

(Met een hooge Zee)

winden oyt te voren gesien heb; Dat nu de Zee so geswollen was, merkten wy niet alleen met ons gesigt, maar ook, en wel meest door het ongemeen slingeren van ons schip, dat sekerlijk so min of minder een hooge Zee by stilte als eenig ander verdragen konde. Dese stilte was so ongemeen heet, dat wy ons de hoop maakten, datse, gelijk alles dat tot het een of ander uyterste overslaat, niet lang duuren soude, maar se duurde geheele

Die 13 dagen duurde.

dertien dagen, uytgenomen dat 'er somtijds een lugtjen scheen te komen, maar welk ons ten eersten weder begaf, even of het maar diende, om ons te doen sien, dat 'er nog hoop van verandering was. Daar wierd al meermaals gesproken van een vloed, die wy hier ontrent te verwagten hadden, en van veele geloofd, dat deselve hier was, dog men kond 'er niet vast op gaan, maar op Woensdag den 30 dito quam het ons klaar voor; want hoewel 'er so weynig wind was, dat het qualijk wind genoemd kon worden, en deselve nog so tegen was, dat wy souden hebben moeten laveeren, waren wy, gelijk wy bevonden, daags te voren meer als 50 mijlen voort geset, want daags te voren waren

Een ongemeen sterke Vloed.

wy, volgens peyling bijna effen op 32 graden, en Woensdags op den middag hadden wy de Son op 33 graden, twee derdendeelen en 8 minuten, so dat wy in een etmael, een graad en 48 minuten geklommen waren, welk indien wy regt Noorden of Zuyden geloopen hadden, ontrent 34 of 35 mijlen soude uytgemaakt hebben, maar alsso onse kours meest Oost-noord-oost, en Oost ten Noorden was, konde ons schip niet minder, als 50 mijlen gevorderd sijn; Door dien nu dat geschiedde, daar wy geen wind hadden, bleek hier uyt vollen, dat hier een sterke stroom was; Dit bleek ons nog sekerder, als wy Donderdags nagts de as-puntsster peylden: Maar wat van de saak was, wierden wy eerst regt gewaar op den 2 September, sijnde de naaste Saturdag, want al wisten wy, dat 'er sulken stroom was, egter merkten wy eenige verandering in de omstandigheden: Want de stroom wierd bevonden Oostelijk en Zuydelijk te gaan, (hoewel dit meer tegen onse voorgaande aanmerkingen aanliep) want so menigmaal wy een reep lieten vallen, dreef deselve, wat weg ook het schip nam, na het Oosten ten Zuyden aan; en al 't-geen tot nader ondersoek in Zee geworpen wierd, nam die selve weg, en vry schielijker, als de vaart van ons schip was; Selfs was nu de wind, indien 'er eenige was, Zuyd-oost, en by gevolg settede ons de stroom regt tege n de wind aan.

Hier nu moet ik ophalen een saak, welker gedeugenis my thans meer doet beven, als toen se voorviel, even gelijk die man, die van schrik doot bleef, als hy gedagt, met wat gevaar hy over de brug van Rochester gekomen was. Het was een vreeslijke storm, daar ik op sie, daar ik, terwijl se duurde, niet seer voor vreesde, maar als ik naderhand oude ervarene Zee-luyden daar van heb hooren spreken, heb ik wel bevat, dat het somtijds goed is iets niet te weeten.

Ongemeene storm,

Den 7 September, sijnde Donderdag, quam 'er een fraaye koelte, so dat de Zeylen gespannen stonden, welk die gantse dag duurde; maar Vrijdag den 8 dito, liet sig de wind sterker hooren, en begon door de touwen te huylen, so dat onse schipper de Bram-zeylen liet afnemen, maar eer het avond was, was 'er reeds een van aan stukken, welk voor een begin van de storm, die men sag aankomen, gehouden wierd, want tegen het vallen van den dag quam se met sulken getier en furie, dat men niet konde seggen, dat se ons ongewaarschouwd overviel. Ik kan niet seggen, dat ik mijn leven de wind so hoog en sterk gehoord heb: Voorts wierd het Top-zeyl van onse groote mast afgenomen, en de Top-mast neder gelaten, en voerden wy maar een kleyn Zeyl aan elke mast, en egter soude het Schip, ten ware het ongemeen wel gesteevend was geweest, sulken rouwen weder niet hebben konnen uytstaan, want de Zee wierp 'er met de golven menigmaal so veel, als 3 of 4 tonnen water te gelijk in, waar door de 2 pompen werk hadden, om het daar weder uyt te halen, want hoewel se de geheele nagt gingen, was het al middag van den volgenden dag, eerse ledig waren; Indien nu ons schip ondigt geweest was, of een lek onder water gekregen had, souden wy sekerlijk hebben moeten te grond gaan, door dien de pompen reeds ter nauwer nood het water, dat 'er boven de gangboorden in quam, konden uythalen. Het Zeyl was tegen den avond wel besorgd, (alsso de wind van de stuurboords sijde quam) en egter wierd het van de storm gevat, en met sulken geweld en woede aan flarden gescheurd, dat byna alles om ver raakte, egter wierd nog dat quartier deks en het agterste van het schip voor het open raken vry. Dit alles nu was in de nagt, welk dan alles yselijker maakte, bijsonder in de voornagt, eer de Maan op quam. Dese ongemeen sterke wind duurde tot middernagt toe, en begon na die tijd een weynig te minderen, maar toen gevoelden wy de uytwerking van de wind, want de Zee begon te werken, en ging hooger en holler als te voren. Het schip van sijn Lordschap was al vry groot, egter was het somtijds als in een put, en met bergen van water rondom beset, so dat 'er niet anders te sien was: Want ik kan met waarheyt seggen, dat de baaren hooger als de top van onse groote mast ons aan alle kanten omcingelden, en dat de wind het compas rond loopende, de stuurlieden verlegen waren, om voor het breken der sware golven het schip te konnen bevrijden. Dit duurde de geheele nagt, en hoewel de wind van tijd tot tijd verslapte, egter bleef de Zee op den volgenden dag so ontsteld, dat wy hoewel buyten storm, in een stormige Zee waren, waar door onse groote Top-mast aan stukken raakte.

Die omstandelijk beschreven word.

Den 10 September, sijnde Sondag, kreegen wy redelijk weder, en eer te weynig, als te veel wind. Den 11 dito, was het bijna so stil als te voren, welk wy so min, als een goeden storm, souden hebben konnen uytstaan, door dien wy na land begonden te verlangen, en daar niet seer verre van daan waren. Als de storm over was, vond den Admiraal hem selven alleen, en bleef so bijna den geheelen volgenden dag, maar tegen den avond quam het nieuwe Fregat by ons, en men sag agter uyt een schip, welk binnen twee dagen nader quam, en bleek de Samson te sijn. Den 15 dito, met den dag hadden wy de Zuyd-westelijke sijde

Daar op een stilte volgde.

Sy komen by *Flores.*

van

van Flores in 't oog / daar wy het tot den middag toe op toe ſetteden. Sijn Lordſchap egter maakte geen gedagte / om die plaats met geweld aan te taſten / of daar langer te blijven / als dat hy eenige ververſſing konde innemen ; Tot dien eynde ſond hy een boot na land met een oud Portugijs , en een Africaan van Mozambique; Deſe ſouden een Vrede-vlag opſteken / en den Eylanders aanſeggen / dat ſijn Lordſchap / indien ſy hem voor ſijn geld hunne waaren wilden laten volgen / met hen niet arger / als in vorige tijden wilde handelen: Hy had met eenen aan de boot order gegeven / om hem beſcheyd te brengen aan de Ooſt noord-ooſte ſijde van het Eyland / daar hy wilde gaan op anker leggen / en de tijding / die ſy brengen ſouden / afwagten. Terwijl men doende was met de boot uyt te ſetten / quam de Samſon voor ons uyt op anker; Niet lang daar na wierd men een / vervolgens twee / daar na drie / en eyndelijk vier zeylen gewaar / die men eerſt niet kende / maar alſo de Samſon veel nader ſijnde leggen bleef / geloofden wy / dat ſy voor vrienden van ons wierden aangeſien / en eerlang merkten wy / dat ſy wimpels aan hunne voorſte maſt hadden / welk ons verſekerde / dat het ſcheepen van ons eygen Vloot waren / want ſijn Lordſchap had by ſijn vertrek van Porto Rico hen belaſt ſulke wimpels te laten afwaayen / om daar door buyten weeten van andere gekend te worden: Deſe 4 ſcheepen waren de Merchant, de Aſcenſion, de Conſent, en de Pegaſus, die alle digt by ons ten anker quamen; Hier door groeyden wy weder tot een redelijke Vloot aan / ſo dat de een de ander verſterkte / daar elk te voren kragteloos geworden was / want de ſtorm had de ſcheepen van de Heer Barkley ſo wel verſtroyd als de onſe / hoewel die deſelve ſo ſwaar niet ſcheenen gehad te hebben / als wy. Van de ſcheepen van de Heer Barkley manqueerden egter nog de Gallion, Alcedo, Centurion, Antonie, Ceſar en de Dove, (de Duyf) welke waren de Vlamingen.

Daar de verſtroyde ſcheepen weder t'ſamen komen.

De eerſte tijding / die de boot ons bragt / maakte het komen van deſe / hoewel onſe Vrienden / ons te aangenamer / indien han boodſchap waar was: Want ſy bragten de tijding / dat ſy ons niet ſouden konnen laten landen / maar dat egter Sijn Lordſchap ſoude konnen bekomen alles / wat het Eyland uytleverde / Maar, hadden ſy geſegd, wy ſijn ſlegt voorſien , alſo 29 Oorlog-ſcheepen even te voren hier geweeſt ſijn, die byna al onſen voorraad mede genomen hebben, want het waren groote ſcheepen , vol kloek volk , en onder deſelve waren de 5 Kraaken , die dit jaar na *Ooſt-Indiën* ſouden gegaan hebben , maar ſo lang op de kuſt van *Condes* gelegen hadden , dat 'er voor haar geen goede reys te hoopen was , en daarom van Koopvaardij-ſcheepen tot ſcheepen van Oorlog waren veranderd , en neffens de andere na deſe Eylanden geſonden, om de Kraaken , die van dit jaar te rug verwagt wierden, na huys te geleyden : Maar, ſeyden ſy verder, eer ſy quamen, (en ſy hadden order om, indien het nodig was , tot het eynde van deſe Maand hier te blijven) waren de Kraaken al voorby : Waar nu deſe Vloot na toe was , konden ſy niet ſeggen, nog ook of deſelve ſtond weder te komen, maar ſy hadden daags te voren nog een groot Galioen geſien.

Berigt van *Spaanſche* ſcheepen.

Deſe tijding gaf ons groote reden / om toe te ſien en ſorg te dragen / dat wy haar / die ſekerlijk voor ons te ſterk ſouden ſijn / niet in de mond liepen / en deed ons wenſchen / dat ſy van de Eylanden t' eenemaal vertrokken waren / maar vaſt ſtellende / dat de Kraaken voorby waren / had men eenig agterdenken van de Mexicaanſche Vloot / en hoopte daar een jagt onder te maken / dog men was ook bekommerd / of ſy op onſe te rug komſt / denkende / dat wy ſouden verſtroyt en ſwak ſijn / ſouden mogen paſſen / dog dat was onwaarſchijnlijk / alſo ſy niet konden weten / of wy op die tijd / of die weg komen ſouden. Derhalven ſond Sijn Lordſchap Capiteyn Slingsby , een wakker man / na land / om ſekerder beſcheid te hooren van des Konings Vloot / en waarom deſelve daar gekomen was. Het vorige berigt was gekomen van Santa Cruz , maar Slingsby bragt laat in de nagt beſcheyd van Villa de la punta Delgada, een andere plaats van het Eyland / welk hier op uyt quam; dat Sijn Excellentie alles ſoude konnen bekomen / daar ſy hem mede konden dienen / en indien het hem beliefde aan land te komen / ſy ſulks voor een groote gunſt ſouden opnemen : Wat des Konings Oorlog-ſcheepen aanging , ſy geloofden ſekerlijk, was hun ſeggen, dat ſe reeds na huys vertrokken waren , alſo ſe nu al voor 14 dagen van daar gevaren waren ; Die Oorlog-ſcheepen waren gekomen, om de Kraaken te begeleyden , dog die waren alle vier reeds voorby , eer die Vloot daar quam ; De Vloot nu had ſekerlijk order , om tot het eynde van de Maand te wagten , maar was, ſo dra de Kraaken t' huys gekomen waren , door een Advijs-jagt op ontboden. En wat aangaat, ſeyden ſy , de Vloot van *Mexico* , men wiſt van haar komſt voor dat jaar niets te ſeggen.

Welk bekommerdheyt veroorſaakte.

Nader en beter berigt.

Dit berigt nu van Capiteyn Slingsby in de late nagt gebragt / wierd op den volgenden dag al vroeg beveſtigd / door de komſte van den Gouverneur dier plaats ſelfs / Juan Fraga de Mendoza, in der daat een onnoſele Gouverneur / en qualijk ſo goed / als een Engelſche Conſtapel / die Sijn Lordſchap al het ſelve quam aanbieden / en eenige hoenders en ſchapen medebragt / die hy wel wiſt niet voor niemendal te ſullen geven / hoewel hy de ſchijn maakte van 'er niet voor te willen hebben; Hy was een geruymen tijd by ſijn Lordſchap / en al 't nieuws / dat hy wiſt / verhaald hebbende / kreeg hy verlof om te vertrekken / en hem wierd mede gegeven een vry-geley-brief voor hem ſelven / en een verſekering van veyligheyt voor de Eylanders / dat ſe van de onſe niet ſouden geplonderd worden. Sijn Lordſchap gaf ſijn gevolg deſelve vrijheyt / en op ſijn verſoek ſtond hy toe / dat ſijn volk op die ſelve wijs / als de Graaf van Eſſex voor 12 Maanden min 2 dagen hem vergund had / en tot nog toe nagekomen was / ſouden gehandeld worden. So dra deſelve vertrokken was / wierd de Vlag / om Scheeps-raad te houden / opgeſteken / daar in dan de reys na huys beſloten wierd. Wy vertrokken den 16 September 1598 van Flores. Op St. Michiels dag peylden wy de grond / en men bevond aan de aard / aan het peyl-loot meer en meer / dat wy in het Kanaal waren / en aan de ſchelpen / dat wy te veel na de Franſche kuſt waren / hoewel de Schipper en andere ſulks tegen ſpraken ; Dies Sijn Lordſchap op ſijn eygen gevoelen en oordeel order gaf / om de kours Noordelijker aan te ſetten ; Welk niet geſchied ſijnde / ſouden wy / na alle waarſchijnlijkheyt op de Uſhent , en de klippen vergaan ſijn / want in den volgenden morgenſtond ſagen wy het Land van Normandijen.

De Gouverneur komt ſelfs aan boord.

Onderhandeling met den ſelven.

Vertrek na huys.

Komen in het Kanaal.

E Y N D E.

REGISTER
der voornaamste
SAKEN, STEDEN, RIVIEREN, enz.
IN DEZE REYSEN BEGREPEN.

E Y N D E.